

DIAGNOZA

SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY LUTOCIN

LUTOCIN, PAŹDZIERNIK 2024

ZLECENIODAWCA:
GMINA LUTOCIN
UL. PONIATOWSKIEGO 1
09-317 LUTOCIN

OPRACOWANIE:
EKOD URBANISTYKA ŁUKASZ KOWALSKI
www.dokumentygmienne.pl

SPIS TREŚCI -

WSTĘP	5
1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH	6
1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM	6
1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU	10
1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	15
1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH	19
1.5. LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA	19
2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ	20
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE	20
2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE	21
2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	22
2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA	22
2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA	26
2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA	26
2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY	26
2.3.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH	26
2.3.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM	28
2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ	29
2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO	30
2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET	31
2.5. WNIOSKI	32
3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE	33
3.1. STAN LUDNOŚCI	33
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	33
3.1.2. STRUKTURA PŁCI	34
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI	35
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE	35
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	35
3.2.2. MIGRACJE	36
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI	37
3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA	38
3.3. WNIOSKI	40
4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY	41
4.1. ROLNICTWO	41
4.2. PODMIOTY GOSPODARCHE	42
4.2.1. LICZEBNOŚĆ	42
4.2.2. WIELKOŚĆ	45
4.2.3. RODZAJ	45
4.3. RYNEK PRACY	46
4.3.1. PRACUJĄCY	46
4.3.2. BEZROBOCIE	47
4.4. TERENY INWESTYCYJNE	48
4.5. WNIOSKI	48
5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA	49
5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE	49
5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU	49
5.1.2. LITOSFERA I GLEBY	49
5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	50
5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN	51
5.1.5. ZASOBY LEŚNE	51
5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW	52
5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY	53
5.3.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY	53
5.3.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY	54
5.4. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY	55
5.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	56
5.5.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA	56
5.5.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA	57
5.5.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA	58
5.5.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA	58
5.5.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	58
5.5.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA	58

5.5.7.	GOSPODARKA ODPADAMI	58
5.6.	WNIOSKI.....	60
6	KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE.....	61
6.1.	ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	61
6.1.1.	OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW	61
6.1.2.	OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTEKÓW	61
6.1.3.	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE.....	61
6.1.4.	ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	62
6.2.	INSTYTUCJE KULTURY	62
6.3.	LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE	63
6.4.	WNIOSKI.....	63
7	SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA.....	64
7.1.	INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE	64
7.2.	ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA	64
7.2.1.	WALORY PRZYRODNICZE	64
7.2.2.	WALORY ANTROPOGENICZNE	65
7.2.3.	BAZA MATERIALNA TURYSTYKI	65
7.2.4.	OCENA ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ	66
7.3.	WNIOSKI.....	66
8	PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	67
8.1.	PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE	67
8.1.1.	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	67
8.1.2.	MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	69
8.1.3.	DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO	69
8.2.	STRUKTURA OSADNICZA	70
8.3.	REWITALIZACJA	70
8.4.	OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA	70
8.5.	OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	71
8.6.	WNIOSKI.....	71
9	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	72
9.1.	PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA.....	72
9.2.	PRZESTĘPCZOŚĆ	72
9.3.	ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO	73
9.3.1.	ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	73
9.3.2.	ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU	74
9.3.3.	ZAGROŻENIE ZALEWOWE	75
9.3.4.	ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI	76
9.3.5.	ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE	76
9.3.6.	ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ	77
9.4.	WNIOSKI.....	78
10	POLITYKA SPOŁECZNA	79
10.1.	OCHRONA ZDROWIA	79
10.2.	POMOC SPOŁECZNA	80
10.3.	MIESZKALNICTWO	82
10.4.	WNIOSKI.....	84
11	EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY	85
11.1.	PLACÓWKI OŚWIATOWE	85
11.2.	LICZBA UCZNIÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI.....	85
11.3.	KAPITAŁ SPOŁECZNY	87
11.3.1.	ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA	87
11.3.2.	AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH	87
11.4.	WNIOSKI.....	88
12	FINANSE SAMORZĄDOWE	89
12.1.	DOCHODY GMINY	89
12.2.	WYDATKI GMINY.....	92
12.3.	ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA	95
12.4.	WNIOSKI.....	95
	WYBRANE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	96

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Lutocin oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono w trzecim kwartale 2024 roku, w związku z czym przeważająca część analizowanych wskaźników dotyczy roku 2023 (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy¹), który nierzadko przedstawiany jest w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”, 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał Gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w tym środowiskowym, dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektem końcowym diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy.

¹ Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Art. 10e, ust. 2): *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń najważniejszych polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

Kontekst aktualnej polityki Unii Europejskiej

Unia Europejska liczy obecnie 27 państw² i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, której Polska jest jej członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent”.

Po wyborach do Parlamentu Europejskiego w maju 2019 roku, Rada Europejska określiła **program strategiczny dla UE na lata 2019-2024**, obejmujący cztery obszary priorytetowe³:

- **Ochrona obywateli i swobód** – zapewnienie skutecznej kontroli granic zewnętrznych Unii oraz dalszy rozwój kompleksowej polityki migracyjnej. Zwalczanie terroryzmu i przestępczości transgranicznej i internetowej, zwiększenie odporności UE na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez działalność człowieka.
- **Rozwijanie silnej i prężnej bazy gospodarczej** – budowanie odpornej gospodarki poprzez pogłębienie unii gospodarczej i walutowej, aby ukończenie tworzenia unii rynków bankowych i kapitałowych, wzmocnienie międzynarodowej roli wspólnej waluty, inwestowanie w umiejętności i edukację, wspieranie europejskich przedsiębiorstw, uwzględnienie transformacji cyfrowej oraz opracowanie solidnej polityki przemysłowej.
- **Budowanie neutralnej klimatycznie, ekologicznej, sprawiedliwej i socjalnej Europy** – inwestowanie w ekologiczne inicjatywy, które poprawiają jakość powietrza i wody, promują zrównoważone rolnictwo oraz chronią systemy środowiskowe i różnorodność biologiczną. Stworzenie wydajnej gospodarki o obiegu zamkniętym (trwałość produktów, energooszczędność wielokrotność użytku, recykling) oraz dobrze funkcjonującego unijnego rynku energii,

² Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.

³ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl

zapewniającą zrównoważoną, bezpieczną i przystępną cenowo energię. Szybsze przejście na odnawialne źródła energii i efektywność energetyczną, przy jednoczesnym ograniczeniu zależności UE od zewnętrznych źródeł energii. Wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych.

- **Promowanie europejskich interesów i wartości na scenie światowej** – budowa solidnej polityki zagranicznej w ramach ambitnej polityki sąsiedztwa z 16 najbliższymi sąsiadami na wschodzie i południu, a także kompleksowego partnerstwa z Afryką. Propagowanie pokoju, stabilności, demokracji i praw człowieka na świecie. Zapewnienie solidnej polityki handlowej zgodnie z multilateralizmem i światowym międzynarodowym porządkiem opartym na zasadach. Większa odpowiedzialność za bezpieczeństwo i obronę, przy ścisłej współpracy z NATO.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, w 2019 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **sześć priorytetów politycznych KE**, do których zaliczono⁴:

- **Europejski Zielony Ład** – przekształcenie UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę, przy jednoczesnej ochronie środowiska, przeciwdziałaniu zmianie klimatu oraz zwiększaniu neutralności względem emisji dwutlenku węgla i zasobooszczędności do roku 2050.
- **Europa na miarę ery cyfrowej** – wspieranie transformacji cyfrowej poprzez inwestowanie w przedsiębiorstwa, badania naukowe i innowacje, reformę ochrony danych, wyposażenie obywateli w umiejętności niezbędne do obsługi technologii nowej generacji i opracowanie odpowiednich przepisów.
- **Gospodarka służąca ludziom** – wzmocnienie unijnej gospodarki, a jednocześnie zapewnienie miejsc pracy i zmniejszenie nierówności, wspieranie przedsiębiorstw, pogłębienie unii gospodarczej i walutowej oraz dokończenie budowy unii bankowej i unii rynków kapitałowych.
- **Silniejsza pozycja Europy na świecie** – wzmocnienie UE na arenie międzynarodowej poprzez poprawę jej pozycji jako lidera silnego, otwartego i sprawiedliwego handlu, multilateralizmu i ładu światowego opartego na zasadach. Zacieśnienie stosunków z krajami sąsiadującymi i partnerami, a także zwiększenie zdolności UE do zarządzania kryzysami w oparciu o jej zdolności cywilne i wojskowe.
- **Promowanie naszego europejskiego stylu życia** – poszanowanie praw podstawowych i praworządności jako ości równości, tolerancji i sprawiedliwości społecznej. Uwzględnienie zagrożeń dla bezpieczeństwa, ochrona konsumentów i wzmocnienie ich pozycji, a także opracowanie systemu legalnych i bezpiecznych kanałów migracji przy jednoczesnym skutecznym zarządzaniu zewnętrznymi granicami UE, modernizacji unijnego systemu azylowego oraz ścisłej współpracy z krajami partnerskimi.
- **Nowy impuls dla demokracji europejskiej** – wzmocnienie procesów demokratycznych w Europie poprzez zacieśnienie stosunków z Parlamentem Europejskim i parlamentami krajowymi, ochrona demokracji w UE przed ingerencją z zewnątrz, zapewnienie przejrzystości i integralności całego procesu legislacyjnego, a także szersze zaangażowanie Europejczyków w kształtowanie przyszłości UE.

Zaistniała w 2020 roku pandemia COVID-19 i związane z nią nowe zagrożenia i wyzwania spowodowały konieczność weryfikacji polityki wspólnotowej, w tym fiskalnej. Odpowiedzią Unii Europejskiej na pandemię stał się **Plan odbudowy dla Europy**. Został on oparty na największym długoterminowym budżecie w historii UE oraz na tzw. **Funduszu Odbudowy** (ang.: *Next Generation EU*) o wartości ponad 700 mld euro⁵. Ma na celu on złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie zrównoważonej gospodarki przygotowanej na wyzwania i możliwości związane z transformacją ekologiczną i cyfrową.

⁴ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl

⁵ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl

Najważniejsze elementy porozumienia w ramach Funduszu Odbudowy⁶:

- badania naukowe i innowacje z wykorzystaniem programu „Horyzont Europa”,
- sprawiedliwa transformacja klimatyczna i cyfrowa z wykorzystaniem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i programu „Cyfrowa Europa”,
- gotowość, odbudowa i odporność na kryzysy, finansowane za pomocą Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, *rescEU* i nowego programu działań w dziedzinie zdrowia – UE dla zdrowia,
- modernizację realizowanych od dawna polityk, takich jak polityka spójności i wspólna polityka rolna, aby zmaksymalizować ich wkład w realizację priorytetów Unii,
- walkę ze zmianą klimatu – 30 proc. środków unijnych, czyli dotychczas największy odsetek na ten cel w europejskim budżecie,
- ochronę różnorodności biologicznej i równouprawnienie płci.

W konsekwencji przyjętego projektu budżetu UE na lata 2021-2027 i Funduszu Odbudowy (*Next Generation EU*), stanowiący Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*), dla Polski przypadać ma ok. 23,9 mld euro dotacji i ok. 11,5 mld euro pożyczek (w cenach bieżących)⁷. Korzystanie z w/w funduszy poszczególnych krajów członkowskich opiera się na tzw. Krajowych Planach Odbudowy, które są przełożeniem wsparcia finansowego na konkretne reformy, programy i inwestycje.

Wydarzenia zapoczątkowane w lutym 2022 r. (pełnoskalowa agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę), z pewnością doprowadzą do kolejnej rewizji unijnej polityki fiskalnej. W wielu aspektach zmiany mogą być fundamentalne. Prawdopodobnie nowego wymiaru nabierze polityka energetyczna, polityka spójności i współpraca międzynarodowa.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności⁸

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w czerwcu 2022 roku przez Komisję Europejską i Radę UE, a następnie zmieniony pod koniec 2023 r. (rewizja). W okresie marzec – kwiecień 2024 przeprowadzone zostały konsultacje społeczne rewizji KPO, a następnie została ona przyjęta przez Radę Ministrów. Na początku lipca 2024 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej poinformowało, że Komisja Europejska zatwierdziła wniosek Polski w sprawie rewizji KPO.

KPO jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*).

(KPO) koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu pięciu komponentach:

- 1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki;**
- 2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności.**
- 3) **Transformacja cyfrowa.**
- 4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia.**

⁶ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl#najwikszy-w-historii-pakiet-rodkw-na-rzecz-oywienia-gospodarki

⁷ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-poland_pl

⁸ Materiał źródłowy: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo>

- 5) **Zielona, inteligentna mobilność.**
- 6) **Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.**

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą *do no significant harm (DNSH)* – niewyrządzania znaczącej szkody środowisku.**

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową**. Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.).

Polityka spójności⁹

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: **inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

- 1) **Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa,**
- 2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa,**
- 3) **Bardziej skomunikowana Europa,**
- 4) **Europa społeczna i włączająca społecznie,**
- 5) **Europa bliska obywatelom.**

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).

⁹ Materiał źródłowy: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027/>

- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.
- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** - służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (perspektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU

Podstawowe (nadrzędne) uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju Polski w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w horyzoncie czasu dziesięcio-piętnastoletnim oraz podstawowe działania na okres czterech lat, określa średniookresowa strategia rozwoju kraju. Obecnie jest nią, uchwalona przez Radę Ministrów w 2017 roku, Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r.

Dokument powyższy realizowany jest przez inne strategie odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego (opisane w tabeli poniżej) oraz przez strategię rozwoju województwa (opisaną w rozdz. 1.3.).

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)	SOR jest obowiązującym, kluczowym dokumentem kraju w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju Kraju, jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe: - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. KSSR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju. Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej). Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa. W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki. W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.
Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040)	PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do uwarunkowań regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030 r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych. Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych. Cele szczegółowe PEP 2040 to: 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych. 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej. 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych. 4) Rozwój rynków energii. 5) Wdrożenie energetyki jądrowej. 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii. 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji. 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)	Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030. Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne: – Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; – Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; – Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; – Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; – Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.
Strategia Produktowności 2030 (SP 2030)	Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami szczegółowymi: – Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; – Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby cyfryzowanej gospodarki; – Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; – Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; – Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; – Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; – Obszar VII. Umieędzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)	Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe: – Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; – Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; – Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; – Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)	Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych: – Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; – Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; – Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)	Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczynić się będzie 5 celów szczegółowych – Cel szczegółowy I: Lepsze prawo. – Cel szczegółowy II: Sprawne instytucje państwa. – Cel szczegółowy III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. – Cel szczegółowy IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. – Cel szczegółowy V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWIR 2030)	Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe: – I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybactwa; – II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; – III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzanie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SRT2030)	Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.: – 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. – 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. – 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. – 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. – 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. – 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Priorytetem Planu gospodarowania wodami jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków, określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych). W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Lutocin istotne są następujące działania: – Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do jcwp; – Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych; – Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność; – Kontrola przestrzegania warunków stosowania środków ochrony roślin; – Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami; – Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń; – Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (2022), stanowi aktualizację PZRP dla OD Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera: – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe: – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym; - Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych, - Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych, - Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, - Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności, - Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe, - Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.
Plan przeciwdziałania skutkom suszy	Dokument ten sporządzony został na okres sześcioletni (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje: – analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych; – propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych; – propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji; – działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy. Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Lutocin: – w stopniu „umiarkowanym” i „silnym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy atmosferycznej; – w całości w stopniu „ekstremalnym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej; – w całości w stopniu „umiarkowanym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrologicznej; – w całości w stopniu „słabym” i „umiarkowanym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrogeologicznej; – w całości w stopniu „silnym” narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy. W zakresie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano następujący katalog działań do realizacji na poziomie lokalnym (w tym gminnym): – Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych; – Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych; – Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji; – Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy; – Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji; – Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększania retencji glebowej; – Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych; – Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych; – Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli; – Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów; – Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej; – Czasowe ograniczenie korzystania z wód; – Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód; – Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych; – Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Material źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach strategicznych oraz na: <https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe>.

1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa.

Dla województwa mazowieckiego obowiązuje aktualnie Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, przyjęta Uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA																								
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze	Wizja określona w projekcie aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa brzmi następująco: Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie. Wizja ta możliwa będzie do osiągnięcia poprzez realizację celu głównego, za który przyjęto: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska. Jego realizacja odbywać się będzie poprzez wdrażanie następujących celów strategicznych, dla których przypisane zostały poszczególne kierunki działań: – Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze; – Dostępne i mobilne Mazowsze; – Zielone, niskoemisyjne Mazowsze; – Mazowsze, zintegrowane społecznie; – Mazowsze bogate kulturowo. Zgodnie z zapisami Strategii, układ celów strategii został podporządkowany długookresowym priorytetom rozwoju regionalnego. Przy realizacji celów należy uwzględnić możliwość wystąpienia zmian uwarunkowań rozwoju przewidzianych i opisanych w poszczególnych scenariuszach rozwoju. Struktura celów rozwojowych zawartych w Strategii przedstawia się następująco (str. 44 Strategii Rozwoju Województwa): WIZJA Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie CEL GŁÓWNY Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska <table><tr><td>obszar</td><td>GOSPODARKA</td><td>DOSTĘPNOŚĆ</td><td>ŚRODOWISKO I ENERGETYKA</td><td>SPOŁECZEŃSTWO</td><td>KULTURA I DZIEDZICTWO</td></tr><tr><td>nazwa celu</td><td>Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze</td><td>Dostępne i mobilne Mazowsze</td><td>Zielone, niskoemisyjne Mazowsze</td><td>Mazowsze zintegrowane społecznie</td><td>Mazowsze bogate kulturowo</td></tr><tr><td>opis celu</td><td>Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii</td><td>Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego</td><td>Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody</td><td>Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki</td><td>Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia</td></tr><tr><td>wymiar terytorialny</td><td colspan="5">OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI</td></tr></table> MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO W projekcie Strategii zidentyfikowano także dwa typy obszarów strategicznej interwencji: – problemowe – podregiony NUTS 3, – bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne. Obszar gminy Lutocin położony jest granicach ciechanowskiego obszaru problemowego, jednocześnie znajduje się poza miejskimi obszarami funkcjonalnymi (biegunami wzrostu) - ryc. 10 Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Ponadto obszar gminy Lutocin uznano, za zagrożony trwałą marginalizacją, z uwagi na kumulację problemów społeczno-ekonomicznych (Rys. 11 Strategii). W odniesieniu do Ciechanowskiego OSI w Strategii zapisano (str. 82, Strategii Rozwoju Województwa): <i>Interwencja w OSI ciechanowskim zorientowana będzie na podnoszenie poziomu przedsiębiorczości, rozwój firm i poprawę oferty inwestycyjnej podregionu, czego efektem będzie wzrost liczby miejsc pracy i wzmocnienie bazy dochodowej samorządów lokalnych. Działania ukierunkowane będą na wykorzystanie istniejącego potencjału bazy przemysłowej miast, sektora nauki, sektora rolno-spożywczego i walorów środowiska przyrodniczego w celu przywrócenia atrakcyjności obszaru w sferze gospodarczej. Istotne jest wzbogacenie bazy dydaktycznej podregionu z naciskiem na innowacyjność, współpracę z otoczeniem</i>	obszar	GOSPODARKA	DOSTĘPNOŚĆ	ŚRODOWISKO I ENERGETYKA	SPOŁECZEŃSTWO	KULTURA I DZIEDZICTWO	nazwa celu	Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze	Dostępne i mobilne Mazowsze	Zielone, niskoemisyjne Mazowsze	Mazowsze zintegrowane społecznie	Mazowsze bogate kulturowo	opis celu	Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia	wymiar terytorialny	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI				
obszar	GOSPODARKA	DOSTĘPNOŚĆ	ŚRODOWISKO I ENERGETYKA	SPOŁECZEŃSTWO	KULTURA I DZIEDZICTWO																				
nazwa celu	Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze	Dostępne i mobilne Mazowsze	Zielone, niskoemisyjne Mazowsze	Mazowsze zintegrowane społecznie	Mazowsze bogate kulturowo																				
opis celu	Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia																				
wymiar terytorialny	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI																								

	biznesowym, gospodarczym i społecznym. Wspieranie przedsiębiorczości oraz możliwości rozwoju z zapewnieniem opieki społecznej i edukacji stwarza szansę na pozostanie osób aktywnych zawodowo w podregionie ciechanowskim. Istotne będzie również ograniczenie emisji zanieczyszczeń, w tym poprzez rozwój zintegrowanego systemu niskoemisyjnego transportu zbiorowego i niezmotoryzowanego, co pozwoli jednocześnie na zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru. Działania w OSI ciechanowskim skoncentrowane będą na wskazanych obszarach: – <i>Wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru poprzez:</i> - <i>wsparcie wykształconych specjalizacji: sektora rolnego, przemysłu rolno-spożywczego, elektronicznego, poligraficznego,</i> - <i>poprawę dostępności do infrastruktury społecznej,</i> - <i>zapewnienie atrakcyjnej oferty edukacyjnej i wzbogacenie bazy dydaktycznej,</i> - <i>wspieranie współpracy przedsiębiorstw z podmiotami badawczymi i wdrożeniowymi;</i> – <i>Poprawa stanu środowiska poprzez:</i> - <i>zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych,</i> - <i>rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych,</i> - <i>wymianę nieefektywnych źródeł ciepła i termomodernizację budynków,</i> - <i>rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych,</i> - <i>rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych.</i>
--	--

Material źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierunkujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego jest głównym dokumentem polityki rozwoju przestrzennego województwa. Ustala on podstawowe elementy układu przestrzennego województwa, ich zróżnicowanie oraz wzajemne relacje. Plan przyjmuje zasadę zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego oraz zawiera kierunki zagospodarowania, a wśród nich poszczególne kierunki polityki przestrzennej, które wskazują sposoby realizacji wizji przestrzennego zagospodarowania województwa. Zgodnie z ustaleniami Planu, gmina Lutocin położona jest w obrębie wiejskich obszarów funkcjonalnych wymagających wsparcia procesów rozwojowych. Dla terenów tych obowiązują następujące zasady zagospodarowania przestrzennego: – <i>poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych poprzez wspieranie prac scaleniowych i wymiany gruntów;</i> – <i>kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej na gruntach najwyższych klas bonitacyjnych I-III;</i> – <i>wielofunkcyjny rozwój obszarów o średniej i niskiej zdolności produkcyjnej, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego (m.in.: tradycyjnego krajobrazu rolniczego, wolnych przestrzeni użytkowanych rolniczo, trwałych użytków zielonych);</i> – <i>poprawa dostępności komunikacyjnej, m.in. poprzez rozwój transportu publicznego, w tym przywrócenie połączeń kolejowych na nieczynnych liniach kolejowych, a także przebudowę/rozbudowę istniejącej sieci drogowej, w szczególności dróg powiatowych i gminnych;</i> – <i>budowa i rozbudowa systemów wodociągowo-kanalizacyjnych, a także sukcesywna sanitacja terenów o zabudowie rozproszonej, m.in. poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków;</i> – <i>poprawa bezpieczeństwa energetycznego, m.in. poprzez budowę, rozbudowę i modernizację sieci elektroenergetycznej w zakresie niskich i średnich napięć;</i> – <i>zwiększenie nasycenia infrastrukturą ICT (ang. Information and Communication Technologies), a także zapewnienie dostępu do systemu e-usług;</i> – <i>tworzenie przestrzeni publicznych, będących miejscem koncentracji i aktywizacji społeczności lokalnych;</i>

	– <i>objęcie ochroną unikalnych elementów architektury wiejskiej charakterystycznej dla poszczególnych regionów, w tym układów ruralistycznych.</i> W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa określono również rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. W odniesieniu do gminy Lutocin szczególnie istotne są przedsięwzięcia z zakresu: – infrastruktury wodno-kanalizacyjnej; - inwestycje w zakresie sieci kanalizacyjnych, w tym budowa i modernizacja, – gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej; - Zapewnienie odpowiedniej przepustowości koryta rzeki Chraponianki od km 14+580 do km 19+340.
Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020-2030	Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego określa, że misją Strategii jest: Zapewnienie dostępu do wiedzy, danych i usług oraz wsparcie ich wykorzystania z użyciem technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Wizja sformułowana została jako: Mazowsze jako region łączący rozwój technologiczny z wrażliwością społeczną, wspierający równy, powszechny i sprawiedliwy dostęp do wiedzy i technologii, a także zapewniający wysoki komfort życia i warunki do rozwoju gospodarczego, stabilizacji ekonomicznej oraz wyrównywania szans rozwojowych. Celem głównym Strategii jest: Rozwój społeczeństwa informacyjnego na Mazowszu poprzez wsparcie tworzenia, wykorzystywania i rozwoju powszechnych i przyjaznych technologii informacyjno-komunikacyjnych podnoszących jakość życia mieszkańców oraz wspierających rozwój gospodarczy regionu i stały wzrost jego konkurencyjności. Na podstawie analizy przeprowadzonej diagnozy potrzeb określono następujące cele strategiczne wraz z kierunkami działań: – Cel strategiczny 1: Wzrost kompetencji cyfrowych i zaufania do ICT; – Cel strategiczny 2: Elektroniczne systemy i usługi dla mieszkańców Mazowsza; – Cel strategiczny 3: Internet dla Mazowsza; – Cel strategiczny 4: ICT dla nauki i biznesu.
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku	Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa mazowieckiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji: – Ochrona klimatu i jakości powietrza (OP): Poprawa efektywności energetycznej i dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu, Ograniczenie emisji powierzchniowej, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zapewnienie magazynowania wytworzonej energii, Zarządzanie jakością powietrza w jednostkach samorządu terytorialnego województwa, Zmniejszenie emisji prekursorów ozonu; – Zagrożenia hałasem (KA): Poprawa klimatu akustycznego; – Pola elektromagnetyczne (PEM): Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; – Gospodarowanie wodami (ZW): Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych, Ochrona zasobów i zmniejszenie antropopresji na wody podziemne, Zmniejszenie zagrożenia powodziowego, Ograniczenie skutków następstw suszy i zwiększenie możliwości gromadzenia wody; – Gospodarka wodno-ściekowa (GW): Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy, Minimalizacja presji na środowisko poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej; – Zasoby geologiczne (ZG): Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin; – Gleby (GL): Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb, Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych, Ochrona przed osuwiskami; – Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO): Prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami, Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym; – Zasoby przyrodnicze (ZP): Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem, Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków, Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych, Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych, walorach krajobrazowych województwa oraz ich znaczeniu dla człowieka, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych, Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych, Wsparcie działań edukacyjnych oraz infrastruktury turystycznej w lasach, Zwiększenie lesistości; – Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi (PAP): Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach.

1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami założeń dokumentów szczebla powiatowego oraz w odniesieniu do dokumentów strategicznych utworzonych w ramach partnerstw jednostek samorządu terytorialnego.

Aktualnie (stan na październik 2024 r.) powiat żuromiński nie posiada obowiązującego dokumentu strategicznego. Jednocześnie powiat żuromiński zamierza przystąpić do aktualizacji dokumentu jakim jest strategia rozwoju lub plan rozwoju lokalnego.

Jednocześnie dla gminy Lutocin nie opracowano dokumentu w ramach strategii ponadlokalnej (stan na październik 2024 r.).

1.5. LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

Gmina Lutocin należy do Lokalnej Grupy Działania „Stowarzyszenie Społecznej Samopomocy”, dla której obowiązuje aktualnie „Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Społecznej Samopomocy – Lokalna Grupa Działania na lata 2023 – 2027”. Obszar LGD obejmuje łącznie 12 gmin (w tym Lutocin) położonych na terenie powiatu mińskiego, ciechanowskiego i żuromińskiego.

LGD zamierza ubiegać się o wsparcie w ramach dostępnych środków dla LGD ze środków EFS+ FEM. Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna i zintegrowana na poziomie programowym oraz sektorowym z dokumentami strategicznymi obowiązującymi na terenie województwa mazowieckiego, a także gmin członkowskich.

Cele LSR zostały sformułowane oparciu o konsultacje społeczne oraz powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób tj.:

- Włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR;
- Kształtowanie świadomości obywatelskiej;
- Kultywowanie i propagowanie dziedzictwa kulturowego i walorów naturalnych;
- Rozwój przedsiębiorczości;
- Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych;
- Rozwój współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych;
- Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej i usług publicznych;
- Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi;
- Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi.

2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Lutocin posiada status gminy wiejskiej, zajmuje powierzchnię ok. 126 km² i położona jest w powiecie żuromińskim, przy zachodniej granicy województwa mazowieckiego. Gmina ta sąsiaduje od strony zachodniej z województwem kujawsko-pomorskim oraz graniczy:

- od północy z gminą Lubowidz i Żuromin;
- od wschodu z gminą Biezuń;
- od południa z gminą Rościszewo;
- od zachodu z gminą Skrwilno.

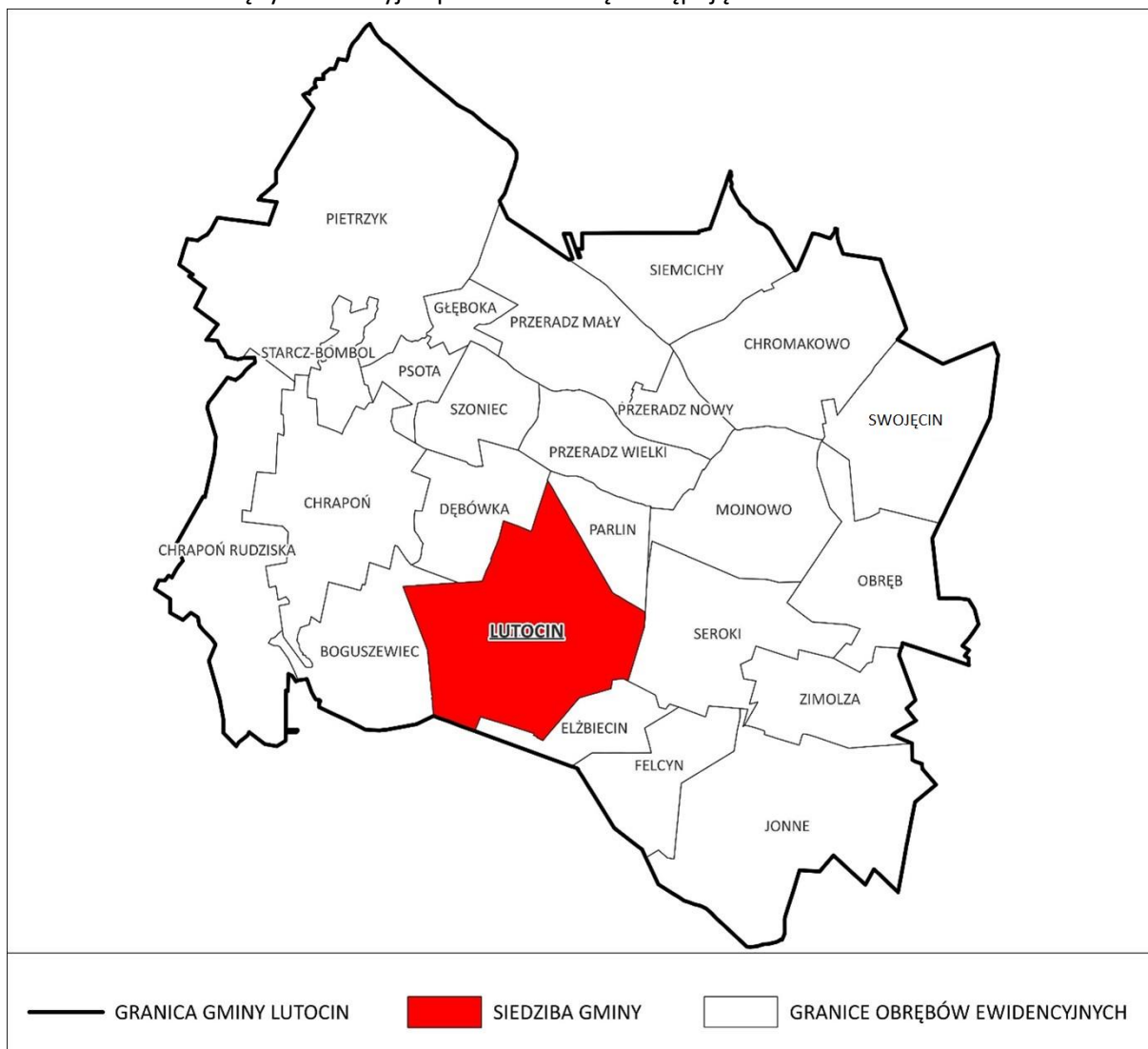

Ryc. 1 Położenie administracyjne Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

W skład Gminy wchodzi następujące miejscowości¹⁰: Boguszewiec, Chrapoń, Chromakowo, Dębówka, Elżbiecin, Felcyn, Głęboka, Jonne, Lutocin, Mojnowo, Obręb, Parlin, Pietrzyk, Przeradz Mały, Przeradz Nowy, Przeradz Wielki, Psota, Seroki, Siemcichy, Swojęcín, Szczypiornia, Szoniec, Zimolza.

Podział na obręby ewidencyjne przedstawia się następująco:

Ryc. 2 Struktura jednostek podziału terytorialnego

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

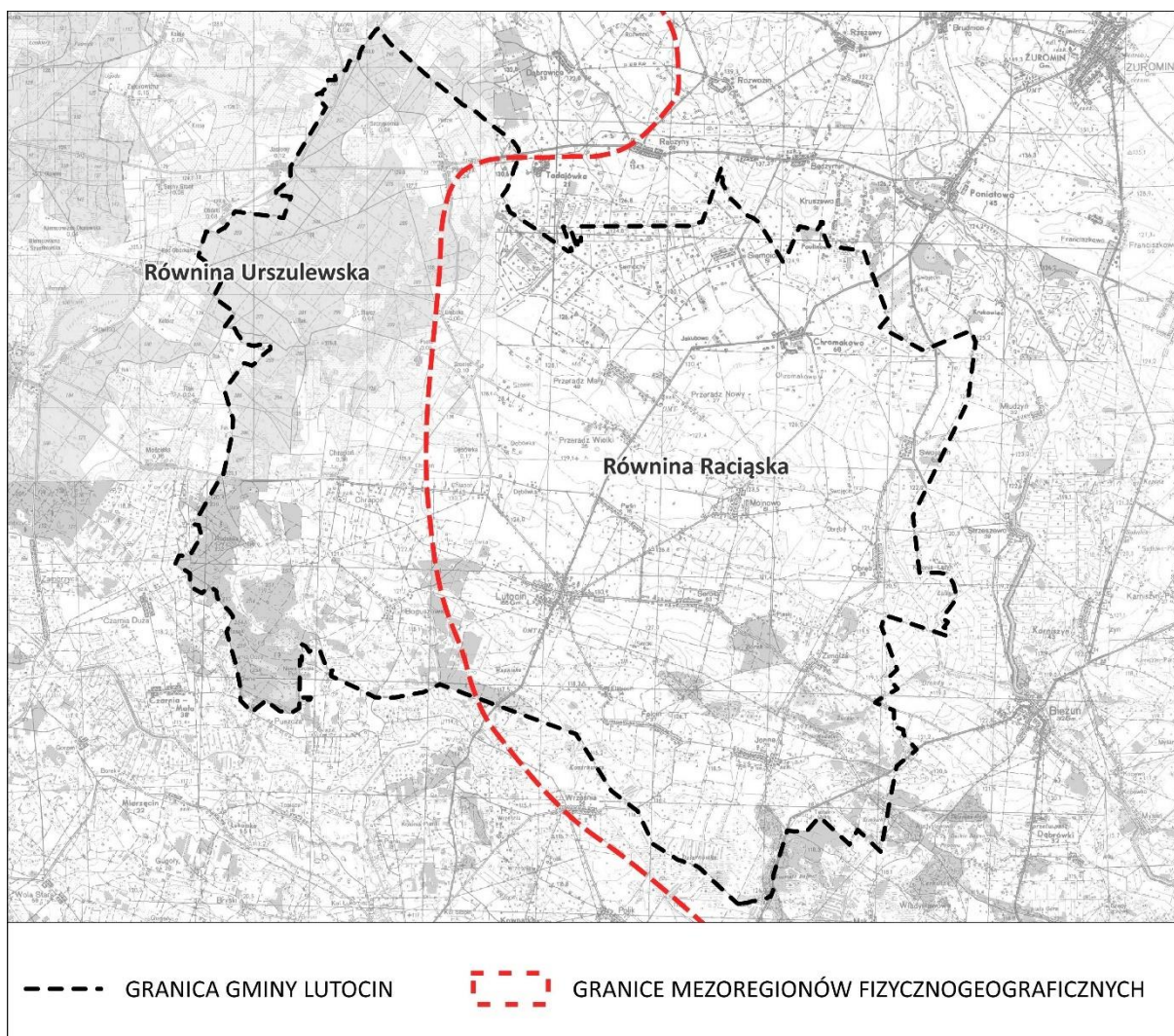
Pod względem fizycznogeograficznym obszar gminy Lutocin położony jest w zasięgu dwóch mezoregionów:

- Równina Urszulewska (315.16) – makroregion: Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie;
- Równina Raciąska (318.62) – makroregion: Nizina Północnomazowiecka.

Równina Urszulewska stanowi sandr fazy poznańskiej zlodowacenia wiślańskiego i zajmuje obszar o powierzchni ok. 850 km². W regionie tym znaczną część terenu zajmują lasy (tzw. lidzbarskie i skrwileńskie), gdzie ustanowionych zostało kilka rezerwatów przyrody. W granicach równiny znajduje się źródło rzeki Skrwa, która kieruje się następnie na południe w kierunku Wisły.

¹⁰ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

Równina Raciąska położona jest na szlaku odpływu wód rzeczno-lodowcowych zlodowacenia wiślańskiego. Kierunek odpływu wyznacza bieg rzeki Wkry oraz jej dopływ Raciążnica. Cały obszar obejmuje powierzchnię ok. 1 760 km². Równina zajęta jest częściowo przez zwydmione piaski, spod których odsłania się lokalnie glina morenowa. W rejonie tym nie występują większe kompleksy leśne.¹¹

Ryc. 3 Położenie fizycznogeograficzne Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego.

2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Lutocin stanowi¹²:

układ nadrzędny:

- droga wojewódzka nr 541, relacji Sierpc – Biezuń;
- droga wojewódzka nr 563, relacji Rypin – Żuromin;

układ podstawowy:

- drogi powiatowe:
- 4620W, relacji Poniatowo – Lutocin;

¹¹ Zarys ogólny mezoregionu według materiału źródłowego: Kondracki J., 2002, *Geografia regionalna Polski*, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

¹² Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy w Lutocinie.

- 4619W, relacji Chrapoń – Lutocin;
- 4622W, relacji Lutocin – Zimolza;
- 4617W, relacji Jasiony – Płociczno;
- 4618W, relacji Pietrzyk – Dębówka;
- 4621W, relacji Chromakowo – Lutocin;
- 4623W, relacji Lutocin – Jonne;
- 4624W, relacji Swojecin - Obręb – Jonne;
- 4625W, relacji Poniatowo – Biezuń;

układ uzupełniający:

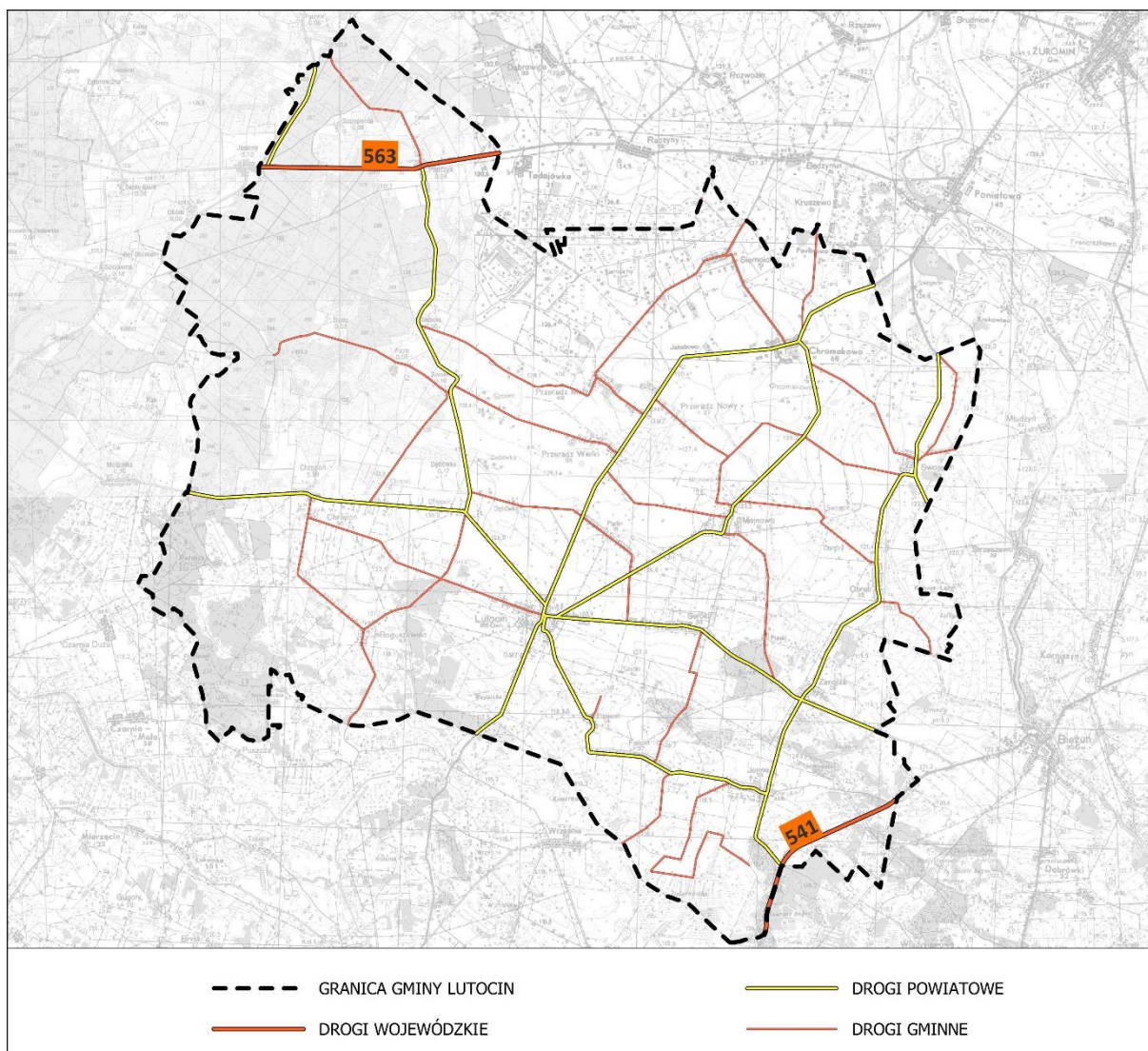
- drogi gminne:

Tab. 4 Wykaz dróg gminnych w gminie Lutocin

NUMER DROGI	NAZWA DROGI (PRZEBIEG)	DŁUGOŚĆ (M)	SZEROKOŚĆ JEZDNI (M)
460401W	Przeradz Wielki - Mojnowo	2 620	8,00
460402W	Głęboka - Przeradz Mały	2 980	6,00
460403W	Przeradz Nowy - Swojecin	3 150	6,00
460404W	Chrapoń - Szoniec	2 660	6,00
460405W	Szoniec – Przeradz Wielki	2 980	8,00 - 5,00
460406W	Lutocin - Boguszewiec	3 370	13,00
460407W	Dębówka - Seroki	4 580	6,00
460408W	Chrapoń - Boguszewiec	4 540	8,00 - 5,00
460409W	Dębówka - Boguszewiec	1 900	5,00
460410W	Przeradz – Siemcichy - Będzimin	4 940	8,00 - 5,00
460411W	Szoniec - Psota - Rak	3 200	7,00
460412W	Siemcichy - Chromakowo	1 920	8,00
460413W	Mojnowo - Obręb	2 930	7,00
460414W	Mojnowo - Zimolza	3 300	6,00
460415W	Elźbiecin	1 030	5,00
460416W	Felcyn - Seroki	2 660	7,00
460417W	Felcyn - Września – do granicy gminy	1 630	8,00 - 6,00
460418W	Jonne - Sokołowy Kąt	4 300	7,00 - 4,00
460419W	Swojecin - Strzeszewo	690	7,00
460420W	Obręb - Biezuń	1 390	5,00
460421W	Chromakowo - Rzęzawy	1 500	5,00
460422W	Swojecin – Młudzyn - Poniatowo	1 920	8,00 - 5,00
460423W	dr. Syberia - Raczyny - dr. Syberia - Jasiony	1 500	12,00
460424W	Chrapoń	2 500	7,00
460425W	Chromakowo - Swojecin	2 520	12,00 - 8,00
460426W	Przeradz Nowy - Mojnowo	2 690	6,00

Materiał źródłowy: Uchwała Nr XXXIV/194/2021 Rady Gminy Lutocin z dnia 27 września 2021 r. w sprawie: ustalenia przebiegu dróg gminnych.

— pozostałe drogi, niebędące drogami publicznymi, w tym wewnętrzne i dojazdowe.

Ryc. 4 Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy Gminy

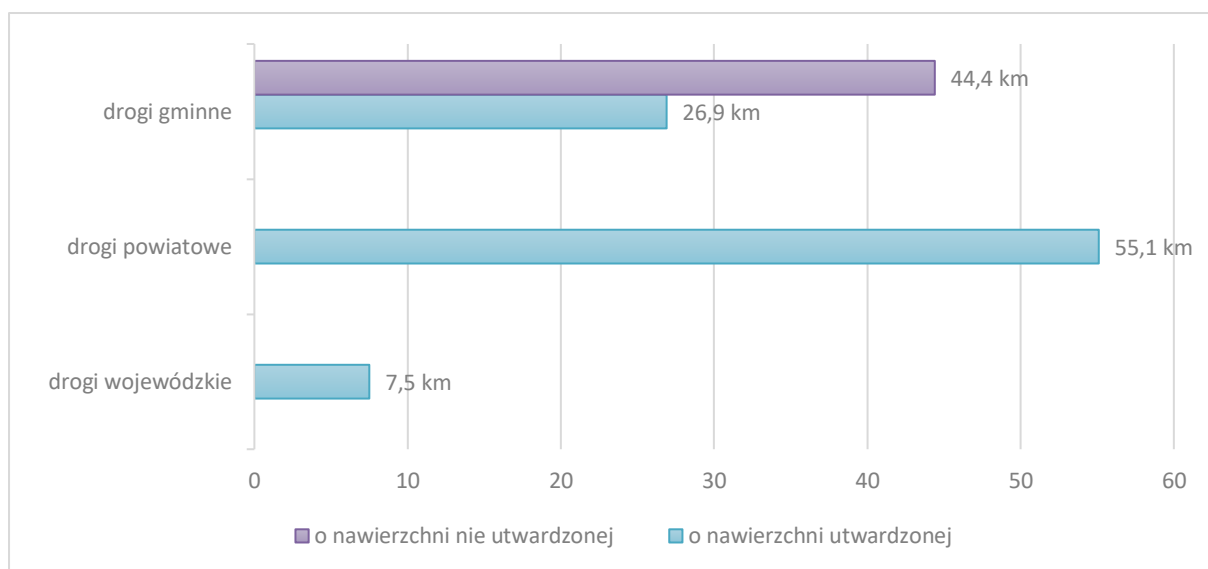
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Stan techniczny dróg wojewódzkich nr 541 i 563 należy ocenić jako dobry.¹³

W odniesieniu do dróg gminnych, większość posiada nawierzchnię nieutwardzoną¹⁴ (ok. 62%), natomiast stan niektórych odcinków dróg utwardzonych wymaga poprawy. Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.

¹³ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

¹⁴ Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym: droga twarda to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukownicowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m.

Ryc. 5 Długość dróg na terenie Gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Spośród dróg przebiegających przez teren Gminy, badaniem natężenia ruchu objęte zostały odcinki dróg wojewódzkich nr 541 i 563. Średniodobowa liczba pojazdów silnikowych kształtuje się tam na poziomie ok. 2,0 tys. – 2,5 tys. sztuk, przy czym zdecydowanie większe natężenie ruchu występuje w pobliżu Żuromina. Wyniki badań zobrazowano na rycinie poniżej.

Ryc. 6 Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych i wojewódzkich

Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021, GDDKiA.

2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

Przez teren gminy Lutocin nie przebiegają obecnie linie kolejowe. Najbliższa czynna stacja kolejowa znajduje się w Sierpcu, która obsługuje linie kolejową nr 33 (relacji Kutno - Brodnica).

2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Lutocin infrastruktura rowerowa nie jest rozwinięta, a większość transportu rowerowego odbywa się poboczem lub drogami. Nie funkcjonuje spójny system ścieżek rowerowych.¹⁵

Zważywszy na powszechne użytkowanie rowerów jako środków transportu lokalnego, pożądany byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych, zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszo-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY

Transport zbiorowy gminy Lutocin opiera się wyłącznie na transporcie autobusowym dofinansowanym z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego na mocy porozumienia międzygminnego, które będzie funkcjonowało do końca 2024r. Na terenie Gminy nie znajduje się żaden dworzec autobusowy, natomiast występuje 49 przystanków autobusowych,¹⁶ które zlokalizowane są przede wszystkim wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 563 oraz dróg powiatowych.

W ramach porozumienia z terenu gminy Lutocin realizowane są połączenia autobusowe do Żuromina i Bieżunia, natomiast dojazd do większych ośrodków miejskich, w tym do stolicy jest dość mocno ograniczony.¹⁷

Warto zaznaczyć, iż funkcjonują tutaj połączenia lokalne w zakresie dowozu uczniów do szkoły. Usługi transportu zbiorowego świadczą prywatne linie autobusowe.

Biorąc pod uwagę czynniki ekonomiczne, powierzchnię i zaludnienie Gminy, charakter występującej zabudowy, a także powszechny dostęp do prywatnych środków transportu, należy uznać, że na jej obszarze nie ma przesłanek do stworzenia nowych publicznych, lokalnych połączeń autobusowych (nie licząc dowozów do szkoły).

2.3.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

W odniesieniu do gminy Lutocin najbliższymi ośrodkami miejskimi są: Żuromin, znajdujący się w odległości ok. 15 km na północny-wschód od Lutocina, pełniący funkcję siedziby powiatu żuromińskiego, Sierpc (siedziba powiatu sierpeckiego) położony w odległości ok. 17 km w kierunku południowym oraz Biezuń, oddalony o ok. 9 km na wschód. Czas dojazdu transportem indywidualnym do tych ośrodków zajmuje średnio od 10 do 20 min.

Inne, ważne ośrodki miejskie z perspektywy gminy Lutocin to także Lubowidz, Rypin, Skępe, Brodnica, Lipno, Raciąż, Działdowo, Mława oraz Płock, które zlokalizowane są w odległości od 20 km do 55 km, natomiast czas dojazdu transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny.

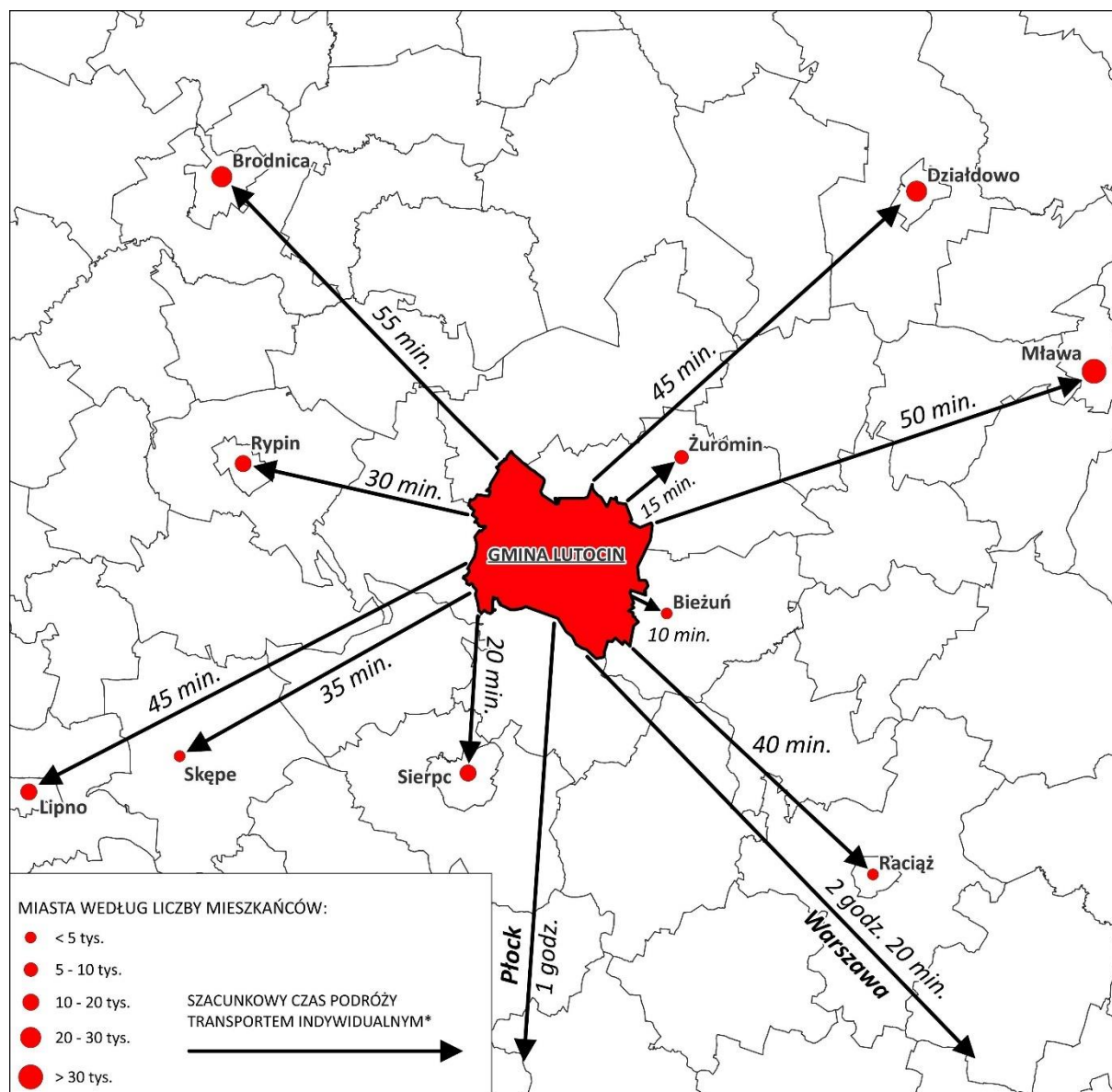
¹⁵ Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).

¹⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS – transport i łączność: komunikacja miejska, stan na 31.12.2023 r.

¹⁷ Materiał źródłowy: <https://www.e-podroznik.pl/>

Warto nadmienić, że stolica kraju i województwa mazowieckiego – Warszawa, oddalona jest o ok. 140 km, a czas dojazdu zajmuje średnio ok. 2 godz. 10 min., natomiast siedziby sąsiednich województw: warmińsko-mazurskiego (Olsztyn) oraz kujawsko-pomorskiego (Toruń), znajdują się w odległości kolejno ok. 135 km (1 godz. 40 min.) i 95 km (1 godz. 40 min.).

Odległość, a także stan infrastruktury komunikacyjnej przekłada się na czas dojazdu, potrzebny na dotarcie do poszczególnych miast (transport indywidualny), co zobrazowano poniżej:

Ryc. 7 Lokalizacja Gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym

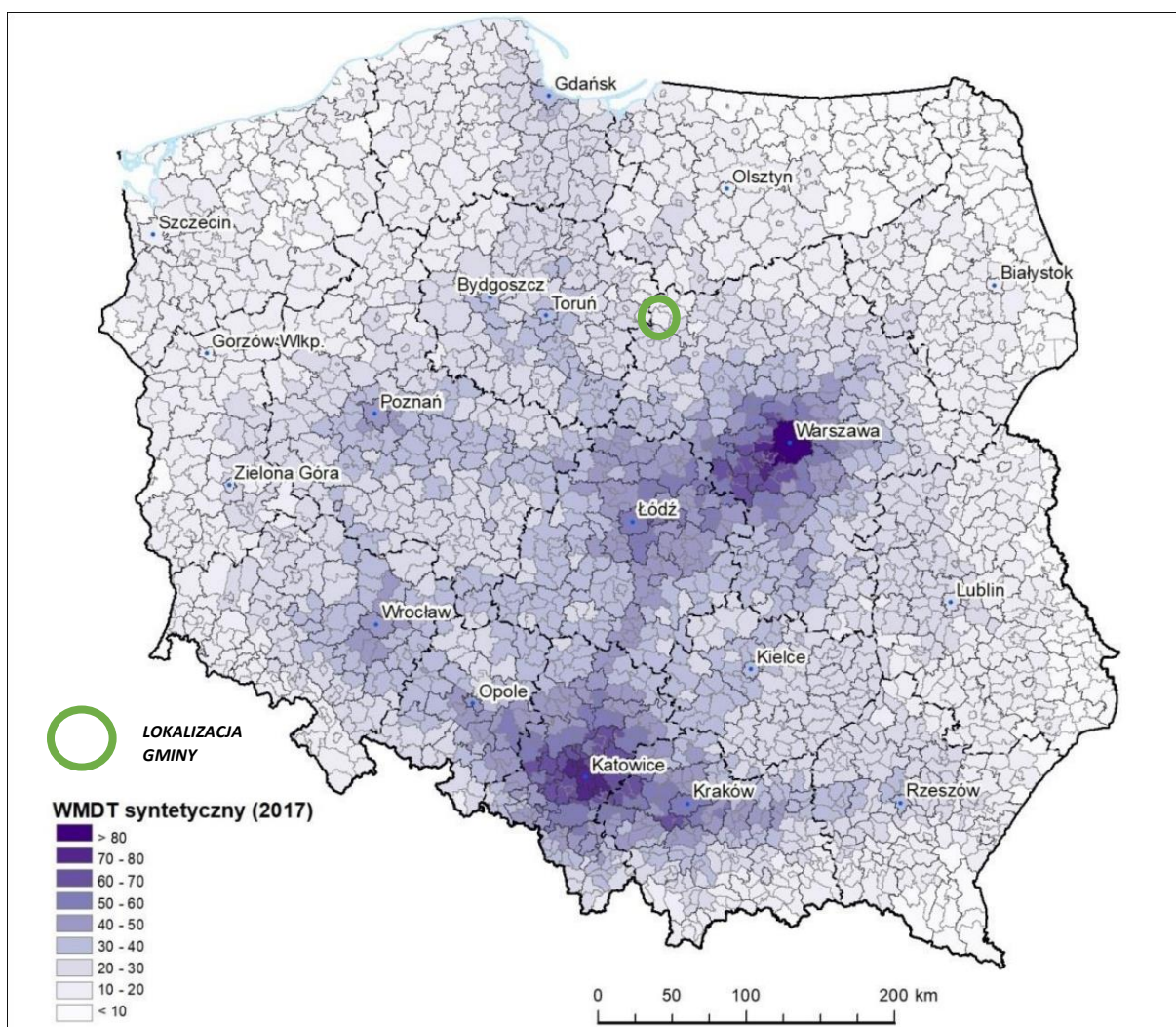
* szacunkowy czas liczony z miejscowości Lutocin do centrów poszczególnych miejscowości.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

2.3.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportową poszczególnych rejonów Polski można zobrazować za pomocą wskaźnika dostępności potencjałowej, czyli wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT), będącego wypadkową sytuacji w różnych gałęziach transportu.¹⁸

Jak wynika z poniższej ryciny gmina Lutocin odznaczała się jednym z niższych wskaźników dostępności transportowej (WMDT: 10-20). Jest to charakterystyczne dla gmin z tego rejonu województwa mazowieckiego, które cechuje zbliżona lub nieco bardziej korzystna dostępność transportowa. Powyższy wynik spowodowany jest oddaleniem od głównych korytarzy transportowych Polski, w tym zwłaszcza sieci autostrad i dróg ekspresowych oraz linii kolejowych realizujących połączenia regionalnych i krajowe. Warto przy tym nadmienić, że powyższe dane obrazują stan z 2017 roku.

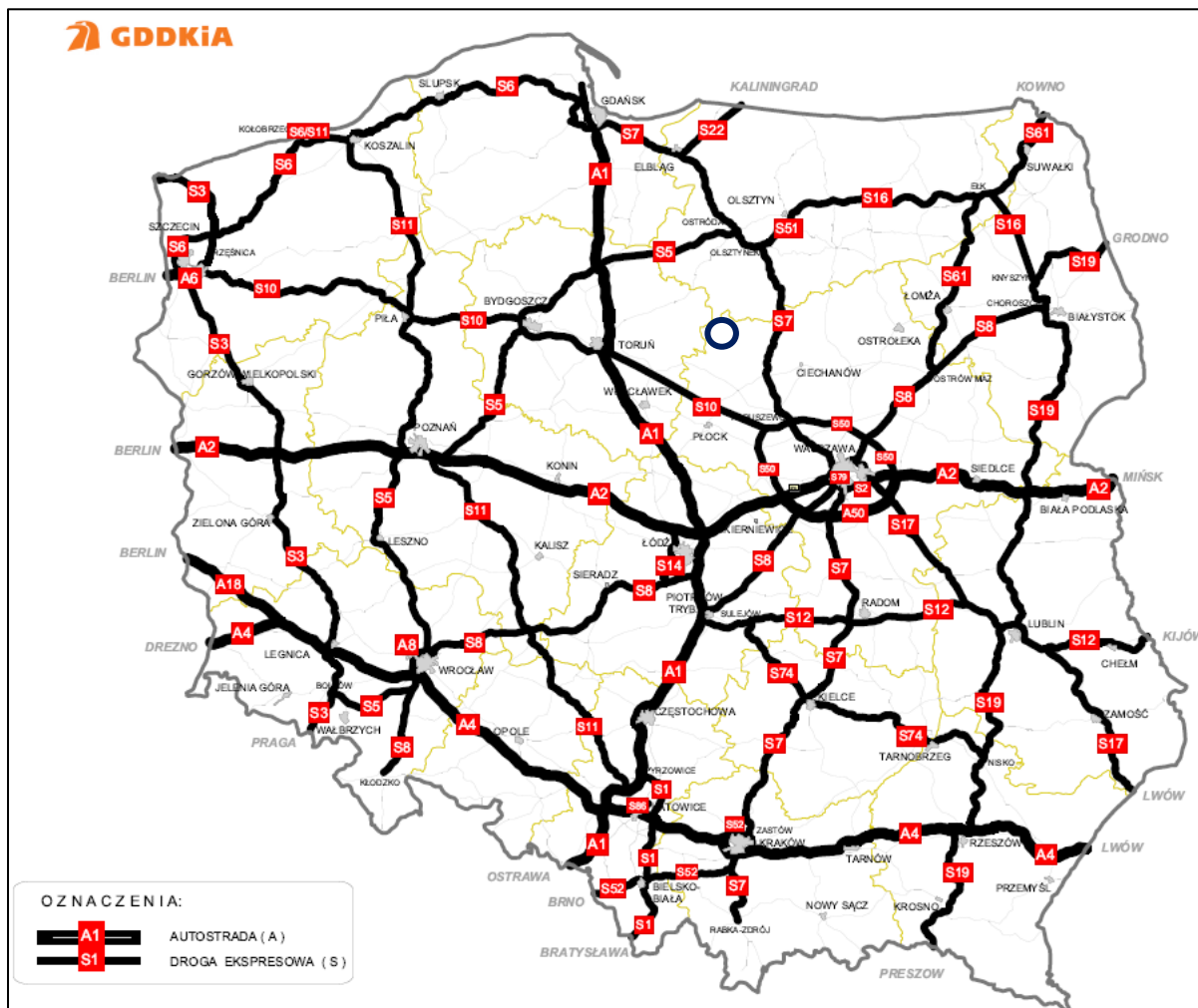

Ryc. 8 Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.

Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGIPZ PAN Warszawa).

¹⁸ Wskaźnik stanowi syntetyczną miarę jakościową wzajemnej potencjalnej dostępności czasowej najważniejszych krajowych ośrodków osadniczych oraz węzłów transportowych (wewnętrznych i granicznych) uwzględniając wszystkie podstawowe rodzaje transportu (w proporcji do ich udziału w pracy przewozowej) oraz ważoną poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego (definicja według GUS). Dane gromadzone są nieregularnie, w zależności od przeprowadzonego badania. Źródłem danych są: Polska Akademia Nauk / Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Uwzględniając układ sieci dróg ekspresowych i autostrad¹⁹, gmina Lutocin w dalszym ciągu odznaczać się będzie stosunkowo niskim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Najbliższym, kluczowym szlakiem komunikacji drogowej jest droga ekspresowa S7 relacji Gdańsk – Warszawa – Kraków – Rabka Zdrój, będący jednym z głównych korytarzy transportowych Polski. Droga ta przebiega w odległości ok. 30 km na wschód od granic administracyjnych Gminy.

Ryc. 9 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce

Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ

Zgodnie z ustaleniami dokumentów strategicznych szczebla wojewódzkiego i powiatowego nie przewidziano inwestycji w odniesieniu do dróg wojewódzkich.

W odniesieniu do dróg gminnych inwestycje planowane będą głównie z uwzględnieniem pozyskanych środków zewnętrznych jak i posiadanych własnych środków na ten cel, ponadto uwzględnieniem potrzeb remontowych dróg, które będą wymagały poprawy, przebudowa i budowa nowych odcinków dróg, dla lepszego skomunikowania Gminy.

Priorytetowo, w pierwszej kolejności planowane są następujące przedsięwzięcia²⁰:

- Rozbudowa drogi gminnej 460406W, relacji Lutocin – Boguszewiec;
- Remont drogi gminnej 460410W, relacji Przeradz- Siemcichy - Będzimin;
- Przebudowa drogi gminnej wewnętrznej w miejscowości Jonne.

¹⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

²⁰ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

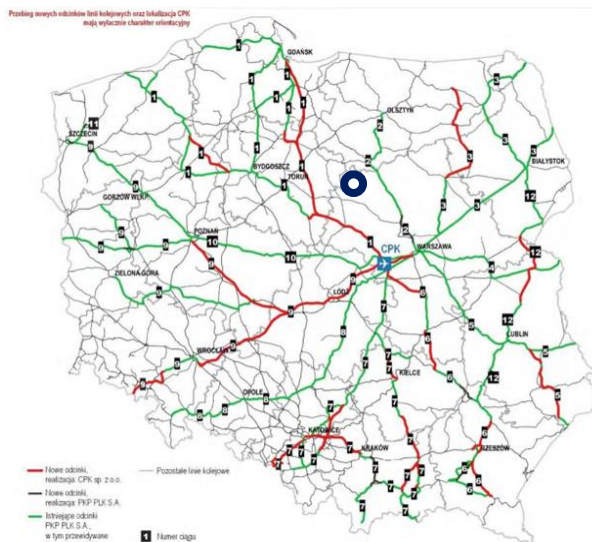
2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO

Centralny Port Komunikacyjny stanowi szereg inwestycji infrastrukturalnych i otoczenia biznesu, które zintegrują transport lotniczy, kolejowy oraz drogowy na terenie całego kraju. Zgodnie z Koncepcją CPK realizacja przedsięwzięć składających się na komponent lotniskowy jest przewidziana do końca 2027 r. Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych składających się na komponent kolejowy ma nastąpić do końca 2034 r., obejmując dwie perspektywy finansowe UE. Ze względu na unikalny stopień skomplikowania przedsięwzięć zawartych w programie inwestycyjnym CPK, jego realizacja jest podzielona na etapy.

Obecny, pierwszy etap obejmuje działania przygotowawcze, w szczególności związane z planowaniem i opracowaniem założeń projektowych, a także wykupem gruntów pod realizację inwestycji. Zasadniczym celem obecnego etapu jest szczegółowe zdefiniowanie zakresu i skali inwestycji, przyjęcie optymalnych rozwiązań odnośnie do możliwych wariantów realizacji przedsięwzięcia, określenie optymalnego planu jego realizacji, szczegółowych harmonogramów, jak i budżetów poszczególnych projektów, a także określenie sposobu ich finansowania, w tym ze środków publicznych. W ramach etapu pierwszego opracowywane będą kolejne fazy dokumentacji projektowej oraz uzyskiwane będą decyzje administracyjne niezbędne do wejścia w etap realizacji poszczególnych zamierzeń budowlanych. Jako główny cel etapu należy uznać ukończenie prac przygotowawczych umożliwiających rozpoczęcie budowy inwestycji CPK i inwestycji towarzyszących.

Aktualnie obowiązuje Uchwała nr 201 Rady Ministrów z dnia 24 października 2023 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego - "Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap II. 2024-2030" (M.P. 2023 poz. 1258), która szczegółowo definiuje przyszłe założenia strategiczne i organizacyjne. Zgodnie z w/w Uchwałą cel główny Programu CPK polega na stworzeniu uniwersalnego systemu transportu pasażerskiego przez wybudowanie i eksploatację rentownego innowacyjnego węzła transportowego, który uzyska miejsce w pierwszej dziesiątce najlepszych portów lotniczych świata, a ponadto doprowadzi do przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego jako atrakcyjnej alternatywy dla transportu drogowego i obejmującego wszystkie obszary Polski, zapewniając jednocześnie rozwój i trwałą integrację aglomeracji warszawskiej i łódzkiej.

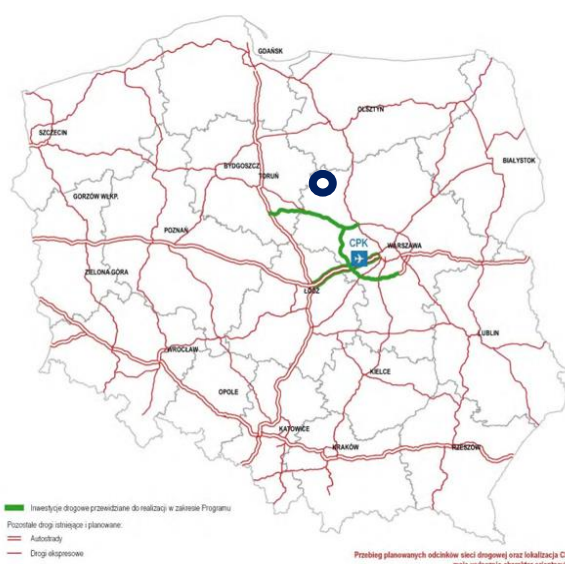
Przebieg planowanych oddziaływań sieci kolejowych oraz lokalizacja CPK
mają wyłącznie charakter orientacyjny

LOKALIZACJA GMINY

Ryc. 10 Inwestycje towarzyszące CPK – przebudowa, rozbudowa albo budowa linii kolejowych oraz rozbudowa lub budowa dróg publicznych

Materiał źródłowy: Uchwała nr 201 Rady Ministrów z dnia 24 października 2023 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego - "Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap II. 2024-2030" (M.P. 2023 poz. 1258).

Nie przewiduje się na terenie gminy Lutocin inwestycji związanych z realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego.

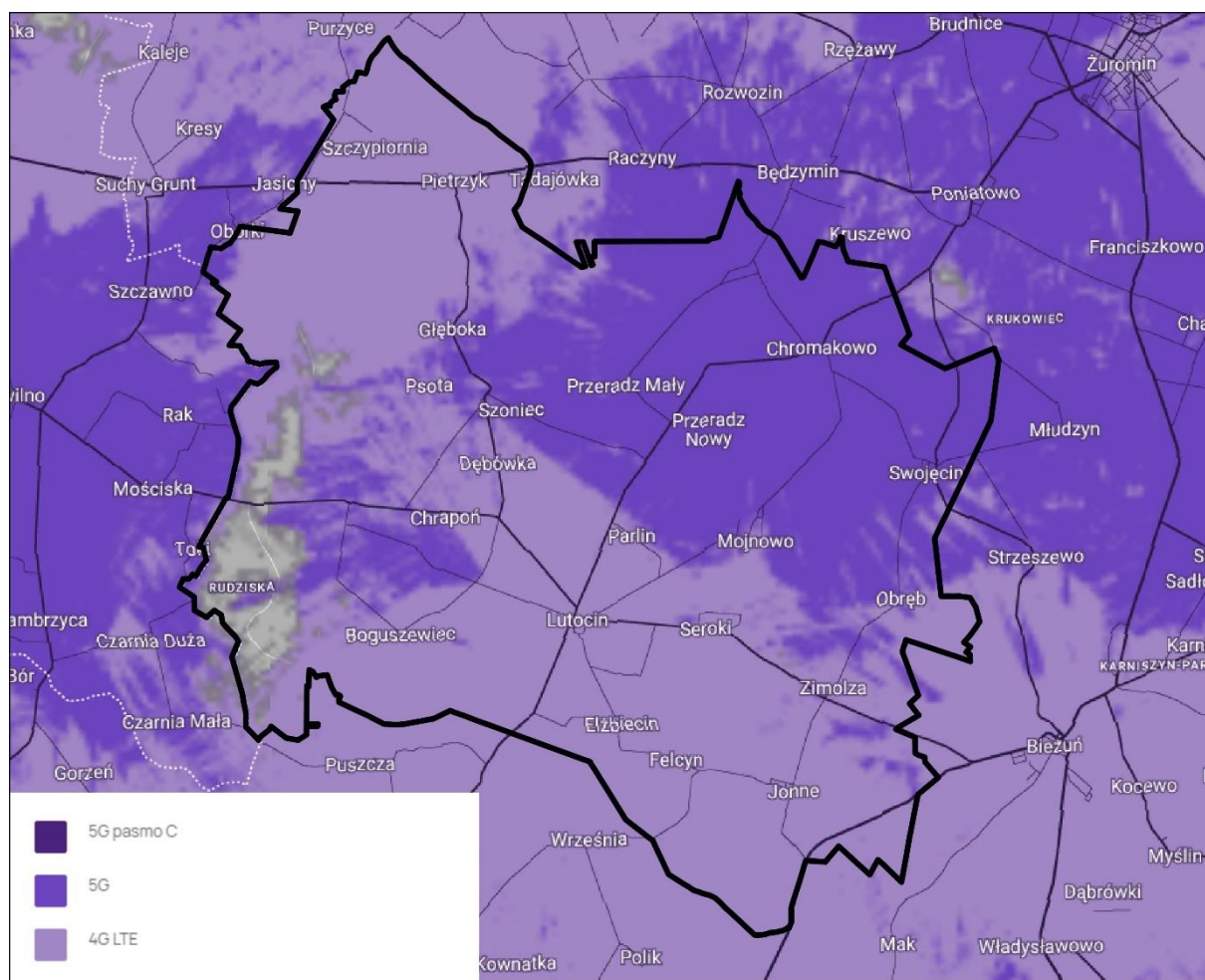
2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Lutocin znajduje się sieć telekomunikacyjna (zarówno bezprzewodowa, jak i przewodowa). Sieć telekomunikacyjna składa się z łącz telekomunikacyjnych i radiowych.

W granicach Gminy znajduje się kilka stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM). Zasięg działania mobilnych sieci komórkowych jest w większości dobry lub bardzo dobry. Problemy z dostępnością sieci występują lokalnie, głównie na terenach wiejskich, zwłaszcza w zabudowie rozproszonej oraz na obszarach niezagospodarowanych np. w lasach.

Sieć 5G stanowi najnowszy standard sieci komórkowych, pozwalający na szybszy przesył danych w telefonach oraz stacjonarny dostęp do Internetu, o porównywalnej szybkości transmisji z łączami kablowymi. Na terenie gminy Lutocin siecią tą objęte są miejscowości położone w jej północno-wschodniej części m.in. Przeradz Mały, Przeradz Nowy, Chromakowo.

Przykład zasięgu jednej z sieci komercyjnych przedstawia poniższa rycina:

Ryc. 11 Mapa zasięgu sieci telefonii komórkowej w technologii 5G (na przykładzie jednego z operatorów) we wrześniu 2024

Materiał źródłowy: Dane jednego z operatorów sieci.

Dostępność Internetu na terenie Gminy zapewniają podmioty zewnętrzne (operatorzy sieci). Wybrane miejscowości mogą korzystać z tzw. Internetu stacjonarnego, a dostęp do technologii

ruchomych sieci telekomunikacyjnych 4G (LTE) jest możliwy z niemal każdego miejsca w Gminie, przy czym zróżnicowana jest jakość tego dostępu.²¹

W ramach realizacji Programu Operacyjnego „Polska Cyfrowa” rozpoczęła się rozbudowa sieci szybkiego Internetu – sieci światłowodowej. W granicach gminy Lutocin siecią objętych jest łącznie 16 sołectw, natomiast w najbliższej przyszłości planowana jest jej doprowadzenie do miejscowości Jonne i Boguszewiec.²²

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać w przyszłości z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura może zostać zrealizowana w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych.

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitarny system telekomunikacyjny. System satelitarny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

2.5. WNIOSKI

- ! Równinne ukształtowanie terenu, w większości sprzyjające rozwojowi zabudowy i zagospodarowania.
- ! Obecność układów komunikacyjnych poziomu regionalnego (drogi wojewódzkie nr 541 i 563).
- ! W dalszym ciągu niezadowalający stan techniczny niektórych odcinków dróg lokalnych i ponadlokalnych.
- ! Brak infrastruktury kolejowej.
- ! Brak rozwiniętej infrastruktury rowerowej.
- ! Niska, ogólna dostępność transportowa Gminy w ujęciu krajowym.
- ! Stosunkowo niska dostępność komunikacji zbiorowej (brak transportu kolejowego, brak dworca autobusowego).
- ! W większości dobry zasięg działania mobilnych sieci komórkowych, w tym na terenach wiejskich o rozproszonej zabudowie.
- ! Istniejąca sieć światłowodowa w większości miejscowości.

²¹ Materiał źródłowy: Materiały informacyjne publikowane na stronach internetowych poszczególnych operatorów sieci.

²² Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy w Lutocinie.

3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę Lutocin zamieszkuje ogółem ok. 4,0 tys. osób, co stanowi ok. 11,3% ludności powiatu żuromińskiego. Największy odsetek zamieszkuje Lutocin oraz w dalszej kolejności miejscowości Chrapoń, Chromakowo, Mojnowo i Jonne.²³

Tab. 5 Liczba ludności na terenie Gminy w 2023 roku

MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA MIESZKAŃCÓW	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Boguszewiec	163	3,83
Chrapoń	316	7,43
Chromakowo	284	6,67
Dębówka	142	3,34
Elżbiecin	41	0,96
Felcyn	139	3,27
Głęboka	59	1,39
Jonne	251	5,90
Lutocin	774	18,19
Mojnowo	253	5,95
Obręb	168	3,95
Parlin	72	1,69
Pietrzyk	218	5,12
Przeradz Mały	176	4,14
Przeradz Nowy	119	2,80
Przeradz Wielki	180	4,23
Seroki	247	5,80
Siemcichy	190	4,47
Swojęcín	247	5,80
Szoniec	122	2,87
Zimolza	94	2,21

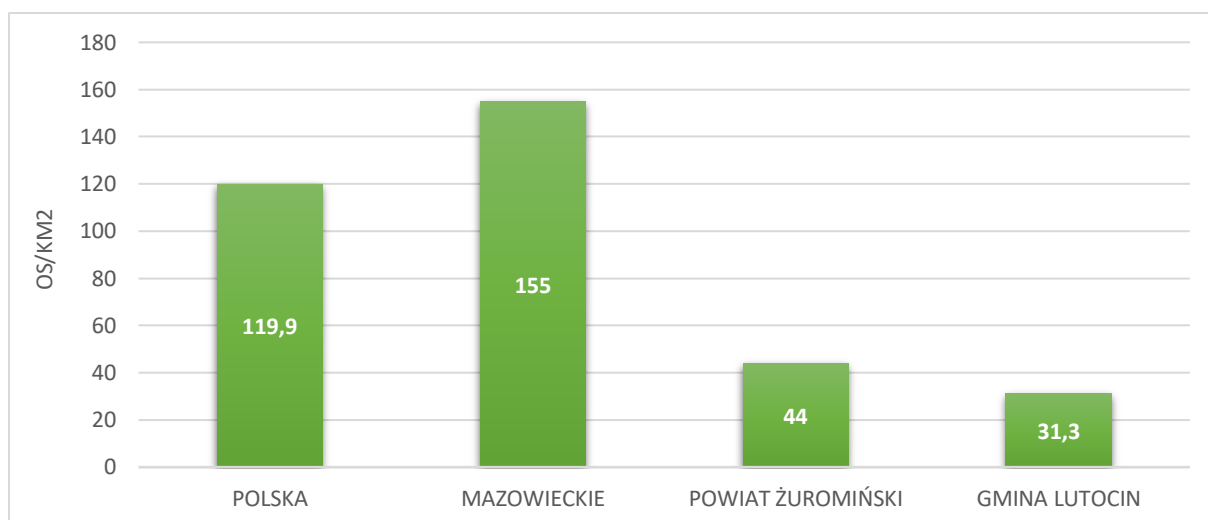
Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy w Lutocinie.

Gęstość zaludnienia gminy Lutocin wynosi 31,3 os/km² i jest²⁴:

- nieznacznie niższa niż średnia dla powiatu żuromińskiego (44,0 os/km²),
- pięciokrotnie niższa niż średnia dla województwa mazowieckiego (155,0 os/km²),
- niemal czterokrotnie niższa niż średnia dla Polski (119,9 os/km²).

²³ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie oraz Dane GUS, stan na 2023 r.

²⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2023 r.

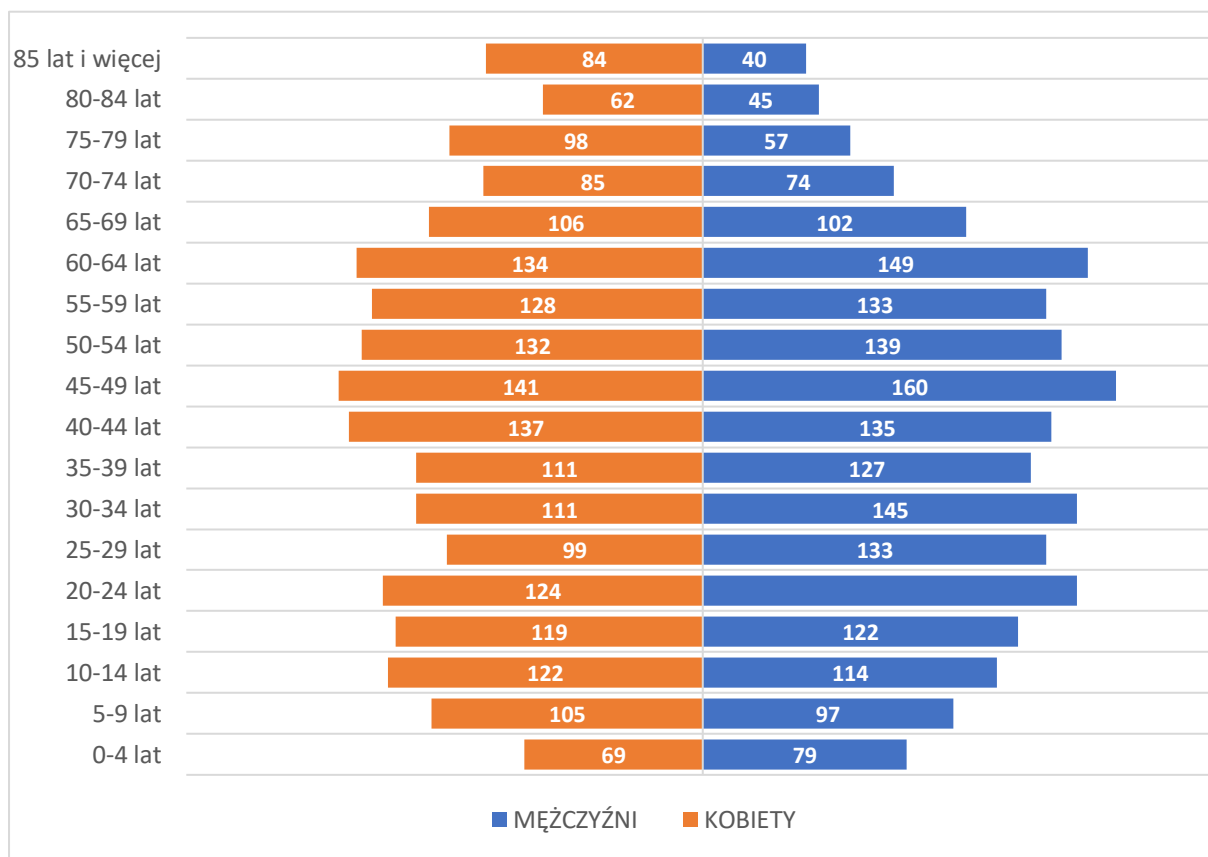

Ryc. 12 Gęstość zaludnienia Gminy na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Lutocin zaznacza się nieznaczna przewaga mężczyzn, których liczba wynosi 1 996, w stosunku do liczby 1 967 kobiet.²⁵ Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 99, co jest wartością niższą w stosunku do średniej dla całego powiatu żuromińskiego (103) oraz do średniej dla Polski (107) i województwa mazowieckiego (109).²⁶

Ryc. 13 Piramida wieku i płci w gminie Lutocin

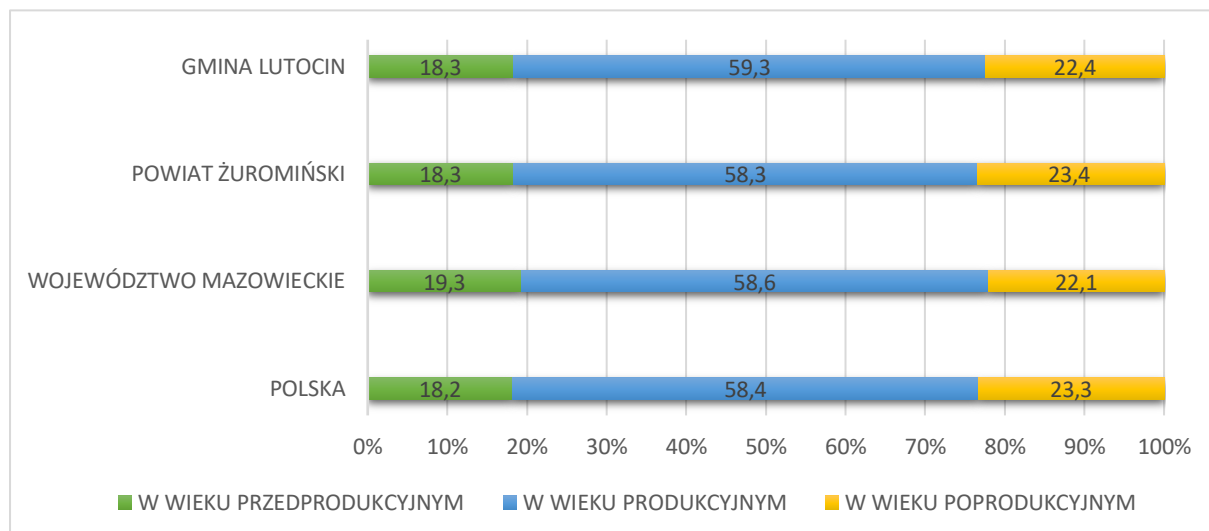
Materiał źródłowy: Dane GUS - stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2023 r.

²⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2023 r.

²⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2023 r.

3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Lutocin dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 59,3% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, obejmująca 22,4%. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, której udział wynosi 18,3%. Są to wyniki porównywalne w stosunku do powiatu żuromińskiego, województwa mazowieckiego i kraju.²⁷

Ryc. 14 Udział ekonomicznych grup wieku w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 2023 r.

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wskaźnik przyrostu naturalnego osiągał przede wszystkim ujemne wartości i wahał się od -41 os. w 2020 r. do +3 os. w 2015 r. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -22,7 os/rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń. Należy nadmienić, iż w 2020 i 2021 roku wskaźnik wyraźnie spadł, co było spowodowane rekordową liczbą zgonów. Z pewnym prawdopodobieństwem można uznać, że był to efekt pandemii COVID-19, a co za tym idzie dane za ostatni badany rok nie są reprezentatywne.

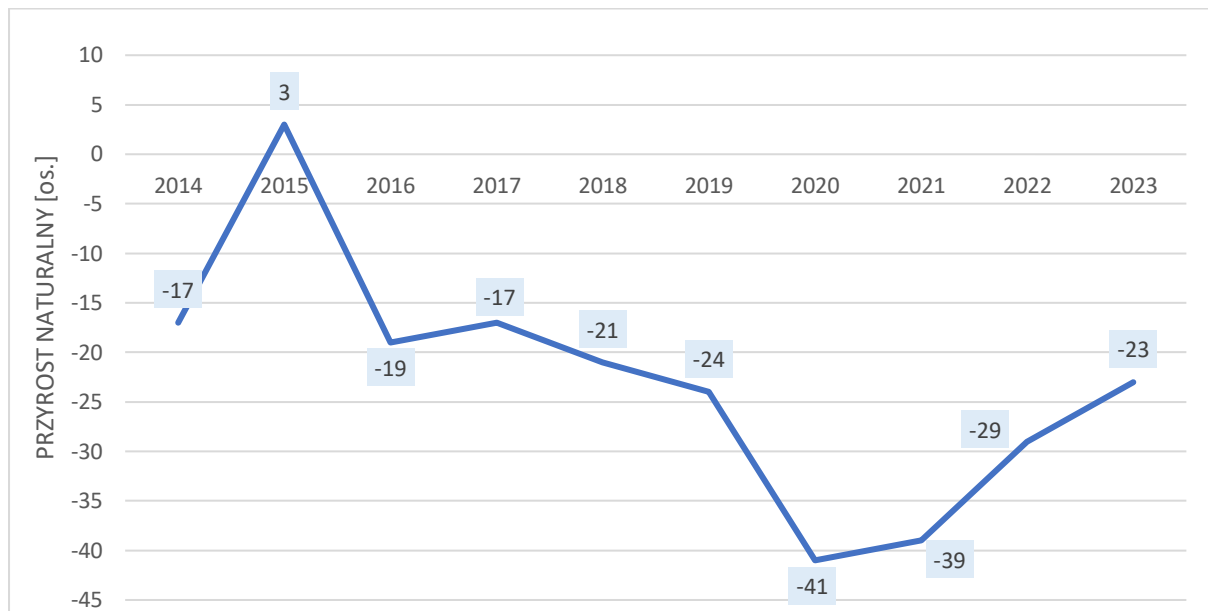
Tab. 6 Ruch naturalny ludności w Gminie w latach 2014-2023

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI											
ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2014-2023
URODZENIA ŻYWE [os.]											
Ogółem	41	48	41	50	39	38	24	33	36	26	37,6
Mężczyźni	22	18	21	30	19	25	12	15	17	16	19,5
Kobiety	19	30	20	20	20	13	12	18	19	10	18,1
ZGONY OGÓŁEM [os.]											
Ogółem	58	45	60	67	60	62	65	72	65	49	60,3
Mężczyźni	36	22	33	37	28	30	30	39	30	22	30,7
Kobiety	22	23	27	30	32	32	35	33	35	27	29,6

²⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2023 r.

PRZYRÓST NATURALNY [os.]											
Ogółem	-17	3	-19	-17	-21	-24	-41	-39	-29	-23	-22,7
Mężczyźni	-14	-4	-12	-7	-9	-5	-18	-24	-13	-6	-11,2
Kobiety	-3	7	-7	-10	-12	-19	-23	-15	-16	-17	-11,5

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Ryc. 15 Przyrost naturalny w Gminie w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

3.2.2. MIGRACJE

W gminie Lutocin na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się stale ujemne saldo migracji. Relatywnie najmniejszy odpływ ludności zanotowano w 2022 r., kiedy to z terenu Gminy wymeldowało się o 12 osób więcej niż zameldowało. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w 2014 r., wówczas wskaźnik ten wyniósł -48 os.

Średnie saldo migracji w analizowanych latach wyniosło -25,0 os./rok²⁸, natomiast łącznie w analizowanych latach 2014-2023²⁹ dokonano 236 zameldowań i 461 wymeldowań, a zatem saldo migracji wyniosło łącznie -225 os.

Tab. 7 Migracje w Gminie w latach 2014-2023

MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW											
ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2014-2023
ZAMELDOWANIA											
Ogółem	23	0*	18	25	27	25	31	38	30	19	26,2
Z miast	7	17	5	9	7	11	12	12	12	8	10,0
Ze wsi	16	14	12	16	20	11	18	26	18	11	16,2
WYMELDOWANIA											
Ogółem	71	0*	46	40	62	55	47	64	42	34	51,2
Do miast	41	37	32	26	37	25	24	39	23	18	30,2
Na wieś	29	14	14	14	25	30	23	25	19	16	20,9

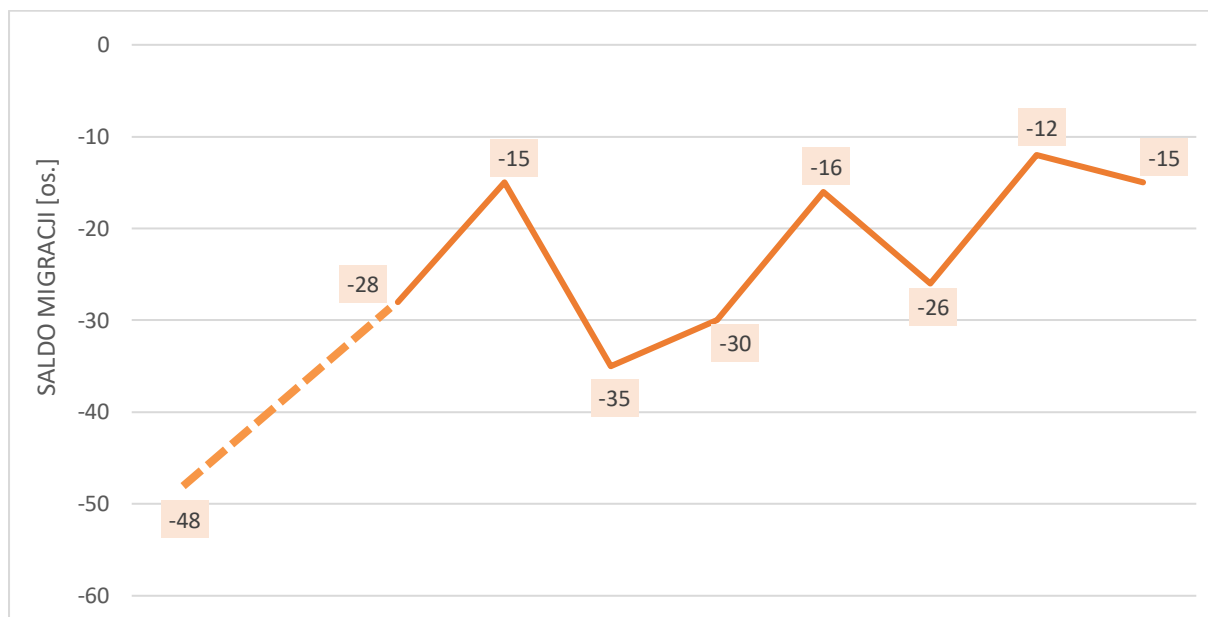
²⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2023 r. (obliczenia bez uwzględnienia 2015 r.).

²⁹ Bez 2015 roku – brak danych.

SALDO MIGRACJI											
Ogółem	-48	0*	-28	-15	-35	-30	-16	-26	-12	-15	-25,0

*bd – brak danych, zgodnie z informacją GUS: wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe (w tym ze względu na wysoki błąd losowy próby w badaniach reprezentacyjnych, np. BAEL albo brak informacji porównywalnych).

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Ryc. 16 Saldo migracji w Gminie w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Szansą zahamowania ujemnego salda migracji może być podjęcie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności gminy Lutocin jako miejsca do zamieszkania poprzez m.in. polepszenie warunków życia i promocję Gminy jako miejsca atrakcyjnego osiedleńczo, a także stymulowanie rozwoju lokalnego rynku pracy.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrost naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Lutocin i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu dziesięcioletniego (zestawienie roku 2014 z rokiem 2023) wynika, że we wszystkich jednostkach terytorialnych zmalała liczba mieszkańców.

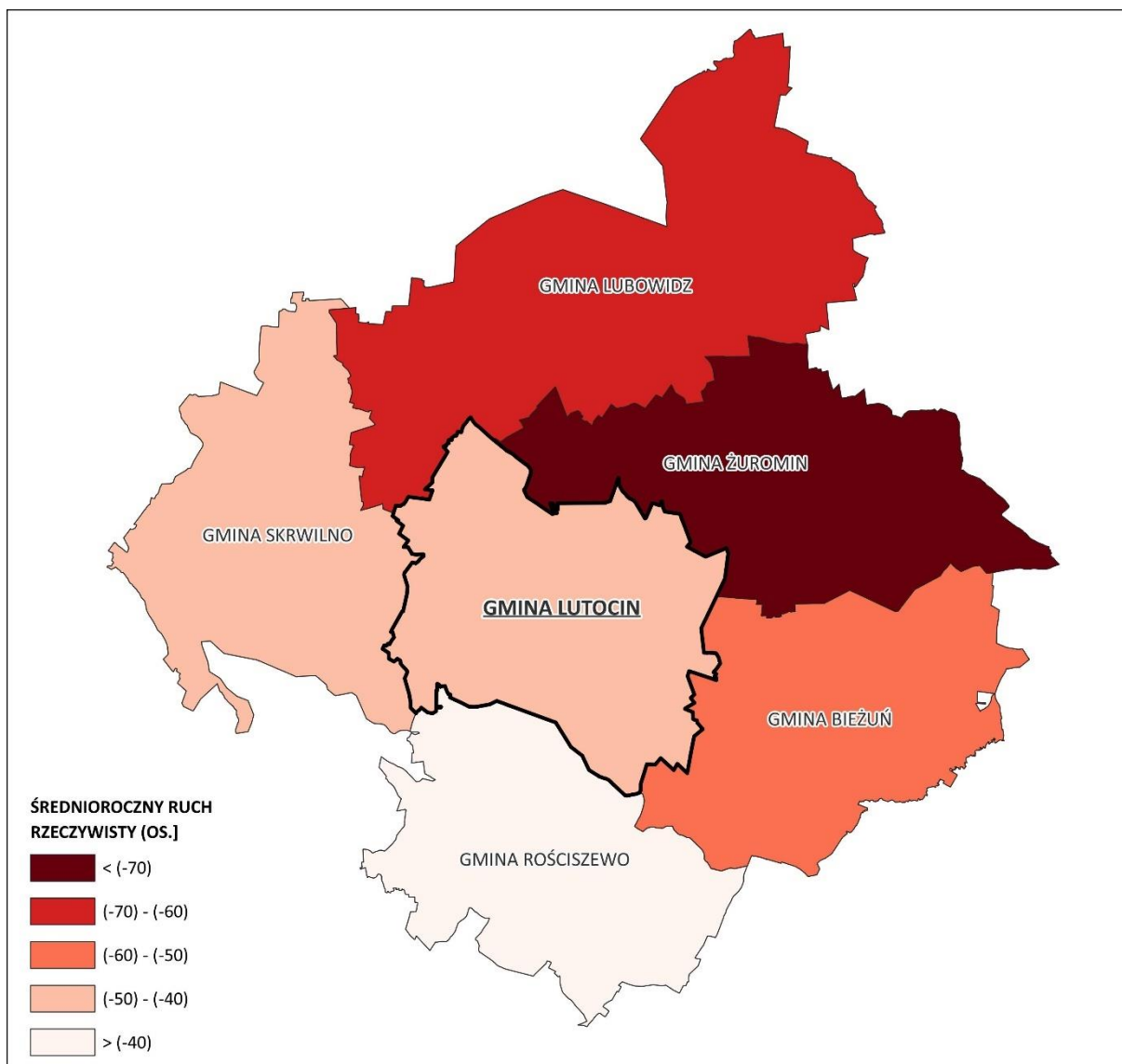
Tab. 8 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Lutocin oraz gminach sąsiednich w latach 2014-2023

PRZYROST RZECZYWISTY											
ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2014-2023
BIEŻUŃ	-37	-38	-37	-67	-66	-36	-77	-32	-86	-62	-54
LUBOWIDZ	-44	-15	-50	-62	-67	-54	-64	-112	-88	-68	-62
SKRWILNO	-23	-48	-80	-32	-56	-70	-28	-46	-41	-49	-47
ROŚCISZEWO	-40	-13	-29	-49	-35	-10	-50	-50	-42	-43	-36
ŻUROMIN	-39	3	-59	-80	-87	-130	-118	-162	-151	-135	-96
LUTOCIN	-65	3	-47	-32	-56	-54	-57	-65	-41	-38	-45

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Spadek liczby ludności w gminie Lutocin wynosił średnio w analizowanych latach -45 os./rok, co w porównaniu do gmin ościennych było jednym z korzystniejszych wyników (zaraz po gminie

Rościszewo). Zdecydowanie najszybszy ubytek ludności nastąpił natomiast w gm. Żuromin (-96 os./rok).

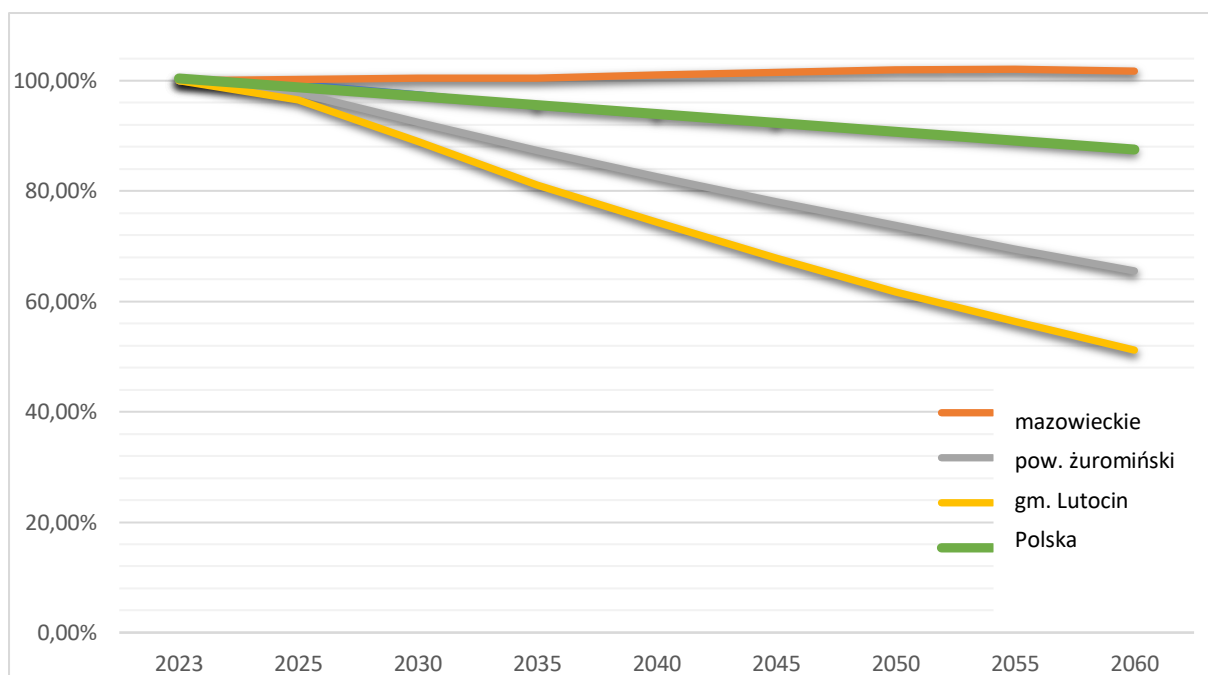

Ryc. 17 Ruch rzeczywisty w gminie Lutocin i w gminach sąsiednich w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Zachodzące aktualnie w Polsce i Unii Europejskiej procesy ludnościowe określane są mianem „drugiego przejścia demograficznego” i charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i zgonów, przesuwaniem średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów oraz niską płodnością. W najbliższych kilkudziesięciu latach przewiduje się dalszy, stopniowy ubytek liczby ludności w Polsce oraz znaczące zmiany struktury wiekowej. Prognozę w tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2023 r. (2023=100%) dla kraju, województwa, powiatu oraz gminy Lutocin zaprezentowano na poniższym wykresie.

Ryc. 18 Prognoza tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2023 r. (2023=100%) dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu żuromińskiego i gminy Lutocin

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W perspektywie 2060 r. szacuje się następujące prognozy demograficzne³⁰:

- ubytek ludności w Polsce może wynosić ok. 12,5%;
- na terenie województwa mazowieckiego spodziewany jest wzrost liczby ludności o ok. 1,7%;
- na terenie powiatu żuromińskiego spodziewany jest ubytek ludności na poziomie ok. 34,5%;
- na terenie gminy Lutocin spodziewany jest spadek liczby ludności o ok. 49,0%.

W związku z czym przewiduje się, że ubytek ludności w gminie Lutocin będzie wyraźnie wyższy niż wskaźniki prognoz demograficznych dla kraju, województwa i powiatu. Początkowy wzrost liczby ludności w województwie mazowieckim można interpretować jako znaczący wpływ Warszawy i jej strefy podmiejskiej, jako miasta docelowego większości krajowych migracji.

Przewidywanie zmian w liczbie ludności zawsze obarczone jest dużą niepewnością i zależne jest od postępujących procesów globalizacyjnych oraz stale zmieniających się postaw światopoglądowych ludności. Szacowanie zaludnienia nabiera szczególnej trudności w kontekście wydarzeń w naszej części Europy (konfliktu militarnego na Ukrainie). Sytuacja z jaką mamy do czynienia od lutego 2022 r. pokazuje, jak dynamiczne mogą być zmiany zachodzące w Polsce i na świecie, w tym zmiany demograficzne. W związku z powyższym, celem strategicznego rozwoju gminy Lutocin powinno być przede wszystkim zapewnienie warunków w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym do podnoszenia atrakcyjności Gminy jako miejsca do życia i prowadzenia aktywności gospodarczej, co powinno przełożyć się na sukcesywny wzrost liczby ludności.

³⁰ Materiał źródłowy: Główny Urząd Statystyczny: Prognoza ludności dla gmin, powiatów i województw na lata 2023 – 2060.

3.3. WNIOSKI

- ! Przeważnie ujemny przyrost naturalny.
- ! Stale ujemne saldo migracji.
- ! Stały, sukcesywny spadek liczby ludności.
- ! Starzejące się społeczeństwo.
- ! Niska gęstość zaludnienia, sprzyjająca pobytowi ludzi.
- ! Niższe tempo ubytku ludności w stosunku do wszystkich gmin ościennych.

4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

4.1. ROLNICTWO

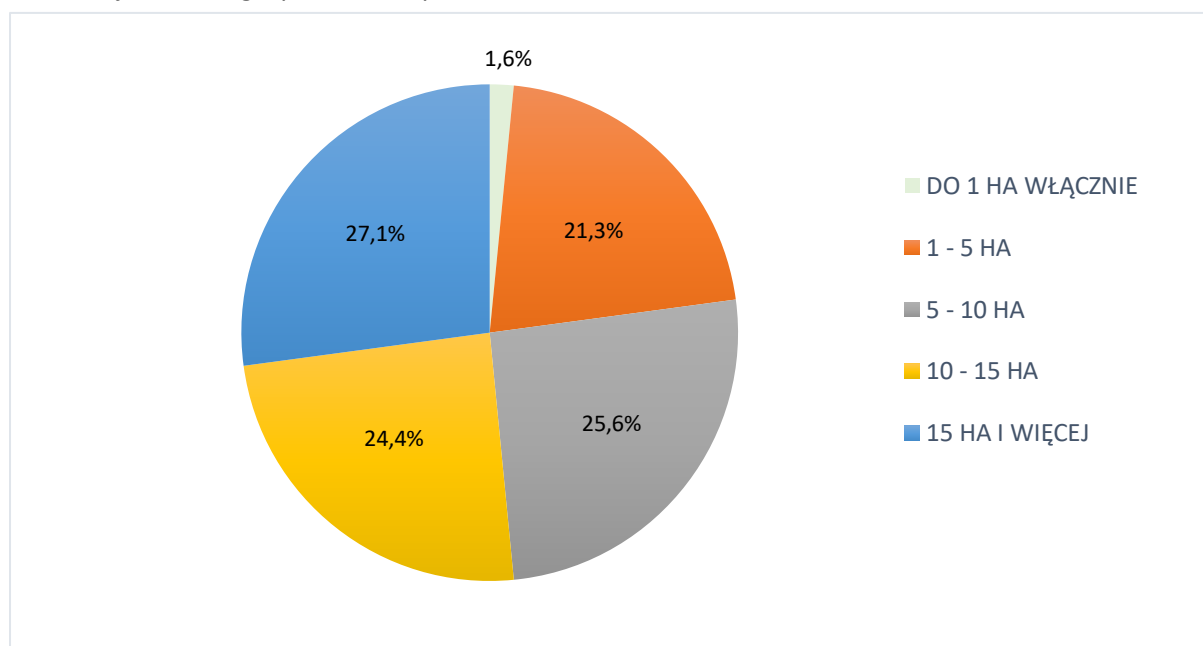
Rolnictwo stanowi jedno z głównych aktywności i źródeł utrzymania lokalnej ludności. Przestrzenie rolnicze przeważają w strukturze użytkowania terenu gminy Lutocin, stanowiąc ok. 73% jej całkowitej powierzchni tj. ok. 9,2 tys. ha, z czego: grunty orne obejmują ok. 5,8 tys. ha, łąki trwałe ok. 1,7 tys. ha, pastwiska trwałe ok. 1,3 tys. ha, natomiast sady 41 ha.³¹

Głównym kierunkiem produkcji roślinnej są uprawy zbożowe, w tym przede wszystkim: pszenżyto, kukurydza, żyto, międzyplony jare i pszenica. W produkcji zwierzęcej przeważa natomiast hodowla drobiu, trzody chlewnej oraz bydła.

Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą w znacznym stopniu gleby oznaczające się niskimi lub bardzo niskimi wartościami dla produkcji rolniczej (znaczny udział gleb V i VI klasy bonitacyjnej).

Na podstawie danych PSR 2020 w gminie Lutocin znajdowały się 774 gospodarstwa rolne, z czego aż 772 szt. to gospodarstwa indywidualne, a ich ogólna powierzchnia wynosi ok. 10,2 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracuje 1 647 osób, w tym 973 mężczyzn i 674 kobiety. Ponadto na terenie Gminy 726 gospodarstw prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 94%).

Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych wskazuje, iż największy udział mają gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej oraz w dalszej kolejności 10-15 ha, natomiast znikoma jest liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha.³²

Ryc. 19 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Na przestrzeni lat 2010-2020 nie zaobserwowano spadku znaczenia rolnictwa jako wiodącego sektora gospodarki na terenie gminy Lutocin. Wprost przeciwnie, zanotowano wzrost jego znaczenia wielu obszarach. Co prawda liczba gospodarstw rolnych w ciągu analizowanych lat spadła o 35 sztuk, natomiast ich łączna powierzchnia wzrosła o 259 ha. Ponadto zwiększyła się powierzchnia zasiewów upraw ok. 1 402 ha.

³¹ Materiał źródłowy: Dane GUS - Powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania, stan na 2014 r. (brak nowszych danych).

³² Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Wyraźne różnice zauważalne są również w pogłowie zwierząt gospodarczych. Nastąpił nieznaczny wzrost liczby bydła, natomiast pogłowie trzody chlewnej i drobiu wzrosło wyraźnie. Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 9 Gospodarka rolna na terenie Gminy - porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
GOSPODARSTWA ROLNE		szt.	809	774
POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH		ha	9 928,24	10 187,24
GOSPODARSTWA ROLNE WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH	DO 1 HA WŁĄCZNIE	szt.	44	12
	1 - 5 HA	szt.	137	165
	5 - 10 HA	szt.	203	198
	10 - 15 HA	szt.	220	189
	15 HA I WIĘCEJ	szt.	205	210
POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	BYDŁO OGÓŁEM	szt.	10 304	11 706
	DRÓB OGÓŁEM	szt.	581 849	818 296
	TRZODA CHLEWNA OGÓŁEM	szt.	60 463	197 162
POWIERZCHNIA ZASIEWÓW UPRAW		ha	5 307,80	5 787,76
ŚREDNIA WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA ROLNEGO	GRUNTY OGÓŁEM	ha	12,27	13,16
	UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM	ha	11,20	11,99

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Za podmiot gospodarczy uznaje się podmiot prowadzący działalność gospodarczą opartą na tzw. wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, czyli zgłoszeniu rodzaju prowadzonej działalności, miejsca jej prowadzenia i danych osoby prowadzącej w urzędzie gminy. Może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, a także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, utworzona zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych wykazywała tendencję wzrostową. W 2014 r. funkcjonowało 205 podmiotów, a w 2023 r. ich liczba wzrosła do poziomu 256. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (214 w 2023 r., tj. ok 84% wszystkich podmiotów gospodarczych w Gminie).

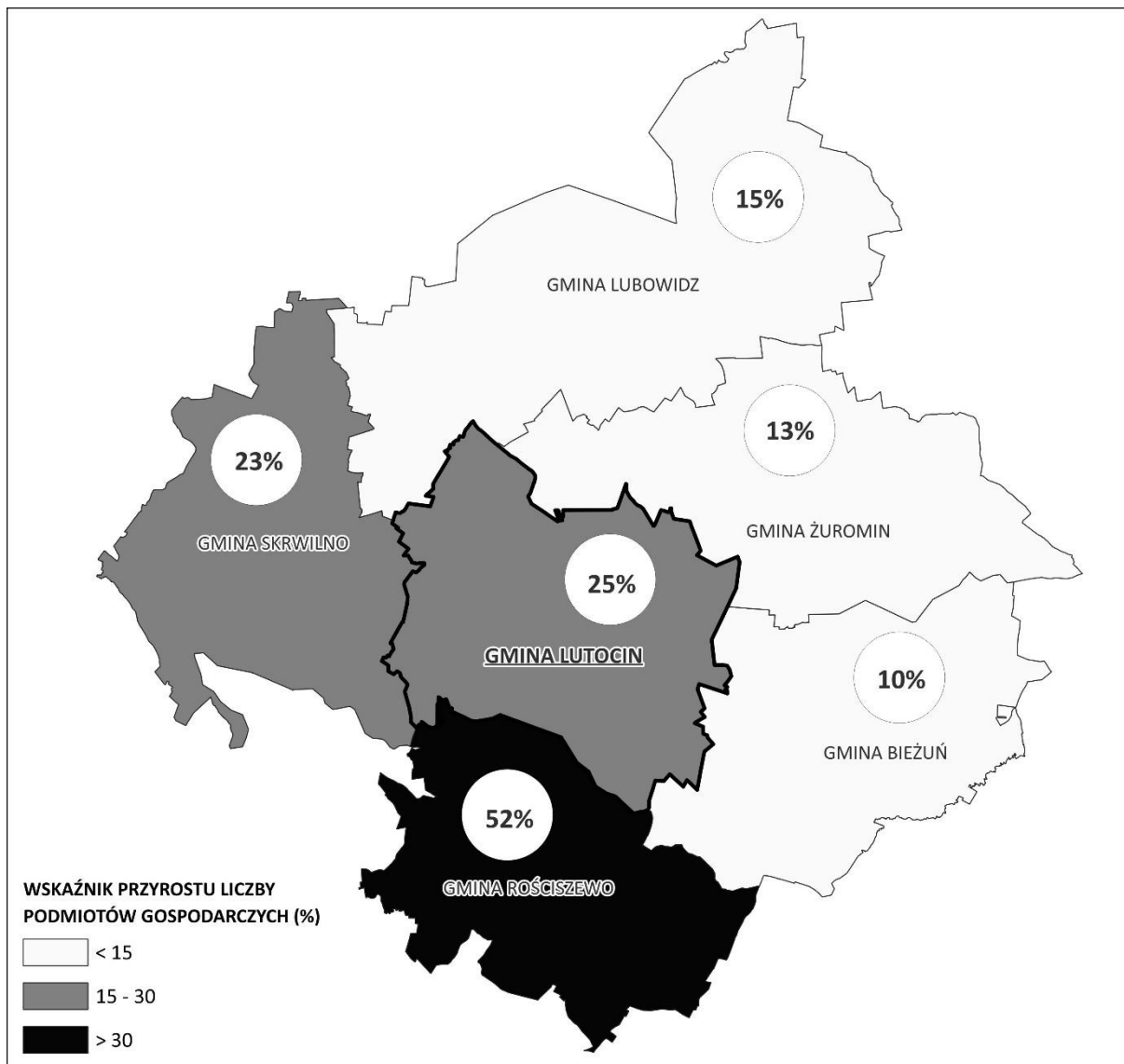
Tab. 10 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie Gminy w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sektor publiczny	11	11	11	10	10	10	10	10	10	10
Sektor prywatny	194	184	191	192	199	205	215	220	232	244
w tym: osoby fiz. prowadzące dz. gosp.	176	165	169	168	174	176	185	191	203	214
Ogółem podmioty gospodarcze	205	199	206	205	213	217	227	232	244	256

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Analizując wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminach sąsiednich (zestawienie roku 2014 z rokiem 2023) można zauważyć, że gmina Lutocin odznaczała się drugim najwyższym wzrostem poziomu przedsiębiorczości. W niniejszym zestawieniu zdecydowanie przoduje gmina Rościszewo, natomiast najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gm. Biezuń.

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego).

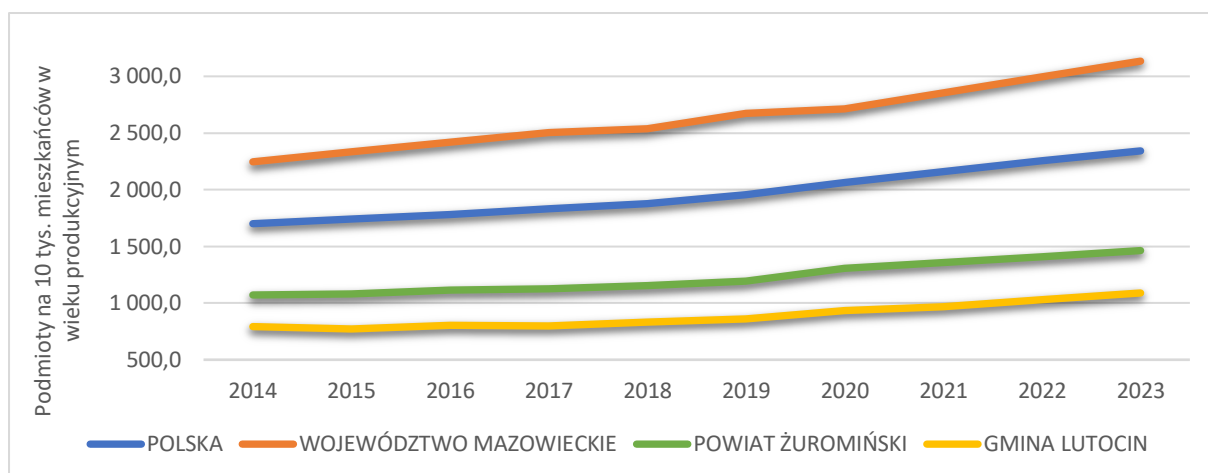
Ryc. 20 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Lutocin i w gminach sąsiednich w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej zjawiska z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2023 r. wskazują, że na terenie gminy Lutocin funkcjonuje 1 088,9 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, podczas gdy średnio w:

- kraju jest to 2 342,5 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie mazowieckim jest to 3 134,0 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie żuromińskim jest to 1 463,2 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.

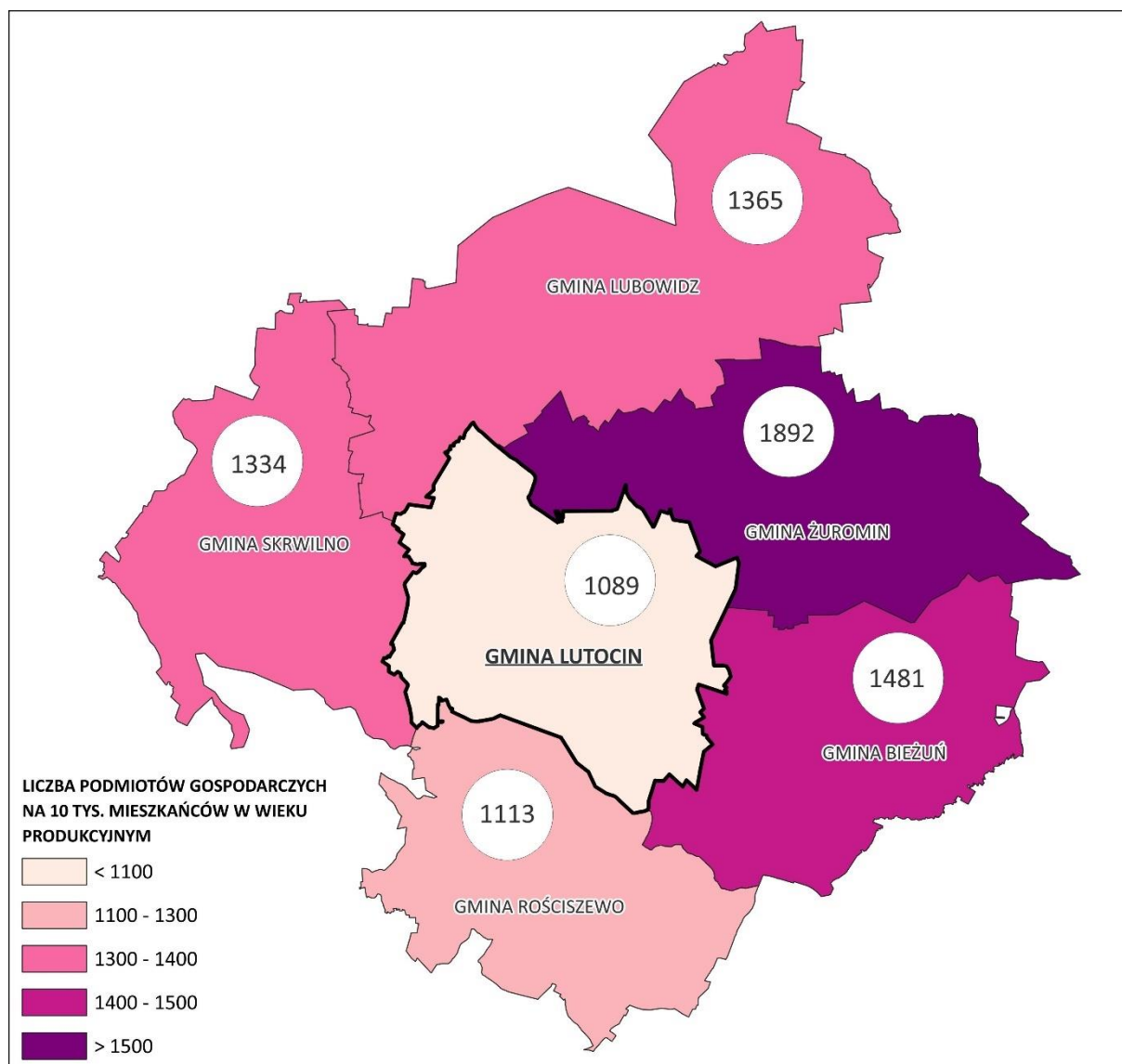
Należy zatem uznać, że poziom przedsiębiorczości w Gminie jest niższy od średniej dla powiatu, natomiast zauważalnie niższy w stosunku do województwa i kraju. Na przestrzeni ostatnich lat dysproporcja ta utrzymywała się na relatywnie zbliżonym poziomie:

Ryc. 21 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Analizując opisywany wskaźnik w odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2023 r.), uwidacznia się poziom przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach.

Ryc. 22 Liczba podmiotów gospodarczych/ 10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gm. Lutocin i w gm. sąsiednich w 2023 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na tle gmin ościennych wynika, iż gmina Lutocin plasuje się na ostatnim miejscu. W niniejszym zestawieniu wyraźnie przoduje gmina Żuromin.

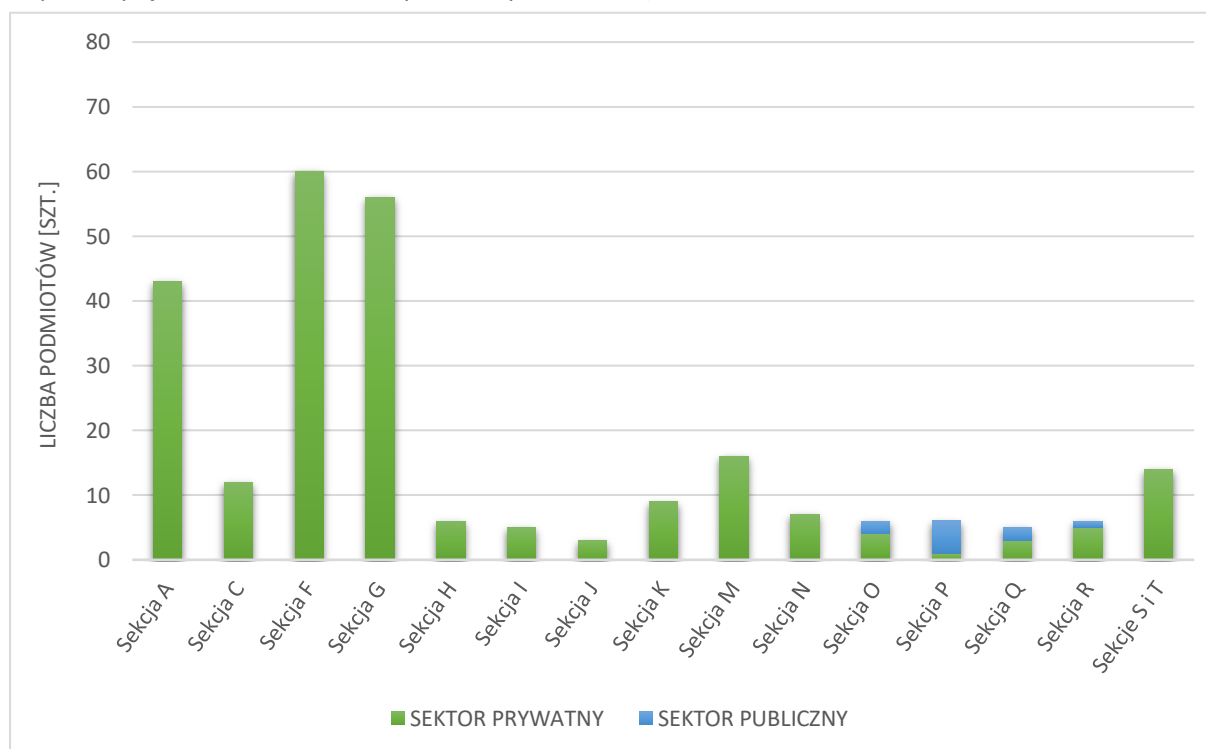
4.2.2. WIELKOŚĆ

Pośród funkcjonujących 256 podmiotów gospodarczych, aż 248 stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os., natomiast 8 podmiotów zatrudnia 10-49 os. W związku z powyższym na terenie Gminy znajdują się zakłady z rodzaju mikro i małych przedsiębiorstw. Dominują podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, zaś udział małych przedsiębiorstw jest znikomy. Nie występują tutaj duże i średnie przedsiębiorstwa (dane za 2023 r.).³³

4.2.3. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 10 podmiotów gospodarczych, które dotyczą: sektora edukacji (5), administracji publicznej i obrony narodowej wraz z obowiązkowymi zabezpieczeniami społecznymi (2), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (2), a także działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (1).

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji F (budownictwo – 60 podmiotów) oraz sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 56 podmiotów).

Ryc. 23 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie Gminy w 2023 roku

³³ Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;

- Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;

Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;

Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.

Objaśnienia:

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
 Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
 Sekcja F – Budownictwo
 Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
 Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
 Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
 Sekcja J – Informacja i komunikacja
 Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
 Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
 Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
 Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
 Sekcja P – Edukacja
 Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
 Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
 Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
 Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Do najważniejszych przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie Gminy zalicza się zakłady zajmujące się wulkanizacją i naprawą samochodów, obróbką mechaniczną elementów metalowych, sprzedażą maszyn i urządzeń rolniczych. Ponadto funkcjonują warsztaty remontowo-naprawcze oraz świadczone są usługi transportowe. Warto nadmienić, że na terenie gminy Lutocin funkcjonuje spółka Paliwex, która jest głównym dystrybutorem i hurtowym sprzedawcą paliw płynnych w okolicy.³⁴

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

Na terenie gminy Lutocin liczba pracujących wynosi 229 os., z czego zdecydowaną większość stanowią kobiety – 155, wobec 76 mężczyzn. Obserwowana jest ogólna tendencja wzrostowa pracujących ogółem, a także w podziale na płeć.

Tab. 11 Struktura osób pracujących na terenie Gminy w latach 2012-2021

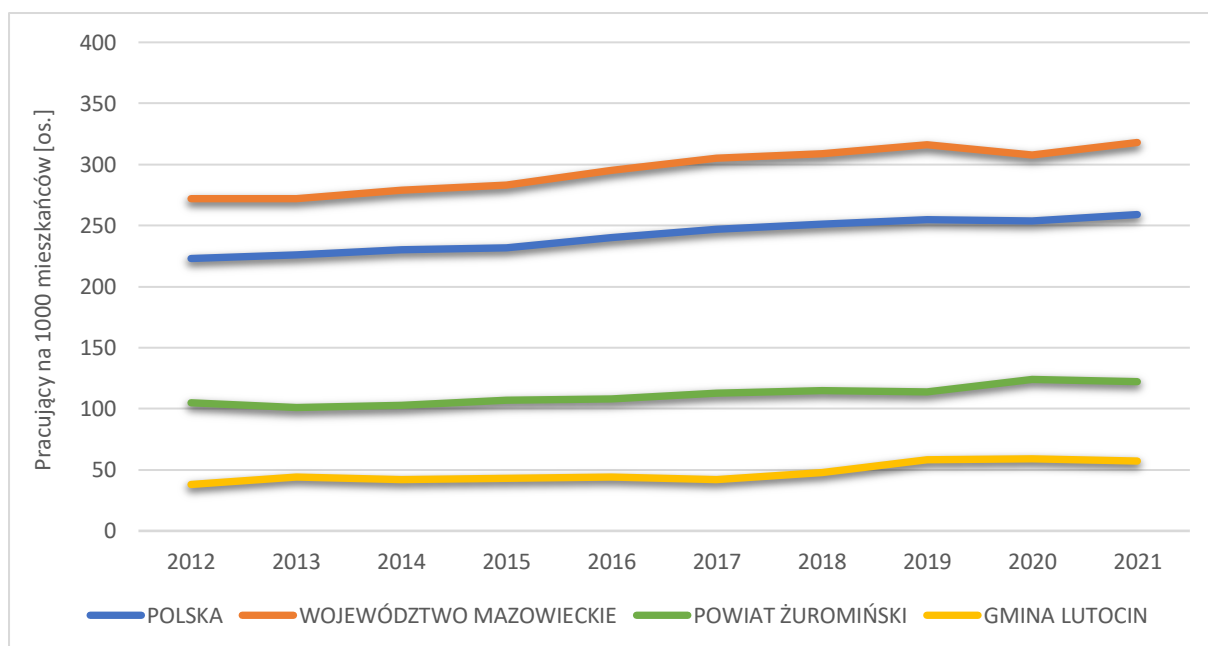
PŁEĆ/ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mężczyźni	35	54	47	42	44	44	64	78	82	76
Kobiety	137	145	137	146	148	140	144	166	159	153
Ogółem	172	199	184	188	192	184	208	244	241	229

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r. (brak nowszych danych).

Jednocześnie wzrósł wskaźnik liczby osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców. W 2012 r. było to 38 os./1000 mieszk., podczas gdy w 2021 r. wartość ta wzrosła już do poziomu 57 os./1000 mieszk.

W związku z powyższym wskaźnik ten jest znacznie niższy w stosunku do średniej dla powiatu żuromińskiego (122 os.), województwa mazowieckiego (318 os.) oraz kraju (259 os.).

³⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

Ryc. 24 Pracujący na 1000 mieszkańców w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r. (brak nowszych danych).

4.3.2. BEZROBOCIE

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Lutocin wynosi 7,6%, przy czym bezrobocie wśród mężczyzn wynosi 5,9%, a wśród kobiet 9,7%. W 2023 r. zarejestrowanych bezrobotnych było w sumie 178 os., z czego 77 os. stanowili mężczyźni, wobec 101 kobiet.³⁵

Tab. 12 Liczba bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2014-2023

PŁEĆ/ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mężczyźni	166	150	126	88	84	85	101	84	91	77
Kobiety	165	154	138	145	146	128	138	110	115	101
Ogółem	331	304	264	233	230	213	239	194	206	178

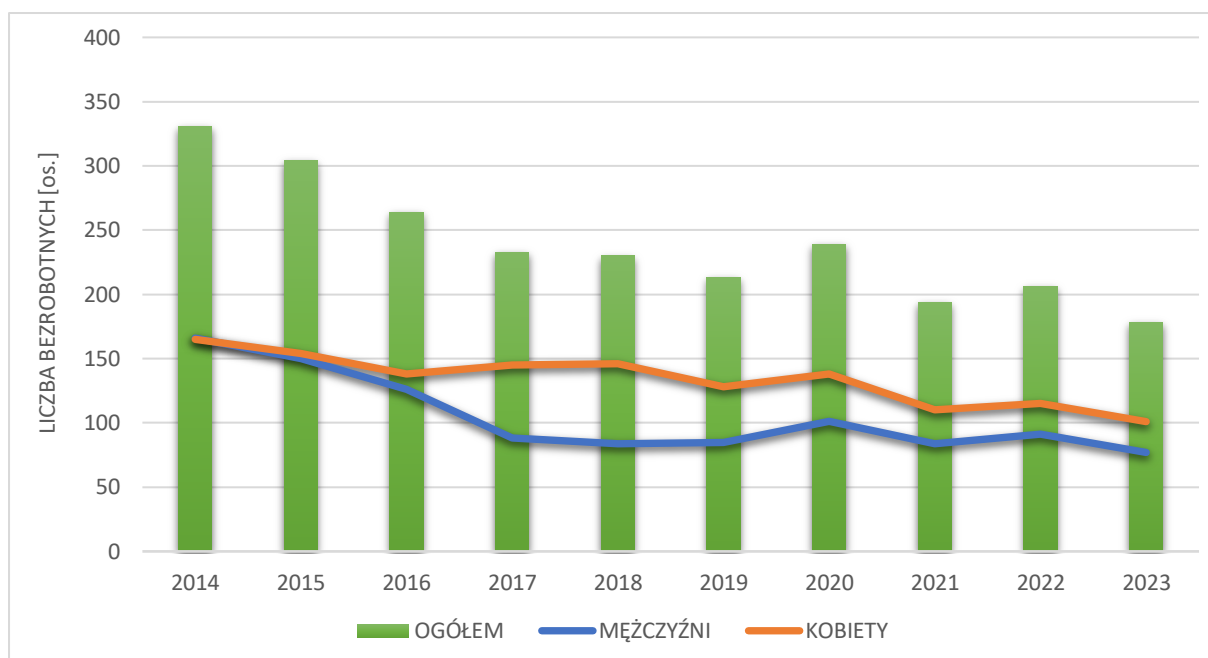
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się wyraźny spadek bezrobocia w gminie Lutocin. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w okresie 2014-2023 o 153 osoby, czyli o ok. 46%. W strukturze zarejestrowanych bezrobotnych zauważalnie dominowały kobiety. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2014 r. – 331 osób, zaś najniższą w 2023 r. – 178 osób.³⁶

Do chwilowego zatrzymania spadku wskaźnika bezrobocia w 2020 r. mogła przyczynić się pandemia COVID-19, która spowodowała załamanie gospodarcze i trudną sytuację na rynku. Sytuacja pandemiczna jaka wówczas miała miejsce była niezależna od działań wewnętrznych w Gminie.

³⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2023 r.

³⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach, stan na 31.12.2023 r.

Ryc. 25 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmina Lutocin nie posiada kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

4.5. WNIOSKI

- ! Korzystne warunki rozwoju zwierzęcej gospodarki rolnej w części obszaru Gminy (w tym ukształtowana gałąź produkcji zwierzęcej).
- ! Niewielkie rozdrobnienie gospodarstw rolnych, w tym przeważający udział gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha.
- ! Stosunkowo niski w stosunku do ościennych gmin wiejsko-miejskich poziom przedsiębiorczości.
- ! W dalszym ciągu niższy od średniej w powiecie, województwie i kraju poziom przedsiębiorczości.
- ! Malejący poziom bezrobocia, przy jednoczesnym wzroście aktywności gospodarczej.
- ! Brak dużych i średnich zakładów pracy.
- ! W dalszym ciągu zbyt niski wskaźnik zatrudnienia.
- ! Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE

5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Obszar gminy Lutocin położony jest poza zasięgiem najmłodszego zlodowacenia plejstoceniowego (Wisły). Sięgało tutaj bowiem zlodowacenie środkowopolskie, przez co znaczna część form pochodzenia glacialnego została zatarta na skutek działalności czynników zewnętrznych.

Północna i zachodnia część Gminy zajęta jest przez równinę sandrową, natomiast jej centralna część to zdenudowana wysoczyzna morenowa, z płytko wciętymi dolinami rzeczny. W niektórych fragmentach występują formy eoliczne tj. wydmy paraboliczne i wałowe o wysokości względnej dochodzącej do 10 m. Lokalnie znajdują się również ostańce morenowe, które wznoszą się na wysokość kilku metrów powyżej równiny, najczęściej o łagodnych zboczach.

Z uwagi na w/w uwarunkowania powierzchnia terenu Gminy jest w większości płaska lub lekko falista, o przeważnie znikomym spadkach terenowych, które zazwyczaj nie przekraczają 5°. Wyjątek stanowią jedynie fragmenty wydmy parabolicznych, gdzie nachylenia mogą przekraczać miejscowo 20°.

Obszar Gminy wyniesiony jest od ok. 115 m n.p.m. w południowo-wschodniej części w pobliżu miejscowości Jonne, do ok. 133 m n.p.m. w jej północnej części (rejon wsi Pietrzyk). Deniwelacje terenu przeważnie nie przekraczają kilku metrów.

5.1.2. LITOSFERA I GLEBY

Powierzchnia gminy Lutocin zbudowana jest zarówno z utworów łatwo przepuszczalnych (piaski i żwiry wodnolodowcowe) oraz trudno przepuszczalnych (gliny zwałowe). W dolinach rzecznych oraz w obrębie niektórych zagłębieniach terenowych występować mogą mułki, namuły, gytie, piaski humusowe, osady jezior z dawnych epok geologicznych oraz utwory organogeniczne.³⁷

Na terenie równiny sandrowej dominują gleby brunatne oraz bielcowe, które wykształciły się na luźnych piaskach słabo gliniastych i piaskach gliniastych lekkich. Na obszarze wysoczyzny morenowej są to przede wszystkim gliny zwałowe o różnym stopniu spiaszczenia, gdzie dominują gleby bielcowe oraz czarne ziemie. W obniżeniach terenu oraz dolinach rzecznych występują z kolei gleby murszowo-mineralne i murszowate oraz murszowo – torfowe, które powstały z pyłów oraz namułów organicznych.

Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą w znacznym stopniu gleby oznaczające się niskimi lub bardzo niskimi wartościami dla produkcji rolniczej (znaczny udział gleb V i VI klasy bonitacyjnej). Relatywnie korzystne warunki agroekologiczne występują natomiast w centralnej części Gminy, gdzie występuje znaczny odsetek gleb III klasy bonitacyjnej.³⁸

³⁷ Materiał źródłowy: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski, 1:50 000.

³⁸ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lutocin, 2013.

5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Lutocin położony jest na terenie dorzecza Wisły (I rzędu). Jednostkami niższego rzędu są:

- Zlewnia rzeki Narew (II rzędu);
 - Zlewnia rzeki Wkra (III rzędu);
 - Zlewnia Działdówki od Szkotówki do Mławki (IV rzędu),
- Zlewnia Wisły od Narwi do Drwęcy (II rzędu);
 - Zlewnia zbiornika Włocławek (III rzędu);
 - Zlewnia rzeki Skrwa (IV rzędu).

Na obszarze Lutocin sieć hydrograficzna nie jest szczególnie rozwinięta. Najważniejszą rzeką Gminy jest Chraponianka (lewostronny dopływ Skrwy) oraz Swojęcianka (prawostronny dopływ Wkry). Długość obu cieków nie przekracza kilkudziesięciu kilometrów, natomiast ich zlewnie pokrywają nierzadko utwory torfowe i piaski eoliczne. Ponadto występują tutaj również inne, mniejsze (w tym bezimienne) ciekі będące dopływami powyższych rzek.

Na zasoby wód powierzchniowych składają się również stawy hodowlane oraz mniejsze oczka wodne na gruntach prywatnych, rozproszone w różnych częściach Gminy. Ponadto funkcjonuje tutaj system rowów melioracyjnych, który znajduje się na terenach użytkowanych rolniczo. W granicach Gminy nie występują większe zbiorniki wodne w postaci jezior.

Gmina położona jest na obszarze zarządzanym przez PGW regionalnego zarządu gospodarki wodnej w Warszawie. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 roku w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300) Gmina znajduje się w zasięgu następujących jednolitych części wód:

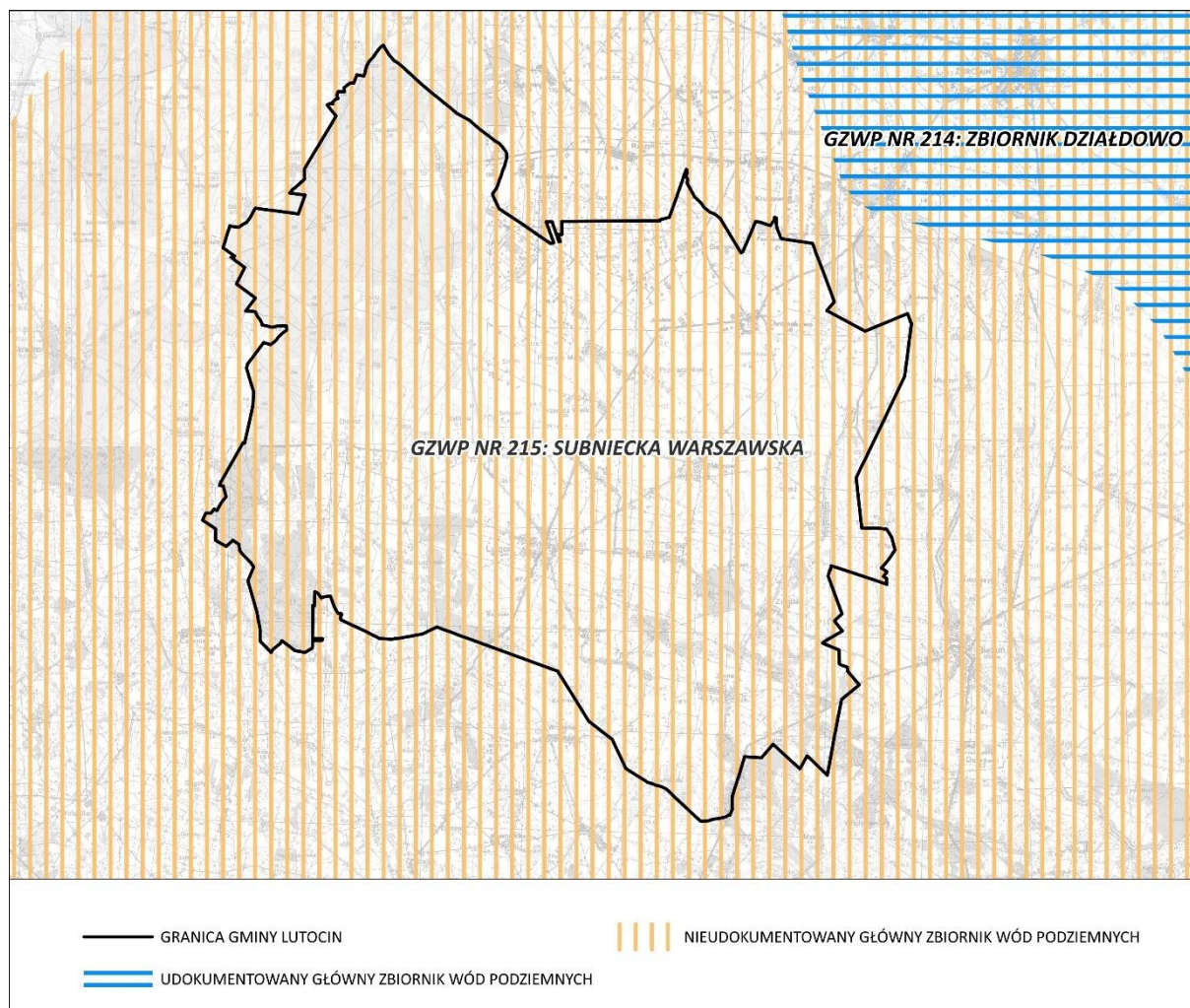
Tab. 13 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Gminy

NAZWA I KOD JCWP	STATUS	POWIERZCHNIA (km ²)	OCENA STANU OGÓLNEGO
Wkra od Szkotówki do Mławki (RW20001626839)	Naturalna	398,76	Zły
Skrwa do Dopływu spod Przywitowa (RW200015275615)	Naturalna	164,87	Zły
Chroponianka (RW2000152756329)	Naturalna	113,31	Zły
Skrwa od Dopływu spod Przywitowa do Chroponianki (RW2000162756319)	Naturalna	93,82	Zły
Skrwilno (LW20012)	Naturalna	6,74	Brak danych
Swojęcianka (RW200010268349)	Naturalna	81,16	Zły
KOD JCWPd	MONITORING	POWIERZCHNIA (km ²)	OCENA STANU
PLGW200048	Tak	2967,56	Dobry
PLGW200049	Tak	5353,97	Dobry

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie <http://karty.apgw.gov.pl/>

W obszarze Gminy zasięg ma Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 215 „Subniecka Warszawska”, obejmujący niemal całe Mazowsze. Jest to jednak zbiornik nieudokumentowany, nie posiadający obecnie znaczenia gospodarczego. Znajduje się on w utworach trzeciorzędowych, zalegających głęboko, średnio ok. 160 m p.p.t.

Nie występują główne zbiorniki wód podziemnych udokumentowane. Najbliższy udokumentowany zbiornik tj. Zbiornik Działdowo nr 214 położony jest w odległości ok. 2 km na północny-wschód od granicy Gminy.

Ryc. 26 Położenie gminy Lutocin w stosunku do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP)

Materiał źródłowy: Opracowanie własne według danych Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej oraz Państwowego Instytutu Geologicznego.

5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

W granicach gminy Lutocin nie występują udokumentowane złoża kopalin.³⁹

5.1.5. ZASOBY LEŚNE

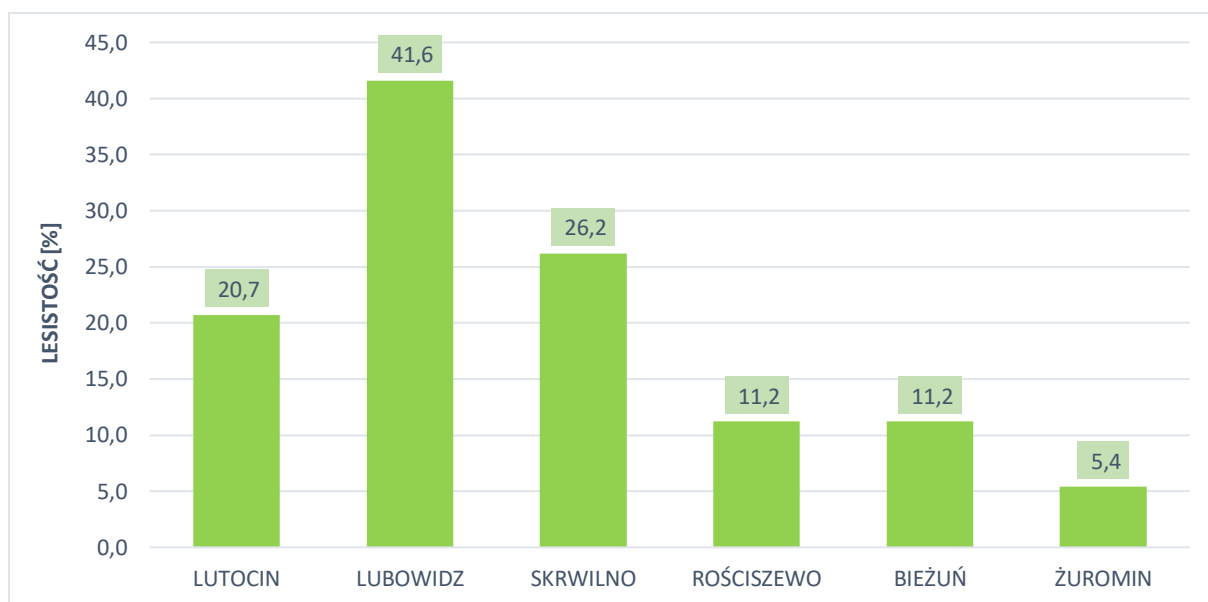
Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Lutocin wynosi 2 668,50 ha, z czego ok. 68% stanowią grunty publiczne należące do nadleśnictwa Dwukoły, natomiast pozostałe z nich to grunty prywatne.

Lesistość w Gminie (20,7%) jest nieznacznie niższa w stosunku do średniej dla powiatu żuromińskiego (21,7%) i województwa mazowieckiego (23,4%), natomiast zauważalnie niższa w porównaniu do średniej ogólnokrajowej (29,7%).⁴⁰

Na tle gmin sąsiednich lesistość natomiast przyjmuje następujące wartości:

³⁹ Materiał źródłowy: Bilans Kopalin PIG, regionalny system ewidencji zasobów złóż „MIDAS”.

⁴⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 rok.

Ryc. 27 Lesistość gminy Lutocin na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Gmina Lutocin w stosunku do gmin ościennych oznacza się trzecim najwyższym wskaźnikiem lesistości (zaraz po gminie Lubowidz i Skrwilno). Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Żuromin, gdzie wskaźnik lesistości wynosi jedynie 5,4%.

Lasy występują tutaj zarówno w postaci zwartych kompleksów, jak również rozczłonkowane w postaci większych i mniejszych enklaw, przy czym koncentrują się przede wszystkim w zachodniej części Gminy.

Warto podkreślić, iż niewielka część zbiorowisk leśnych posiada statut lasów szczególnie chronionych, w rozumieniu Ustawy z dnia 28 września o lasach.⁴¹

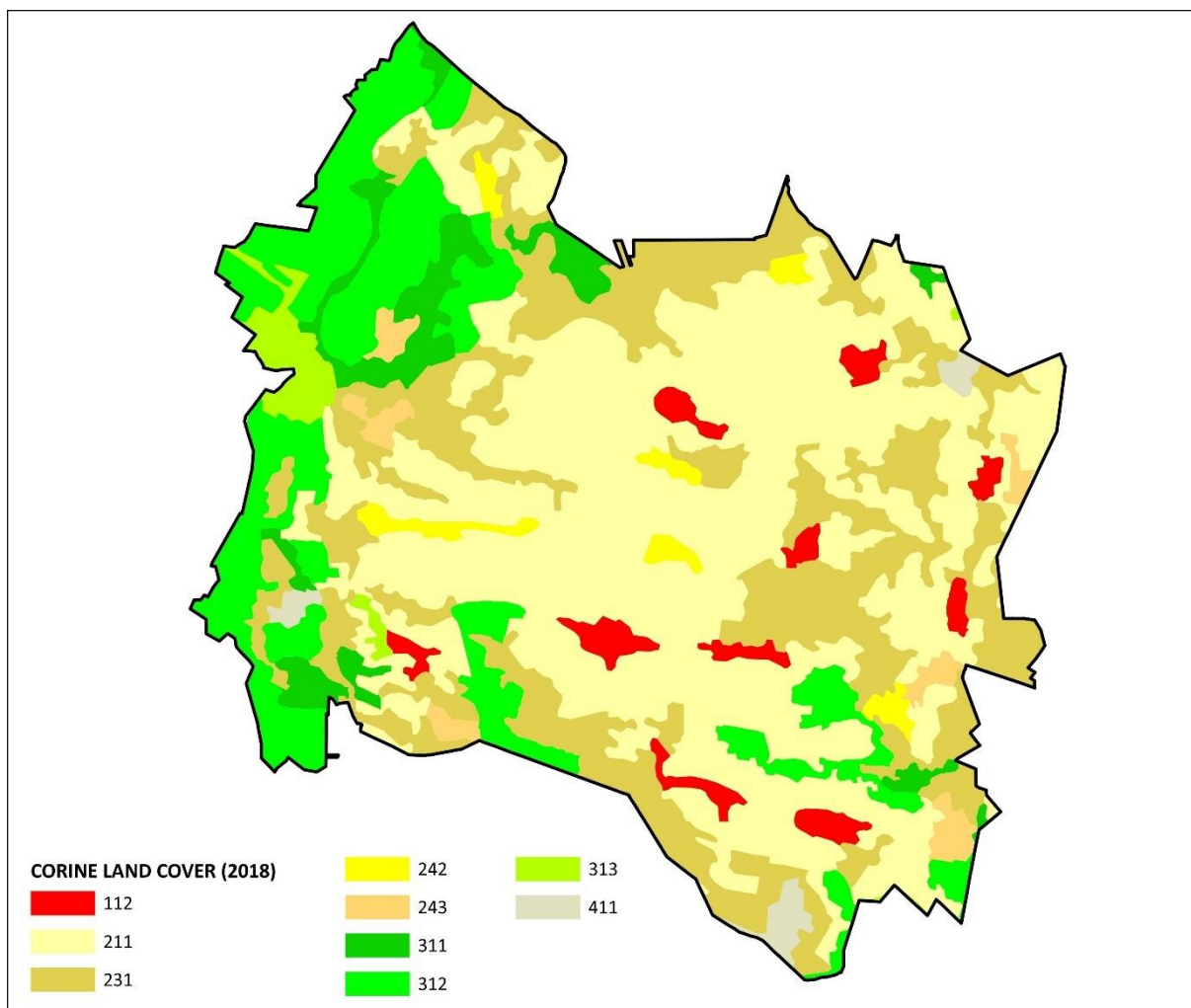
5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

Zasklepianie gruntów wiąże ze sobą szereg negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy.⁴²

Analizując strukturę pokrycia terenów na podstawie Corine Land Cover (CLC2018) stwierdza się, iż dominują przestrzenie rolnicze oraz w dalszej kolejności tereny leśne i zadrzewione. Tereny antropogeniczne objęte zabudową luźną obejmują niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 2,9% pow. Gminy). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie utwardzone obejmują zatem niewielkie areale. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie Gminy.

⁴¹ Materiał źródłowy: <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>

⁴² Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.

Ryc. 28 Pokrycie terenu Gminy na podstawie Corine Land Cover (CLC2018)

Objaśnienia:

112 – Zabudowa luźna

211 - Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających

231 - Łąki, pastwiska

242 - Złożone systemy upraw i działek

243 - Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej

311 - Lasy liściaste

312 - Lasy iglaste

313 - Lasy mieszane

411 – Bagna śródlądowe

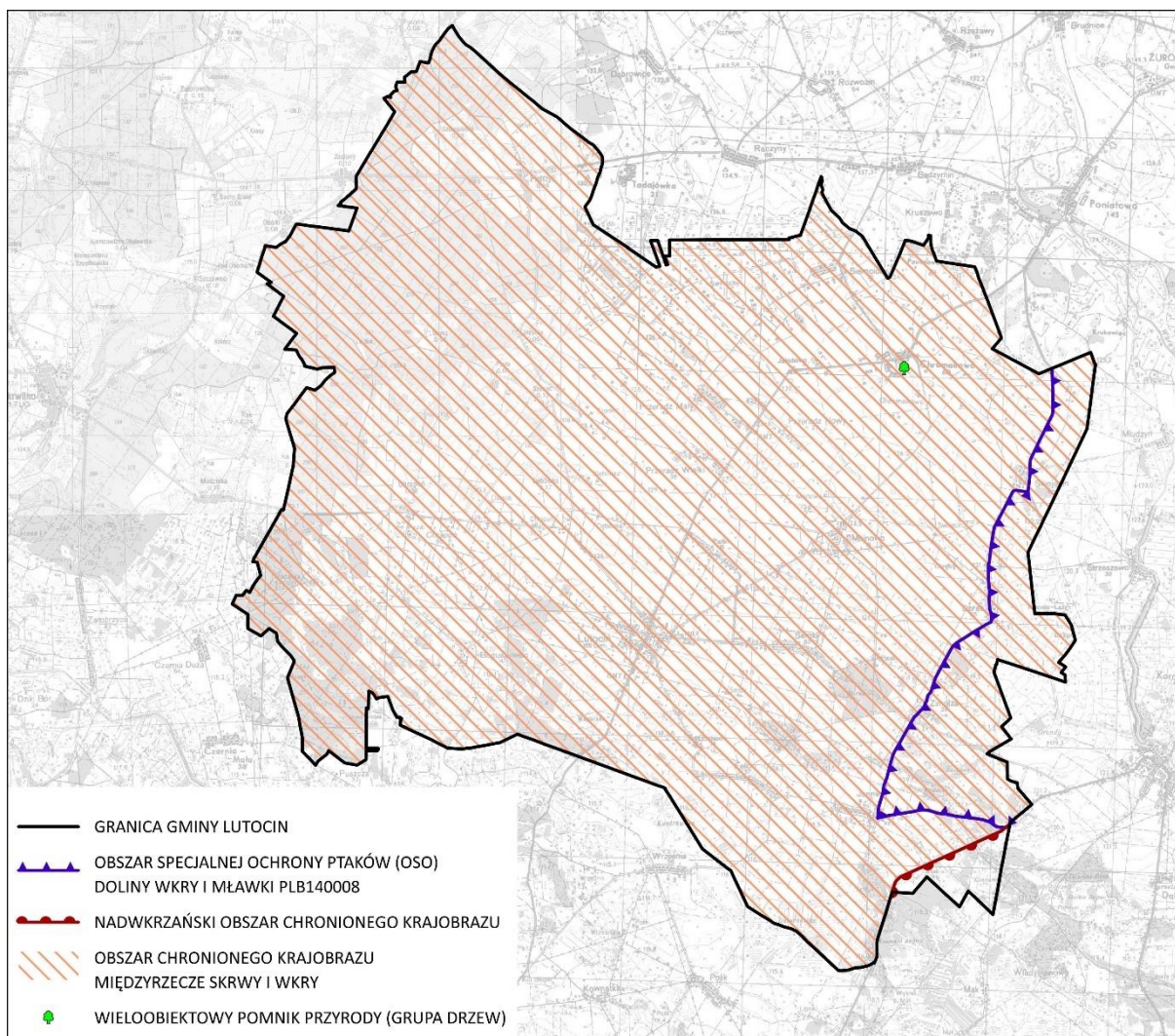
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie CLC 2018 (www.clc.gios.gov.pl).

5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

5.3.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY

W granicach gminy Lutocin występują:

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) Doliny Wkry i Mławki PLB140008;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Międzyrzecze Skrwy i Wkry;
- Nadwkrzański Obszar Chronionego Krajobrazu;
- wieloobiektowy pomnik przyrody (grupa drzew).

Ryc. 29 Formy ochrony przyrody w rejonie Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne według danych GDOŚ.

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną wynosi 12 603,00 ha, co stanowi aż 99,7% obszaru gminy Lutocin (nieobjęty formą ochrony przyrody jest pas drogowy DW 541). Ponadto obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów chronionych obowiązują stosowne akty prawne, z których wynikają m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu. Występowanie powierzchniowych lub obiektowych form ochrony przyrody niesie za sobą ograniczenia w możliwościach rozwoju zagospodarowania przestrzennego – gospodarowanie przestrzenią w obrębie form ochrony przyrody podporządkowane jest przede wszystkim celom przyrodniczym. W zależności od rodzaju formy ochrony przyrody jest ono bardziej restrykcyjne (np. zakaz zabudowy), lub mniej restrykcyjne (np. sytuowanie zabudowy ograniczone, ale możliwe pod pewnymi warunkami).

5.3.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Biorąc pod uwagę ustalenia i wytyczne aktualnie obowiązujących krajowych oraz wojewódzkich dokumentów planistycznych i strategicznych, w tym m.in.:

- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+;
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego do 2030 roku;

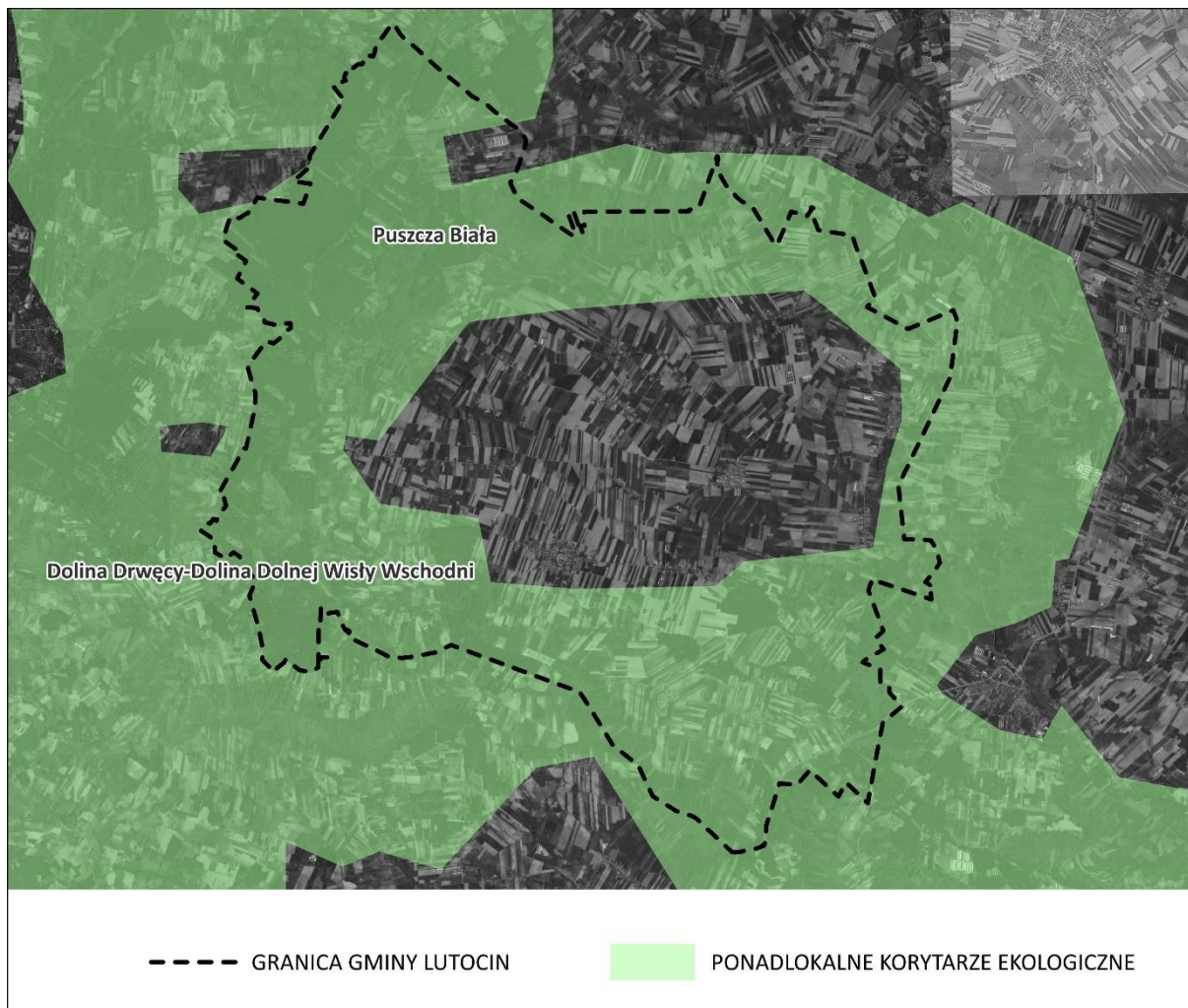
stwierdza się, że na terenie gminy Lutocin nie występują planowane do ustanowienia formy ochrony przyrody.

5.4. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY

KONCEPCJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH W UJĘCIU KRAJOWYM

Według koncepcji korytarzy ekologicznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska⁴³ gmina Lutocin zlokalizowana jest w zasięgu ponadlokalnych korytarzy ekologicznych tj.:

- „Puszcza Biała”;
- „Dolina Drwęcy – Dolina Dolnej Wisły Wschodni”.

Ryc. 30 Gmina w odniesieniu do koncepcji korytarzy ekologicznych GDOŚ

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie <http://mapa.korytarze.pl/>

⁴³ Materiał źródłowy: Ochrona różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie lądowych korytarzy ekologicznych na terenie Polski.

DELIMITACJA SYSTEMU PRZYRODNICZEGO GMINY

Analiza krajowych i wojewódzkich koncepcjach systemu przyrodniczego oraz lokalnej struktury środowiska i jego przekształceń, pozwala na wytypowanie następujących komponentów współtworzące ponadlokalny system przyrodniczy Gminy:

- komponenty o znaczeniu ponadlokalnym (wojewódzkim i krajowym):
 - korytarz ekologiczny Puszczy Piskiej – obejmuje swym zasięgiem zwarte kompleksy leśne oraz fragmenty najważniejszych dolin rzecznych (Chraponiańska, Swojęciana) wraz z najbliższym otoczeniem tzn. tereny łąkowo-pastewne wraz z podmokłościami;
- komponenty o znaczeniu lokalnym (gminnym i międzygminnym):
 - korytarze lokalne – obejmują doliny rzek i cieków (we fragmentach nie wchodzących w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych) wraz z najbliższym otoczeniem (mozaika terenów rolniczych, z lokalnymi podmokłościami);

Ponadto znajdują się tu również mikrokorytarze oraz mikropląty ekologiczne, do których należą:

- mikrokorytarze ekologiczne drobnych cieków i sieci rowów melioracyjnych;
- mikropląty ekologiczne enklaw leśnych i semileśnych;
- mikrokorytarze ekologiczne pasmowych zadrzewień (ciągi zadrzewień przydrożnych i śródpolnych);
- mikropląty ekologiczne drobnych zbiorników wodnych wraz z towarzyszącą im roślinnością.

Korytarze i pląty ekologiczne zasługują na zachowanie i ochronę w działaniach planistycznych Gminy. Są to obszary, które należy chronić ze względu na spójność współzycia między środowiskiem przyrodniczym i potrzebą funkcjonowania człowieka jako ważnego elementu tego środowiska. Dotyczy to zwłaszcza korytarzy ekologicznych ponadlokalnych. Wskazane powyżej tereny tworzące system przyrodniczy Gminy przedstawiają model teoretyczny powiązań sieci ekologicznej i nie zawsze będą tożsame z rzeczywistymi trasami migracji roślin i zwierząt. Stanowią natomiast cenne i powiązane ze sobą elementy systemu ekologicznego, przenikające się wzajemnie i stanowiące spójną całość.

5.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.5.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 98,6%, natomiast jej łączna długość to 109,2 km, z której korzysta 3 950 osób.⁴⁴

Tab. 14 Sieć wodociągowa w Gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej*	98,6%
Długość sieci wodociągowej	109,2 km
Liczba osób korzystających z sieci*	3 950 os.
Ilość wody dostarczonej do gospodarstw domowych	326,5 dm ³
Liczba przyłączy wodociągowych	1 081 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	81,9 m ³

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r., a w przypadku braku danych:

* stan na 2022 r.

W granicach Gminy zlokalizowane są następujące ujęcia wody przeznaczone do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę:⁴⁵

⁴⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁴⁵ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

- SUW Lutocin, o maksymalnej wydajności 54 m³/h i zaopatrza sołectwa: Lutocin, Seroki, Parlin, Elżbiecin i Felcyn;
- SUW Siemcichy, o maksymalnej wydajności 90 m³/h i zaopatrza sołectwa: Chrapoń, Chromakowo, Dębówka, Głęboka, Jonne, Mojnowo, Obręb, Przeradz Mały, Przeradz Nowy, Przeradz Wielki, Siemcichy, Swojęcín, Szoniec, Zimolza.

Ponadto sołectwo Pietrzyk i część sołectwa Chromakowo podłączona jest do stacji uzdatniania wody w Raczynach, miejscowości położonej na terenie gminy i miasta Żuromin.

5.5.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Odsetek ludności korzystającej z systemu sieci kanalizacyjnej wynosi 16,1%, natomiast jej łączna długość to 12,5 km, z której korzysta 646 osób.⁴⁶

Do sieci podłączone są budynki zlokalizowane w Lutocinie. Jednakże, w dalszym ciągu przeważająca część mieszkańców Gminy, zwłaszcza w obszarze zabudowy rozproszonej, korzysta z indywidualnych systemów unieszkodliwiania ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków. We wrześniu 2024r. rozpoczęto rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej w Boguszewcu. Po przyłączeniu sieci do oczyszczalni w Lutocinie z kanalizacji sanitarnej będą korzystało dodatkowo 163 osoby.

Tab. 15 Sieć kanalizacyjna w Gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej*	16,1%
Długość sieci kanalizacyjnej	12,5 km
Liczba osób korzystających z sieci*	646 os.
Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych	161 szt.
Ilość ścieków bytowych odprowadzona siecią kanalizacyjną	15,9 dm ³
Liczba zbiorników bezodpływowych*	788 szt.
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków*	3 szt.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r. a w przypadku braku danych:

* stan na 2022 r.

Obszar gminy Lutocin nie jest objęty aglomeracją ściekową. Do 2021 roku formalnie obowiązywała natomiast aglomeracja ściekowa Lutocin PLMZ135N. W skład aglomeracji wchodziły wówczas miejscowości: Lutocin, Elżbiecin, Felcyn, Jonne, Seroki, Mojnowo i Parlin.

Istotne jest zachowanie właściwego stanu jakości wód. W kontekście tym należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową, a zwłaszcza zwiększyć odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej lub stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba). Ścieki bytowo-komunalne z terenu Gminy odprowadzane są do oczyszczalni w Lutocinie. Wydajność oczyszczalni znajduje się w przedziale 130 – 170 m³/dobę, natomiast roczna przepustowość to 22 500 m³.⁴⁷

⁴⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁴⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

5.5.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Na system elektroenergetyczny gminy Lutocin składają się⁴⁸:

- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Żuromin – Bojanowo;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV;
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV.

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców Gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterek jest podmiot zewnętrzny. Przesyłanie energii elektrycznej do odbiorców umożliwia sieć napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych średniego oraz niskiego napięcia.

5.5.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Nie istnieje centralny system ciepłowniczy. Mieszkańcy korzystają ze źródeł rozproszonych, indywidualnych, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe.

W coraz większym stopniu wykorzystywana jest energia ciepła pochodząca ze źródeł odnawialnych za pomocą mikroinstalacji OZE, jak kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne i pompy ciepła.

5.5.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

W granicach gminy Lutocin znajduje się biogazownia o mocy do 500 kW, natomiast nie funkcjonują obecnie żadne elektrownie wiatrowe oraz farmy fotowoltaiczne. Warto jednocześnie zaznaczyć, że wydane zostały decyzje środowiskowe na budowę elektrowni fotowoltaicznych o mocy do 2 MW.

Pomimo wzrastającego zainteresowania zastosowania mikroinstalacji OZE wśród mieszkańców (panele fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, pompy ciepła) należy nadmienić, iż w dalszym stopniu wykorzystywane są one w niewystarczającym zakresie.

5.5.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

Aktualnie nie istnieje zbiorczy, scentralizowany system zaopatrzenia mieszkańców w gaz. Potrzeby ciepłe w gospodarce komunalno-bytowej w gospodarstwach domowych są zaspokajane dostawą gazu płynnego, dostarczanego w butlach gazowych.

5.5.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto, zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równolegle, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami. Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

⁴⁸ Materiał źródłowy: <https://ebin.josm.pl/>

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpisu dokonuje się na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie Gminy nie ma zlokalizowanych instalacji gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka Województwa. Odpady komunalne są zbierane w sposób zorganizowany oraz wywożone poza jej teren. Na terenie Gminy funkcjonowało przed laty składowisko odpadów komunalnych, nie mniej zostało ono zamknięte a następnie zrekultywowane. Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) znajduje się przy ul. Sierpeckiej 16 w Lutocinie.⁴⁹

Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2020-2023, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 16 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu Gminy w latach 2019-2022

ROK	2020	2021	2022	2023
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	574,84	777,49	847,83	602,73
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	145,58	205,15	295,16	147,75
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	429,26	572,34	552,67	454,98
Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	25,3	26,4	34,8	24,5

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r.

Na przestrzeni omawianego okresu wzrosła całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Jednocześnie zaobserwowano stosunkowo niewielką zmienność dotyczącą udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów. W 2020 r. udział ten wynosił 25,3%, natomiast w 2023 r. wartość ta wyniosła 24,5%.⁵⁰ W związku z powyższym konieczne jest podjęcie działań, mających na celu sukcesywne zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach.

Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty uchwałą Rady Gminy.⁵¹

⁴⁹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

⁵⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁵¹ Aktualnie obowiązuje Uchwała Nr LII/274/2023 Rady Gminy Lutocin z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XVIII/108/2020 Rady Gminy Lutocin z dnia 30 kwietnia 2020 roku w sprawie uchwalenia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Lutocin (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2023 poz. 1145).

5.6. WNIOSKI

- ! W większości sprzyjające zabudowie ukształtowanie terenu (brak istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych).
- ! Przewaga gleb o mało korzystnych warunkach dla produkcji rolniczej.
- ! Na przeważającym obszarze brak znaczących utrudnień geologiczno-inżynierskich (za wyjątkiem dolin rzecznych i lokalnych zagłębień terenowych).
- ! Relatywnie niewielki potencjał zasobów wodnych. Na terenie Gminy nie występują jeziora oraz większe zbiorniki wodne.
- ! Zły stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) lub brak prowadzonego regularnego monitoringu jakości wód.
- ! Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.
- ! Wartościowe walory przyrodnicze w części Gminy (obecność kompleksów leśnych i dolin rzecznych).
- ! Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowych okazów drzew.
- ! Obecność obszarowych form ochrony przyrody (Obszar Natura 2000, Obszary Chronionego Krajobrazu).
- ! Brak potencjału surowcowego (nie występują udokumentowane złoża kopalin).
- ! Bardzo wysoki stopień zwodociągowania Gminy.
- ! W dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna oraz niewystarczające wyposażenie mieszkańców w indywidualne systemy oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie ścieków).
- ! Brak rozwiniętej sieci ciepłowniczej.
- ! Brak sieci gazowniczej (gazu przewodowego).
- ! Dostatecznie rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej.
- ! W dalszym ciągu niewystarczający stopień rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii.
- ! Obecność wyrobów zawierających azbest.
- ! Stosunkowo niski udział odpadów zebranych selektywnie w stosunku do odpadów ogółem.
- ! Dostosowany do wymogów i standardów wspólnotowych oraz krajowych system gospodarki odpadami.

6 KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie w Polsce obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

6.1.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Jedną ze sztandarowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Lutocin znajdują się następujące zabytki nieruchome, wpisane do Rejestru Zabytków.

Tab. 17 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

LP	NR REJESTRU	DATA WPISU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	LOKALIZACJA
1	A-1292	03.03.2015 r.	Zespół budowlany Kościół parafialny, dzwonnica, cmentarz przykościelny	Lutocin, Plac Kościuszki
2	Decyzja Nr 506/DC/2019	01.07.2019 r.	Pozostałość murowanego ogrodzenia wraz z bramą główną, położoną na północ od budynku kościoła parafialnego w Lutocinie	Lutocin, Plac Kościuszki

Materiał źródłowy: Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Lutocin.

6.1.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW

W ewidencji zabytków ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome, zabytki ruchome wyznaczone przez Wójta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Na terenie gminy Lutocin do ewidencji zabytków wpisane są wyłącznie obiekty ujęte w rejestrze zabytków (rozdz. 6.1.1.). Nie znajdują się tutaj inne obszary lub obiekty zabytkowe.

6.1.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

łącznie na terenie gminy Lutocin zidentyfikowano kilkadziesiąt stanowisk archeologicznych. Żadne z tych stanowisk nie jest objęte wpisem do rejestru zabytków archeologicznych województwa mazowieckiego.⁵²

6.1.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:

- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:

- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:

- działanie czasu;
- klęski losowe, jak np. wichury, trąby powietrzne, powódzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;
- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwe dla zabytku.

6.2. INSTYTUCJE KULTURY

GMINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Na terenie Gminy w Lutocinie od 1956 r. funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna. Całkowity księgozbiór bibliotek w 2023 r. wyniósł ok. 12,0 tys. wolumenów, z których wypożyczono łącznie 4,3 tys. książek, natomiast z samej biblioteki korzystało 382 czytelników.⁵³

Do głównych zadań Gminnej Biblioteki Publicznej należy:

- gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych za szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu;
- udostępnianie materiałów bibliotecznych;
- prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej;

⁵² Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lutocin, 2013.

⁵³ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

- popularyzacja książki i czytelnictwa;
- organizowanie form pracy kulturalnej, rozrywki i rekreacji;
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwoju i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa.

W ramach działalności biblioteki w 2023 r. zorganizowano m.in. Widowisko teatralne „Zimowa opowieść” dla Uczniów z Lutocina, szkolne konkursy recytatorskie, warsztaty artystyczno-profilaktyczne dla uczniów szkół podstawowych, lekcje biblioteczne.⁵⁴

ŚWIETLICE WIEJSKIE

Na terenie gminy Lutocin funkcjonuje obecnie 15 świetlic wiejskich. Zlokalizowane są one w miejscowościach: Boguszewiec, Chrapoń, Chromakowo, Dębówka, Jonne, Lutocin, Mojnowo, Obręb, Przeradz Mały, Przeradz Wielki, Seroki, Siemcichy, Swojęcín, Szoniec, Zimolza. W niektórych miejscowościach świetlice zlokalizowane są w obiektach ochotniczej straży pożarnej.⁵⁵

W świetlicach organizowane są regularne spotkania, wydarzenia dla mieszkańców poszczególnych miejscowości, których celem jest m.in. integracja lokalnej społeczności i ich aktywizacja.

6.3. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Na przestrzeni ostatnich lat na terenie gminy Lutocin organizowanych jest szereg wydarzeń społeczno-kulturalnych, których jednym z celów jest integracja wśród mieszkańców. Przykładowo w czerwcu 2023 r. odbył się Ekologiczny Piknik Rodzinny „Jesteśmy Eko!”. W ramach imprezy zorganizowano m.in. biesiadę przy muzyce z zespołem „Aspekt”, gry i zabawy z animatorem oraz konkursy z nagrodami. Ponadto odbył się tutaj Festyn Rodzinny pn. „Postaw na rodzinę i aktywny wypoczynek”. Zorganizowano wówczas pokazy ochotniczej straży pożarnej, pokazy taneczne i występy wokalne zespołu „Cień” oraz wiele innych atrakcji dla całych rodzin.⁵⁶

6.4. WNIOSKI

- ! Znikoma liczba obiektów wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków.
- ! Dobry stan techniczny obiektów ujętych w rejestrze zabytków.
- ! Obecność instytucji pożytku publicznego.
- ! Stosunkowo licznie organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.

⁵⁴ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Lutocin w roku 2023, 2024.

⁵⁵ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

⁵⁶ Materiał źródłowy: <https://samorzad.gov.pl/>

7 SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w gminie Lutocin zalicza się:⁵⁷

- boiska sportowe zlokalizowane przy szkołach podstawowych w Lutocinie, Przeradzu Małym i Swojęcinie;
- siłownia plenerowa w Lutocinie;
- place zabaw w miejscowościach: Lutocin, Chromakowo, Elźbiecin, Boguszewiec, Przeradz Mały, Jonne.

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Warty podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin.

W przyszłości na terenie Lutocina planowana jest realizacja kompleksu sportowo-rekreacyjnego. Obecnie na terenie Gminy funkcjonuje jeden, wpisany do rejestru stowarzyszeń, klub sportowy – Uczniowski Klub Sportowy „Spryciarze” przy Samorządowej Szkole Podstawowej w Przeradzu Małym. Ponadto, funkcjonuje klub sportowy „Start Lutocin”, nie wpisany do rejestru stowarzyszeń.⁵⁸

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Wśród walorów przyrodniczych na terenie gminy Lutocin wyróżnia się:

- ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego, w tym sprzyjające warunki bioklimatyczne, właściwy stan powietrza atmosferycznego (poza okresowo występującą niską emisją), a także rolniczo-leśny charakter Gminy, wpływający pozytywnie na potencjał w zakresie turystyki wypoczynkowej i kwalifikowanej (krajoznawczej, pieszo-rowerowej);
- zbiorowiska roślinne, w szczególności przestrzenie leśne Puszczy Piskiej o zróżnicowanym drzewostanie (w tym lasy iglaste i liściaste, sprzyjające pobytowi ludzi), osobliwości flory i fauny (wartościowe torfowiska, podmokłe tereny zalewowe Chraponianki i Swojęcianki, bogactwo ssaków leśnych i awifauny), sprzyjające potencjalnemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej (przyrodniczej, pieszo-rowerowej);
- zwarte zbiorowiska leśne i otwarte przestrzenie łąkowo-pastwiskowe, z bogactwem zwierząt łownych, wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (łowiectwo).

Gminę cechuje niewielka gęstość zaludnienia, co jest niewątpliwym atutem dla turystów szukających wyciszenia i spokoju.

⁵⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

⁵⁸ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

Wśród walorów antropogenicznych, na terenie Gminy wyróżnia się zabytki architektury i budownictwa w tym zwłaszcza zespół budowlany kościoła św. Mateusza wraz z dzwonnica i cmentarzem przykościelnym w Lutocinie, a także pozostałość murowanego ogrodzenia wraz z bramą główną, położoną na północ od budynku ww. kościoła. Obiekt ten stanowi neogotycką świątynię wybudowaną pod koniec XIX w.

Do walorów antropogenicznych uznać można także działalność gminnej biblioteki publicznej oraz świetlic wiejskich, w tym poprzez organizację licznych wydarzeń i imprez integrujących mieszkańców i turystów.

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotel, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe. Na terenie Gminy znajduje się kilka obiektów agroturystycznych i noclegowych.

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Do grupy tej zalicza się również zakłady zaopatrujące odwiedzających w artykuły żywnościowe.

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze Gminy przez potencjalnych turystów.

Do bazy komunikacyjnej gminy Lutocin w szczególności zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym drogi wojewódzkie nr 541 i 563, drogi powiatowe oraz gminne;
- przystanki autobusowe.

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji. Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozdz. 7.1.). Ponadto w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (wodociągi, kanalizacja, sieć energetyczna) oraz społeczna (przychodnia, apteka, biblioteka, poczta).

Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z Gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

7.2.4. OCENA ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ

Obszar Gminy nie jest szczególnie predysponowany do pełnienia funkcji turystycznej. Związane jest to przede wszystkim z obecnością ferm drobiarskich oraz licznych gospodarstw rolnych zajmujących się hodowlą lub chowem bydła i trzody chlewnej.

Uciążliwości dla potencjalnego wypoczynku wynikają przede wszystkim z emisji substancji złośliwych, takich jak m.in. amoniak, siarkowodór, odory i pyły, które stanowią istotne źródło nieprzyjemnych i dokuczliwych zapachów. Ponadto intensywna produkcja zwierzęca stanowić może również potencjalne źródło hałasu, zwłaszcza na terenach położonych w bliskim sąsiedztwie kurników oraz innych obiektów, w których znajdują się zwierzęta gospodarskie. Obiekty hodowlane wraz z ich zapleczem stanowią także dogodny obszar dla rozwoju licznych bakterii, drobnoustrojów oraz grzybów.

7.3. WNIOSKI

- ! Funkcjonujące na terenie Gminy tereny do uprawiania sportu: siłownie plenerowe, boiska wielofunkcyjne przy szkołach, tereny rekreacyjne w Boguszewcu.
- ! Niewystarczająca zasobność w obiekty bazy turystycznej.
- ! Brak szczególnie istotnych walorów antropogenicznych (poza obecnością kilku obiektów zabytkowych).
- ! Nierozwinięta baza noclegowa na terenie Gminy.
- ! Mało sprzyjające warunki do rozwoju turystyki, z uwagi na uciążliwości wynikające z intensywnej produkcji zwierzęcej (głównie drobiu i trzody chlewnej).
- ! Brak wydatków na rozwój turystyki.

8 PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe przepisy dotyczące hierarchii dokumentów planistycznych w gminach w Polsce. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zastąpione zostaną przez plany ogólne gmin (które stanowić będą, w odróżnieniu od studiów, akty prawa miejscowego) oraz przez strategie rozwoju (zwłaszcza w zakresie ustaleń dotyczących polityki rozwoju). Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zachowują ważność do końca 2025 r. lub do uchwalenia planu ogólnego gminy.

W chwili obecnej obowiązującym, nadrzędnym dokumentem planistycznym pozostaje nadal Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lutocin, przyjęte Uchwałą Nr XXVII/142/2013 Rady Gminy Lutocin z dnia 30 sierpnia 2013 roku. Dokument zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu polityki przestrzennej. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, stanowi natomiast wiążącą wytyczną (podstawę) do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium, co do zasady, definiuje kierunki polityki przestrzennej gminy w zakresie:

- celów rozwoju społeczno-gospodarczych gminy;
- priorytetów rozwojowych gminy;
- funkcji gminy;
- hierarchii sieci osadniczej;
- struktury funkcjonalno-przestrzennej;
- ochrony środowiska, w tym w aspekcie uwarunkowań prawnych i Przyrodniczego Systemu Gminy;
- kierunków zagospodarowania przestrzennego Przyrodniczego Systemu Gminy (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego);
- kierunków działań w strefach funkcjonalnych;
- kierunków i zasad ochrony dóbr kultury (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania)
- stref ochrony konserwatorskiej;
- ochrony krajobrazu kulturowego;
- kierunków działań w zakresie dóbr kultury;
- kierunków i zadań rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb;
- kierunków rozwoju komunikacji;
- kierunków działań w dziedzinie gospodarki odpadami;
- kierunków rozwoju elektroenergetyki, zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, ciepłownictwa, gazownictwa i telekomunikacji;
- obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej;
- kierunków działań i zadań władz samorządowych w celu realizacji polityki.

W obowiązującym Studium określa się następujące zasady dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów (str. 42, część kierunków, cyt.):

- *we wszystkich jednostkach osadniczych możliwa jest realizacja zabudowy mieszkaniowej lub mieszkaniowo - usługowej na wolnych działkach w terenach istniejącej zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej,*
- *uzupełnianie zabudowy może następować pod warunkiem zachowania istniejącej linii zabudowy, charakteru i gabarytów sąsiedniej zabudowy,*
- *forma architektoniczna budynków mieszkalnych, mieszkalno-usługowych, usługowych oraz związanych z działalnością produkcyjną powinna harmonijnie wpisywać się w krajobraz, w szczególności w zakresie konstrukcji, formy, materiałów budowlanych i detali architektonicznych,*
- *zagospodarowanie terenów związanych z ciągami ekologicznymi powinno uwzględniać zachowanie walorów przyrodniczo – krajobrazowych,*
- *w obrębie terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, mieszkaniowo-usługowej i zagrodowej obowiązuje zakaz lokalizacji zakładów stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, a w szczególności zagrożenie wystąpienia poważnych awarii,*
- *w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jednostek osadniczych należy zapewnić układ komunikacyjny umożliwiający dojazd o każdej porze roku, jednostek ochrony przeciwpożarowej do obiektów budowlanych.*

W ramach zagospodarowania przestrzennego wskazuje się również następujące kierunki działań (str. 40, część kierunków):

- zachowanie i rozwój wykształconych funkcji dla poszczególnych obszarów i jednostek osadniczych;
 - rozwój miejscowości Lutocin jako ośrodka obsługi ludności gminy;
 - zachowanie i aktywizacja funkcji mieszkaniowo-usługowej w miejscowości: Siemcichy, Swojęciny, Chrapoń, Przeradz Mały, Jonne,
 - wykorzystanie lokalnych zasobów rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- zwiększanie terenów lasów i zadrzewień oraz wód powierzchniowych;
- modernizacja układu komunikacyjnego.

W strukturze przestrzennej gminy Lutocin wskazano tereny o następującym przeznaczeniu:

- Tereny zabudowy mieszkaniowej;
- Tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej;
- Tereny zabudowy usługowej;
- Tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów;
- Tereny zabudowy turystyczno-rekreacyjnej;
- Tereny obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej;
- Tereny użytkowane rolniczo;
- Tereny specjalistycznej produkcji zwierzęcej;
- Tereny zieleni i wód.

Nowo formułowana Strategia Rozwoju stanowić będzie kontynuację i rozwinięcie dotychczas podejmowanych inicjatyw i aktywności na rzecz dalszego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego gminy Lutocin.

8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

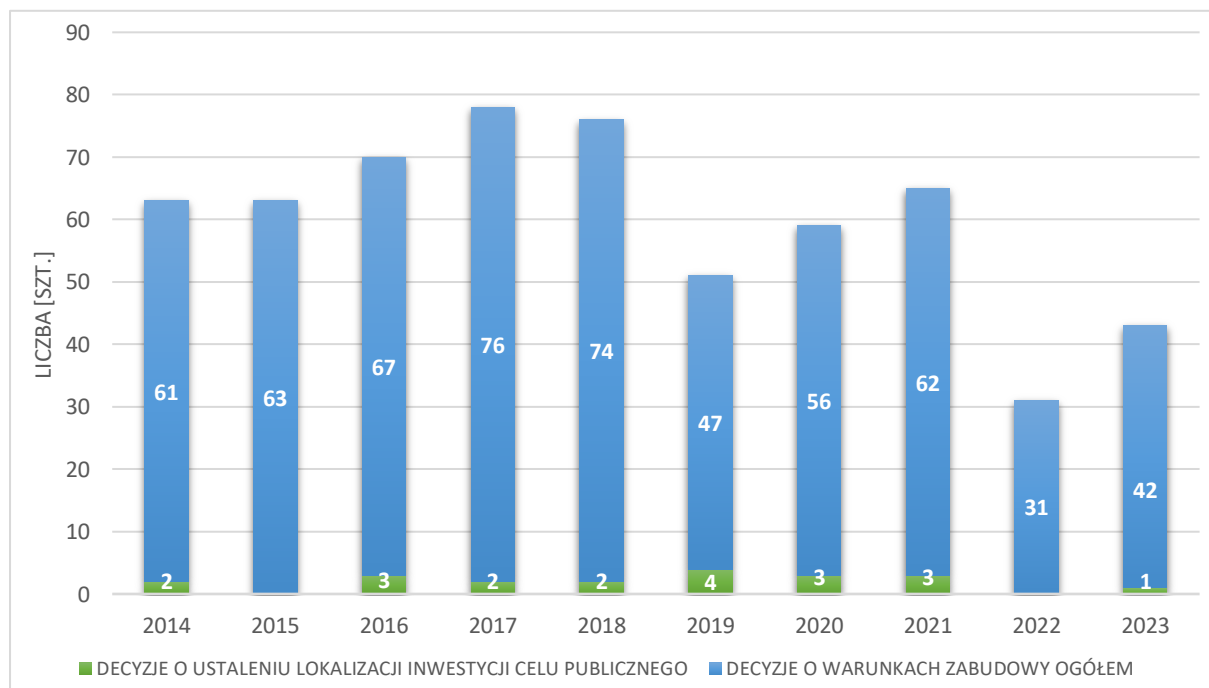
Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Uregulowane zasady zagospodarowania przestrzennego posiadają niektóre fragmenty miejscowości, które obejmują obszar 91,0 ha, co stanowi 0,7% całkowitej powierzchni Gminy.⁵⁹

Na terenie Gminy obowiązują aktualnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, przyjęte lub zmienione następującymi uchwałami⁶⁰:

- Uchwała Nr XX/107/2004 z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Lutocin oraz terenów w miejscowościach: Lutocin, Felcyn, Jonne, Pietrzyk, Przeradz Nowy, Przeradz Wielki, Seroki, Siemcichy, Swojęcín i Zimolza;
- Uchwała Nr XXXV/187/2014 Rady Gminy Lutocin z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego części miejscowości Lutocin - część działki nr 579.

8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

W obszarach nie objętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego realizacja inwestycji możliwa jest po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dynamika liczby wydawanych decyzji na przestrzeni lat przedstawia się następująco:

Ryc. 31 Wydane w Gminie decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Średnio w analizowanych latach wydanych zostało ok. 60 decyzji/rok, z czego ok. 58 decyzji wz/rok i 2 decyzje icp/rok. W odniesieniu do decyzji ustalenia warunków zabudowy na przestrzeni omawianego okresu średnio 13 decyzji/rok dotyczyło zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, dla

⁵⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r.

⁶⁰ Materiał źródłowy: <https://samorząd.gov.pl/>

inwestycji usługowych była to średnio 1 decyzja rocznie, zaś dla innej zabudowy średnio ok. 44 decyzje/rok.

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

Najistotniejszym i jednym z najbardziej zaludnionych ośrodków funkcjonalnych jest miejscowość Lutocin. W obrębie Lutocina skupiają się funkcje administracyjne, edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze, religijne oraz mieszkaniowe i rolnicze. Ponadto świadczone są usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Miejscowość ta odznacza się zwartym charakterem istniejącej zabudowy.

Za „ośrodki wspomagające” uznano miejscowości odznaczające się najwyższym zaludnieniem (zaraz po Lutocinie) oraz miejscowości wspomagające „centrum funkcjonalne” na tle edukacyjnym, kulturowym, czy handlowo-gospodarczym, tj.: Chrapoń, Chromakowo, Jonne, Swojęcín, Przeradz Mały. Miejscowości te odznaczają się stosunkowo zwartym charakterem istniejącej zabudowy.

Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia i często rozproszoną zabudową.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 w/w Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Gmina Lutocin aktualnie nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji, jednakże wskazane jest podjęcie działań mających na celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego.

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich. Ponadto celem wdrażania instrumentu ZIT jest również budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Istotne jest także wspieranie rozwoju kompetencji samorządu

terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

W ramach ZIT możliwe są następujące formy partnerstwa⁶¹:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienie międzygminne;
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny;
- związek metropolitalny województwa.

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) stanowią element wdrażania funduszy europejskich, dzięki którym część środków pozostawiona jest w zarządzaniu związków lokalnych samorządów.

Obszar gminy Lutocin położony jest poza obszarem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT).

8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego⁶² na terenie gminy Lutocin planuje się realizację inwestycji celu publicznego w zakresie:

- infrastruktury wodno-kanalizacyjnej;
 - inwestycje w zakresie sieci kanalizacyjnych, w tym budowa i modernizacja,
- gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej;
 - Zapewnienie odpowiedniej przepustowości koryta rzeki Chraponianki od km 14+580 do km 19+340.

Jednocześnie powiat żuromiński nie posiada obowiązującego dokumentu programowo-strategicznego, w którym wyznacza się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, a zatem nie zostały one wskazane dla terenu gminy Lutocin.

8.6. WNIOSKI

- ! Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zainwestowania.
- ! Niski stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (ok. 0,7%) – oparcie większości inwestycji budowlanych, publicznych i prywatnych, na doraźnych decyzjach administracyjnych wz/icp.
- ! Rozproszona struktura przestrzenna zabudowy znacznej części miejscowości gminnych.
- ! Stosunkowo niska presja inwestycyjna na tereny wolne od zabudowy

⁶¹ Materiał źródłowy: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

⁶² Uchwała nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego.

9 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

9.1. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne Gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Lutocin to Wójt Gminy, Policja i Ochotnicza Straż Pożarna. Najbliższa Komenda Powiatowa Policji ma swoją siedzibę w Żurominie.⁶³

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia na terenie gminy Lutocin sprawuje dzielnicowy. W granicach Gminy nie funkcjonuje żaden posterunek i komisariat policji. Gmina przypisana jest to rejonu nr 6 (Bieżunia). Policjanci z Posterunku w Bieżuniu pełnią dyżury w na terenie Gminy.⁶⁴

Na terenie gminy Lutocin, zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, realizują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, wyposażone są w podstawowy sprzęt ratownictwa przeciwpożarowego, w tym:

- OSP w Chromakowie;
- OSP w Jonnem;
- OSP w Lutocinie (włączona do systemu KSRG);
- OSP w Przeradzu Małym.

9.2. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Lutocin obserwuje się stosunkowo nieregularny poziom przestępczości na przestrzeni ostatnich lat (zob. tabela poniżej). Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają zazwyczaj przestępstwa o charakterze kryminalnym oraz w dalszej kolejności przeciwko mieniu.

Tab. 18 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Lutocin w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
LICZBA PRZESTĘPSTW	83	50	35	84	73	46	51	42	40	45

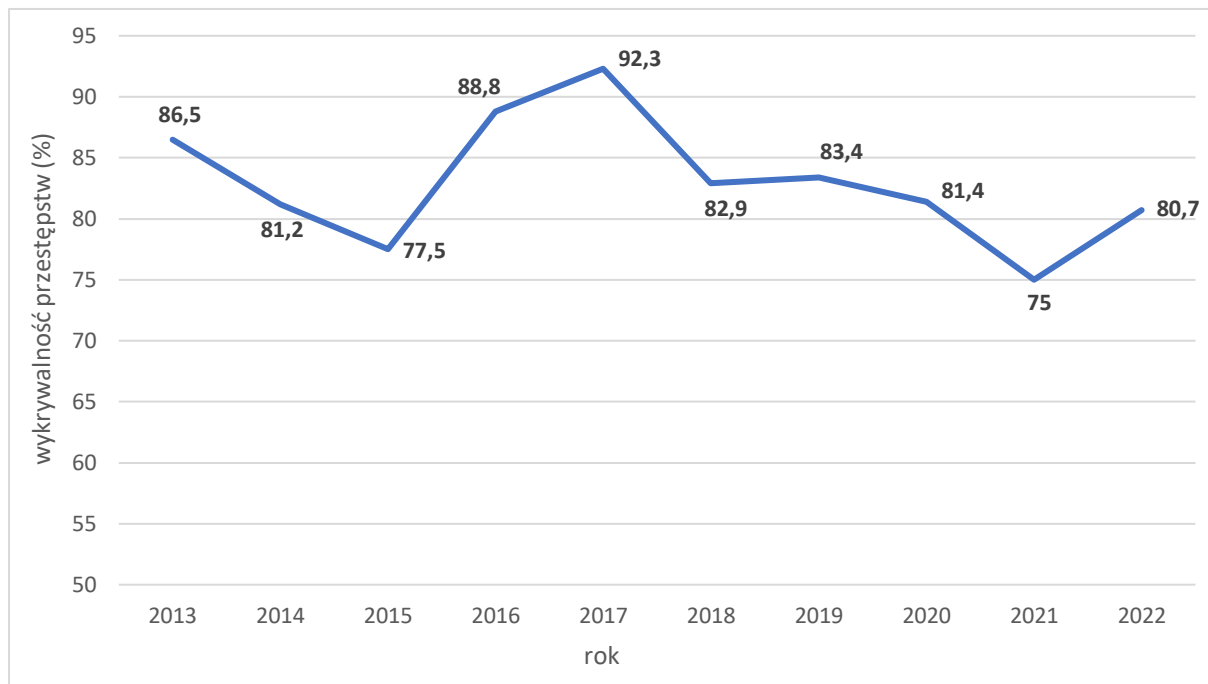
Materiał źródłowy: www.polskawliczbach.pl/

W roku 2022 r. stwierdzono 45 przestępstw, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 11,2 przestępstw. Jednocześnie wskaźnik ten jest ponad dwukrotnie niższy niż średnia dla kraju (22,81) oraz województwa mazowieckiego (23,30).

⁶³ Materiał źródłowy: <https://mazowiecka.policja.gov.pl/>

⁶⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w Gminie wynosi 80,7%, co jest wartością znacznie wyższą w stosunku do średniej dla województwa mazowieckiego (ok. 63%) i kraju (ok. 71%), nie mniej jednak obserwuje się nieznaczny trend spadkowy na przestrzeni ostatniej dekady.⁶⁵

Ryc. 30 Wykrywalność sprawców popełnionych przestępstw w gminie w Lutocin w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: <https://www.polskawliczbach.pl/>

Powyższe dane świadczą o stosunkowo wysokim poziomie bezpieczeństwa na terenie Gminy.

9.3. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, wynikające z położenia geograficznego, dotyczyć mogą przede wszystkim środowiska naturalnego, działalności człowieka, a także zdarzeń spowodowanych działaniem sił przyrody.

9.3.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Lutocin jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Wzmożona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nierzadko, spalaniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznych w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Lutocin najbardziej zagrożone emisją liniową są tereny mieszkaniowe, przez które przebiegają drogi o relatywnie największym nasileniu ruchu pojazdów silnikowych, tzn. drogi wojewódzkiej nr 563. Zagrożenie w wyraźnie mniejszym stopniu dotyczy dróg powiatowych i gminnych, a także dróg

⁶⁵ Materiał źródłowy: Materiał źródłowy: <https://www.polskawliczbach.pl/> (Główny Urząd Statystyczny udostępnia statystyki przestępstw jedynie dla powiatów, dlatego prezentowane dane są wartościami szacunkowymi bazującymi na liczby mieszkańców powiatu oraz mieszkańców gminy Lutocin).

wojewódzkiej nr 541, która przebiega częściowo w otoczeniu lasów i przestrzeni rolniczych, zazwyczaj w znacznej odległości od zwartych siedlisk zabudowy mieszkaniowej.

Zagrożenie tzw. emisją punktową wynika głównie z intensywnej działalności rolniczej. Produkcja drobiu spośród wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich odznacza się znaczną uciążliwością środowiskową. Oprócz dwutlenku węgla zakłady te emitują takie substancje jak: amoniak, siarkowodór, metan, tlenek azotu, pyły i odory. Odory, czyli duża uciążliwość zapachowa, jest nierzadko dokuczliwa dla mieszkańców. Z kolei fermy trzody chlewnej stanowią źródło emitorów zanieczyszczeń mechanicznych, chemicznych i biologicznych, co potencjalnie może znacząco oddziaływać na jakość życia ludzi oraz stan środowiska. Fermy trzody chlewnej mogą emitować do atmosfery szkodliwe gazy, w tym gazy kwasotwórcze. Odory z ferm trzody mogą negatywnie oddziaływać na warunki życia ludności.

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.3.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotnie, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

Globalne zmiany klimatyczne zauważalne są także w gminie Lutocin. Analizując wybrane lata (2014 r., 2017 r., 2019 r.) można zauważyć, że w porównaniu do okresu wielolecia 1971-2000, w rejonie Gminy wystąpiło:

- ocieplenie (wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza),
- okresowe zmniejszenie ilości opadów, w tym wydłużenie okresów suchych,
- coraz częstsze występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci:
 - intensywnych burz i nawałnic,
 - gradobić,
 - huraganowych wiatrów i trąb powietrznych,
- zwiększenie średniego, rocznego usłonecznienia.

Prognozuje się, że postępujące zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne⁶⁶:

- do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.:
 - wydłużenie okresu wegetacyjnego,
 - skrócenie okresu grzewczego,
 - wydłużenie sezonu turystycznego,
- do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.:
 - niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze),
 - zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof;
 - nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód,

⁶⁶ Materiał źródłowy: Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

- zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza,
- większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

9.3.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się tereny:

- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 244 (w/w Ustawy), stanowiące działki ewidencyjne,
- pasa technicznego.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczenia negatywnych skutków powodzi, zgodnie z zapisami Dyrektywy Powodziowej oraz ustawy Prawo wodne, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej sporządza tzw. plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Prace nad planami zostały poprzedzone przygotowaniem wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WOPR) oraz map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). Celem planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację wybranych działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te, muszą także prowadzić do obniżania strat powodziowych. Obowiązek sporządzenia planów wynika z Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, tzw. Dyrektywy Powodziowej. Zgodnie z ustawą Prawo wodne za opracowanie planów odpowiedzialny jest prezes KZGW na poziomie obszarów dorzeczy oraz dyrektorzy poszczególnych RZGW dla regionów wodnych.⁶⁷

W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 300) oraz ustalenia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2379).

Główne, naturalne przyczyny powodzi to:

- długotrwałe opady atmosferyczne lub krótkotrwałe opady o bardzo wysokiej intensywności;
- gwałtowne topnienie śniegu.

Przyczyny wywołane działalnością człowieka to przede wszystkim:

- awarie i katastrofy urządzeń i budowli hydrotechnicznych, stanowiących osłony przeciwpowodziowe;
- nadmierny spływ wód powierzchniowych do odbiorników nieprzystosowanych do tego zjawiska, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych;
- regulacja rzek prowadzona bez należytej oceny jej skutków.

Powodzie mogą powodować duże straty materialne (zniszczenia lub uszkodzenia budynków i infrastruktury, zniszczenia pól uprawnych i pastwisk, uszkodzenia roślin). W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej usytuowanych w zasięgu wód powodziowych, zagrożone jest również

⁶⁷ Materiał źródłowy: Dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie.

bezpieczeństwo i mienie zamieszkałej tam ludności. Istotne znaczenie w kontekście zapobiegania lub minimalizacji skutków powodzi mają natomiast tereny leśne i zadrzewione, które zatrzymują wody powodziowe. Ponadto łąki i pastwiska zlokalizowane w dolinie Swojęcianki pełnią rolę naturalnego rozlewiska rzeki i należy pozostawić je wolnymi od zabudowy.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

Poza zagrożeniem powodziowym, w granicach gminy Lutocin może dochodzić do zjawiska podtapiania terenu, na które potencjalnie narażone są tereny z płytko zalegającą wodą gruntową, zagłębienia terenu oraz obszary położone w dnach dolin rzecznych. Zjawisko to może być spowodowane przede wszystkim przez opady atmosferyczne lub gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej. Podtopienia mogą również wystąpić na skutek wahań poziomu wody gruntowej. W większości przypadków cykliczne, najczęściej wiosenne, podwyższone stany wód nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone. Najbardziej narażone na zjawisko podtopień (od wód gruntowych) są obszary zalewowe Chraponianki i Swojęcianki, co uwarunkowane jest ukształtowaniem terenu, warunkami podłoża i płytkim zaleganiem zwierciadła wody podziemnej.

9.3.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Na ich rozwój wpływ mają intensywne opady atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów, a także działalność antropogeniczna. Obszarem predysponowanym do występowania ruchów masowych jest zazwyczaj obszar, w którym uwarunkowania geologiczno-geomorfologiczne nie wykluczają rozwoju takich procesów w przyszłości.⁶⁸

Na obszarze gminy Lutocin nie występują tereny kwalifikowane jako rejony predysponowane do występowania ruchów masowych. W związku z powyższym stwierdza się, iż rzeźba terenu nie stwarza większych ograniczeń dla rozwoju zagospodarowania przestrzennego.

9.3.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Gmina Lutocin w całości położona jest na terenach „silnie zagrożonych” zjawiskiem suszy. Najwyższy stopień zagrożenia występuje na obszarach użytkowanych rolniczo, gdzie użytkowy poziom wód podziemnych znajduje się stosunkowo głęboko. Niewiele niższe zagrożenie suszą obejmuje obszary położone w bliskim sąsiedztwie najważniejszych dolin rzecznych, gdzie pierwszy poziom wodonośny znajduje się płytko pod powierzchnią terenu.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy na poziomie krajowym uchwalony został *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS). Dokument ten sporządzony został na okres 6 lat (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej.⁶⁹

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;

⁶⁸ Za publikacjami Państwowego Instytutu Geologicznego.

⁶⁹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U. 2021 poz. 1615).

4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczach.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla). Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Lutocin w ok. ⅓ pokryty jest gruntami leśnymi. W związku z powyższym istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:

- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym papierosy, zapalaki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;
- podpalenia;
- wypalanie traw.

Na podstawie danych GUS w 2023 roku na terenie gminy Lutocin odnotowano łącznie 9 pożarów, z czego wszystkie sklasyfikowane zostały jako „małe”. Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 12 zdarzeń, z czego: 4 dotyczyły silnego wiatru, 3 zdarzenia medyczne oraz 5 zdarzeń w komunikacji.⁷⁰

9.3.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Lutocin nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA).⁷¹

Zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej jest stosunkowo niewielkie ze względu na brak dużych i średnich zakładów przemysłowych. Funkcjonują tutaj zakłady zajmujące się wulkanizacją i naprawą samochodów, obróbką mechaniczną elementów metalowych oraz funkcjonują warsztaty remontowo-naprawcze. Na terenie Gminy funkcjonuje spółka Paliwex, która jest głównym dystrybutorem i hurtowym sprzedawcą paliw płynnych w okolicy. Ponadto znajdują się tutaj fermy drobiu oraz gospodarstwa zajmujące się hodowlą bydła i trzody chlewnej.

W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa. Do ewentualnych zagrożeń zaliczyć można również transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym (substancje ropopochodne, gazy płynne). Przebieg przez teren Gminy ważnych szlaków komunikacyjnych (droga wojewódzka nr 541 i 563) stanowi nie tylko potencjał rozwojowy, ale także zwiększają możliwości wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

⁷⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2023 r.

⁷¹ Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/pl/

9.4. WNIOSKI

- ! Funkcjonujące na terenie Gminy i Powiatu podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja, gminne jednostki OSP).
- ! Wyraźnie niższy w stosunku do średniej dla województwa i kraju wskaźnik popełnianych przestępstw.
- ! Wysoka wykrywalność sprawców przestępstw na tle województwa i kraju.
- ! Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).
- ! Brak terenów predysponowanych do wystąpienia ruchów masowych.
- ! Znaczne zagrożenie suszą i związane z nią zagrożenia pożarowe.
- ! Obecność ferm drobiu oraz licznych gospodarstw zajmujących się hodowlą bydła i trzody chlewnej, stanowiące źródło uciążliwych zapachów (odory).
- ! Stosunkowo niski poziom zagrożenia poważną awarią przemysłową, ze względu na brak dużych zakładów.

10 POLITYKA SPOŁECZNA

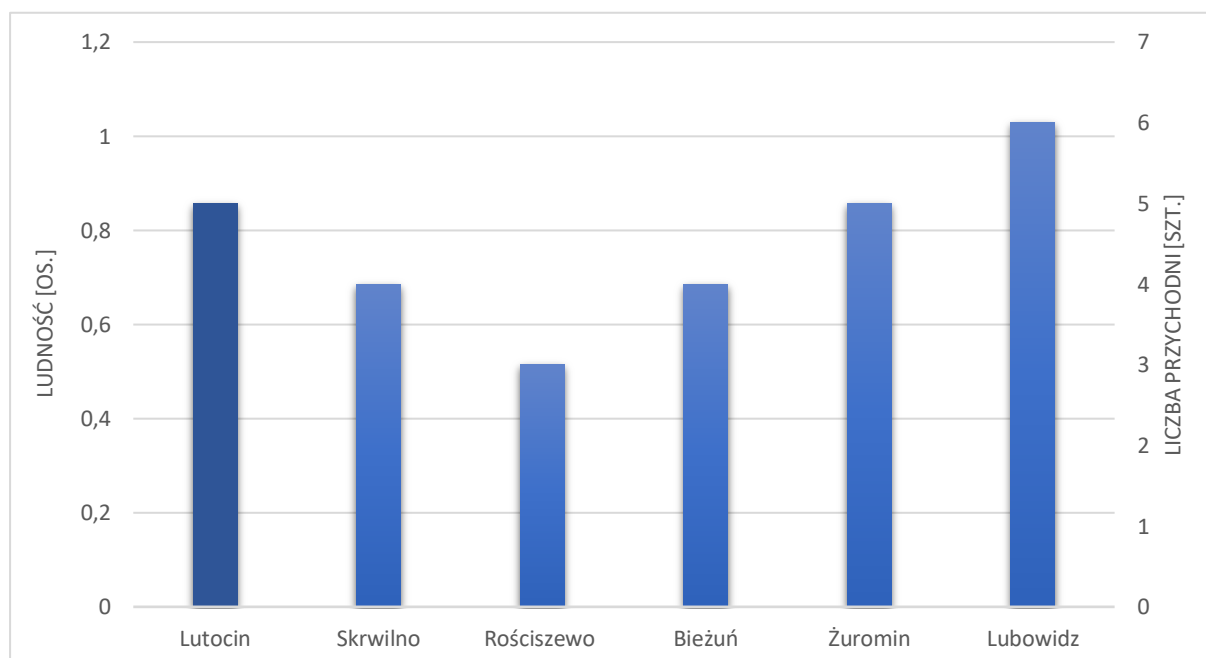
10.1. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie Gminy funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia⁷²:

- Samodzielny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lutocinie;
- „Ars Medica” w Lutocinie;
- 1 apteka ogólnodostępna.

Najbliższa stacja ratownictwa medycznego oraz szpitale świadczące specjalistyczne usługi zdrowotne znajdują się w pobliskim Żurominie. W razie potrzeby mieszkańcy Gminy korzystać mogą również z usług zdrowotnych w Sierpcu.

Wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie wynosi 5 obiektów na 10 tys. osób, co jest drugim najwyższym wynikiem w porównaniu do gmin ościennych (zaraz po gminie Lubowidz). Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się z kolei w gminie Rościszewo, gdzie na 10 tys. mieszkańców przypadają 3 przychodnie.

Ryc. 31 Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin sąsiednich

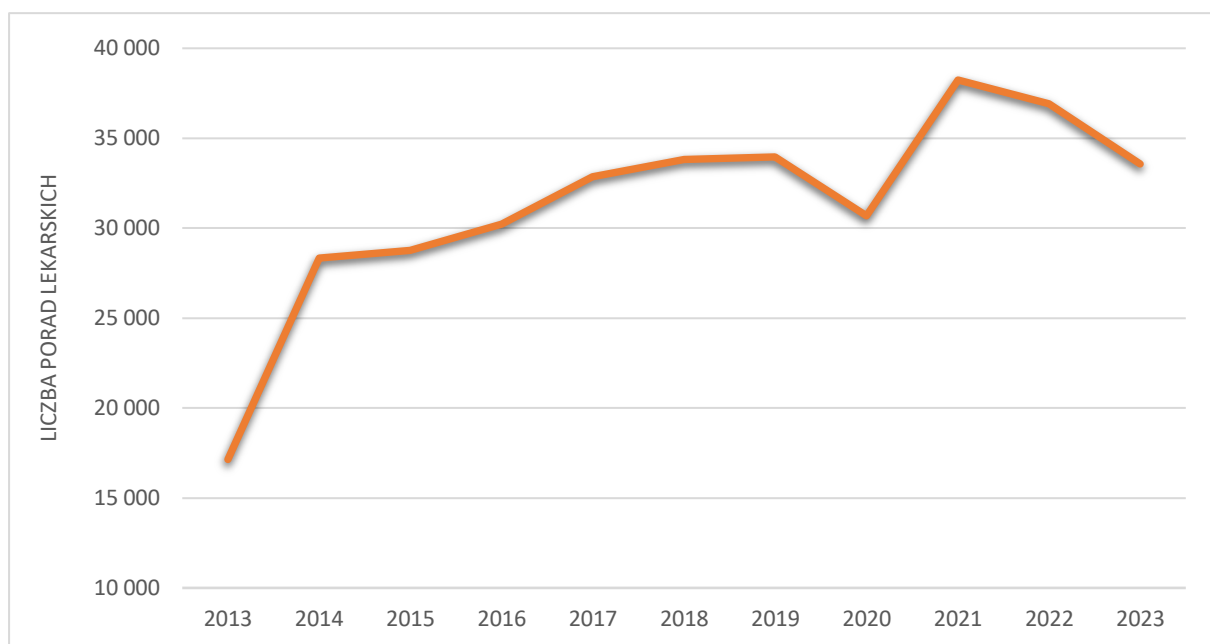
Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2023 r.

Jednocześnie dla powiatu żuromińskiego wskaźnik ten również wynosi 5 obiektów na 10 tys. osób, natomiast w województwie mazowieckim jest to 6 obiektów. W związku z powyższym sytuacja w Gminie jest zbliżona w stosunku do średniej powiatowej i wojewódzkiej.

Z uwagi na powyższe można uznać, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Lutocin jest stosunkowo dobry. Niedostateczna jest natomiast dostępność lekarzy specjalistów i rehabilitacji z refundacją NFZ.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat udzielono rokrocznie od ok. 17,1 tys. do ok. 38,2 tys. porad lekarskich, przy czym 2020 rok odznaczał się wyraźnym spadkiem udzielanych porad w stosunku do lat ubiegłych. Mogło to być spowodowane pandemią COVID-19 i mniejszą liczbą zgłoszeń do poradni.

⁷² Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

Ryc. 32 Liczba udzielanych porad lekarskich w Gminie w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2023 r.

Warto nadmienić, iż w miejscowości Lutocin działają 2 gabinety weterynaryjne.

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż Gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywania problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2026 (Uchwała Nr XI/54/2015 Rady Gminy Lutocin z dnia 29 grudnia 2015 r.), a także na bieżąco aktualizowanych programach:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Lutocin na rok 2023 (Uchwała Nr LI/271/2022 Rady Gminy Lutocin z dnia 28 grudnia 2022 r.);
- Gminny program wspierania rodziny w Gminie Lutocin na lata 2021-2024 (Uchwała Nr XXXIV/196/2021 Rady Gminy Lutocin z dnia 27 września 2021 r.);
- Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w Gminie Lutocin (Uchwała Nr XXVII/153/2020 Rady Gminy Lutocin z dnia 16 grudnia 2020 r.);
- Wieloletni program osłony dla Gminy Lutocin w zakresie dożywiania w ramach realizacji wieloletniego rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019-2023 (Uchwała Nr III/14/2019 Rady Gminy Lutocin z dnia 14 grudnia 2019 r.);
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Lutocin w 2023 roku (Uchwała Nr LIII/282/2023 Rady Gminy Lutocin z dnia 23 marca 2023 r.).

Instytucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lutocinie. Jednym z najważniejszych celów w/w podmiotu jest umożliwienie osobom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie rozwiązać przy wykorzystaniu własnych możliwości, umiejętności i zasobów.

Tab. 19 Korzystający z pomocy społecznej w Gminie w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
LICZBA OSÓB (OS.)	232	264	200	167	131	89	83	68	84	54
ODSETEK MIESZKAŃCÓW (%)	5,1	5,9	4,5	3,8	3,0	2,1	2,0	1,7	2,1	1,3

Materiał źródłowy: Dane GUS.

W Gminie zauważalny jest wyraźny spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. W 2022 roku z pomocy społecznej skorzystały 54 osoby, czyli aż o 178 osób mniej niż w 2013 roku. Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są: długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, ubóstwo, alkoholizm, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych, potrzeba ochrony macierzyństwa i przemoc domowa.

W 2023 r. realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym obejmującej udzielanie świadczeń pieniężnych, pomocy usługowej, pomocy rzeczowej i innego rodzaju wsparcia przedstawiało się następująco:

Tab. 20 Świadczenia oraz formy pomocy realizowane w ramach pomocy społecznej w Gminie

FORMA POMOCY	PONIESIONE KOSZTY	LICZBA ŚWIADCZENIOBIORCÓW
Zasiłek stały	16 537,00 zł	24 szt.
Zasiłki celowe i specjalne celowe	29 100,00 zł	37 szt.
Posiłek w szkole i w domu z rządowego Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (dzieci w szkole)	10 923,10 zł	16 szt.
Odpłatność za pobyt w Domu Pomocy Społecznej	48 477,43 zł	12 szt.
Zdarzenia losowe	1 500,00 zł	1 szt.
Karta Dużej Rodziny	--	86 szt.
Program „Czyste powietrze”	--	187 szt.
Świadczenia pielęgnacyjne	940 103,10 zł	37 os.
Specjalny zasiłek opiekuńczy	7 440,00 zł	12 szt.
Świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego	2 123 499,08 zł	7 620 szt.
Zasiłek pielęgnacyjny	185 838,24 zł	75 os.
Pieczna zastępcza	63 416,29 zł	6 dzieci

Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Lutocin w roku 2023, 2024.

10.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie Gminy znajdują się 1 063 budynki mieszkalne, sama liczba mieszkań wynosi 1 086. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to 98,5 m², co jest wartością wyraźnie wyższą niż średnia dla powiatu żuromińskiego (86,6m²).⁷³

Podstawowe wskaźniki dla budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy, w poszczególnych latach, zaprezentowano poniżej:

Tab. 21 Gospodarka mieszkaniowa Gminy w latach 2014-2023

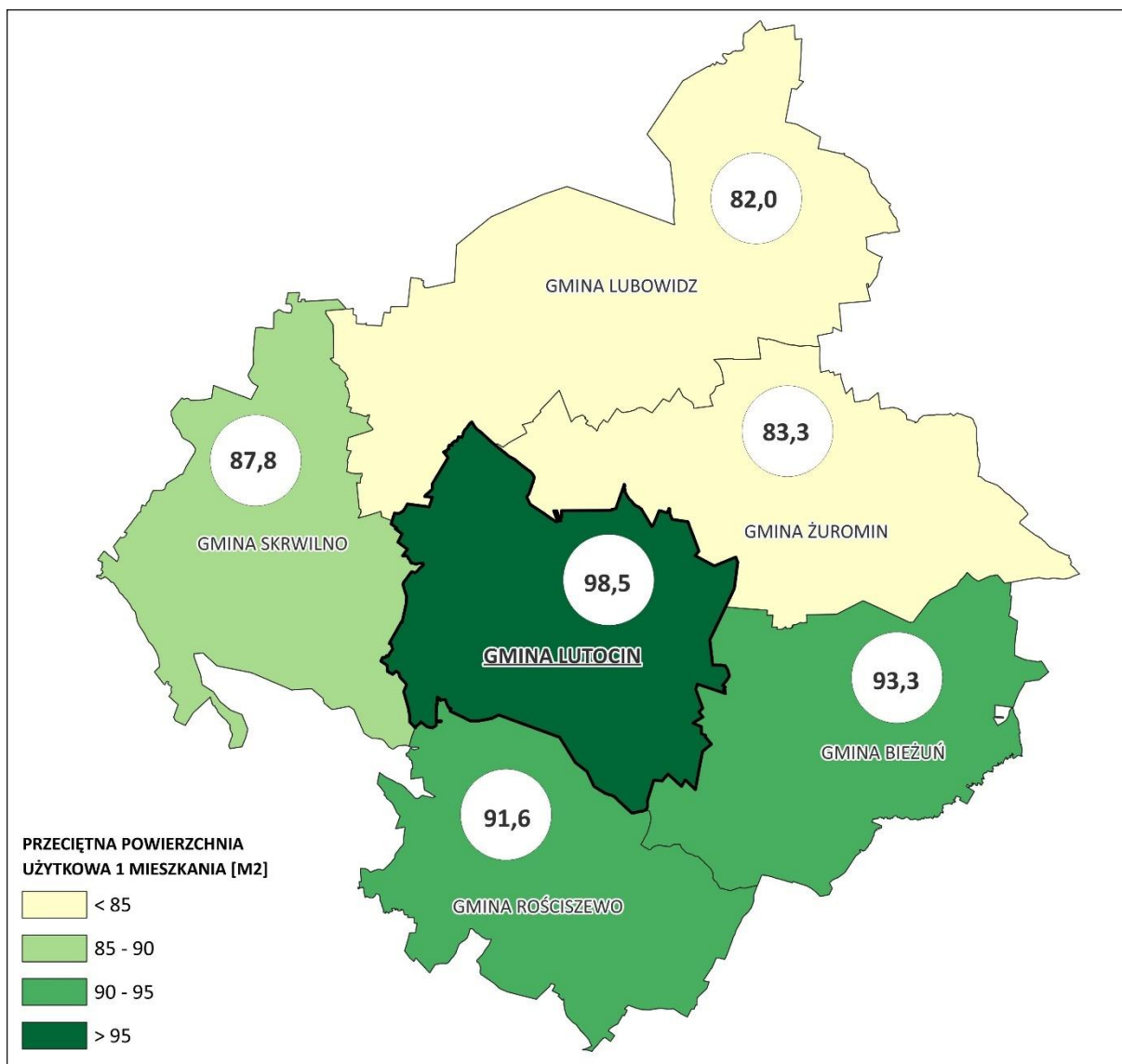
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
liczba budynków mieszkalnych									
1 061	1 066	1 065	1 070	1 069	1 070	1 057	1 061	1 061	1 063
liczba mieszkań									
1 107	1 112	1 113	1 121	1 125	1 124	1 080	1 082	1 084	1 086
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m²									
98,3	98,4	98,4	98,4	98,6	98,5	98,3	98,4	98,5	98,5

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Jak wynika z powyższej tabeli, na terenie gminy Lutocin liczba budynków mieszkalnych i mieszkań, a także przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkań utrzymują się na zbliżonym poziomie na przestrzeni ostatnich 10 lat.

Gmina Lutocin w porównaniu do wszystkich gmin ościennych odznacza się najwyższym wskaźnikiem przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w gminie Lubowidz (82,0 m²) oraz Żuromin (83,3 m²). Jednocześnie zaznacza się, iż na terenach miast znajduje się zazwyczaj wyraźnie więcej budynków wielorodzinnych, co w konsekwencji przekłada się na niższą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkań.

⁷³ Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Ryc. 33 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Lutocin oraz gminach ościennych w 2023 roku

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2023 r.

Gmina Lutocin posiada zasoby komunalne w liczbie 19 mieszkań, o łącznej powierzchni 834 m². Większość mieszkań posiada dostęp do sieci wodociągowej, natomiast ograniczona jest możliwość podłączenia do sieci kanalizacyjnej czy centralnego ogrzewania.⁷⁴

Mieszkania komunalne w Gminie to przede wszystkim mieszkania w szkołach i przy budynku Urzędu Gminy, które służyły jako mieszkania służbowe⁷⁵.

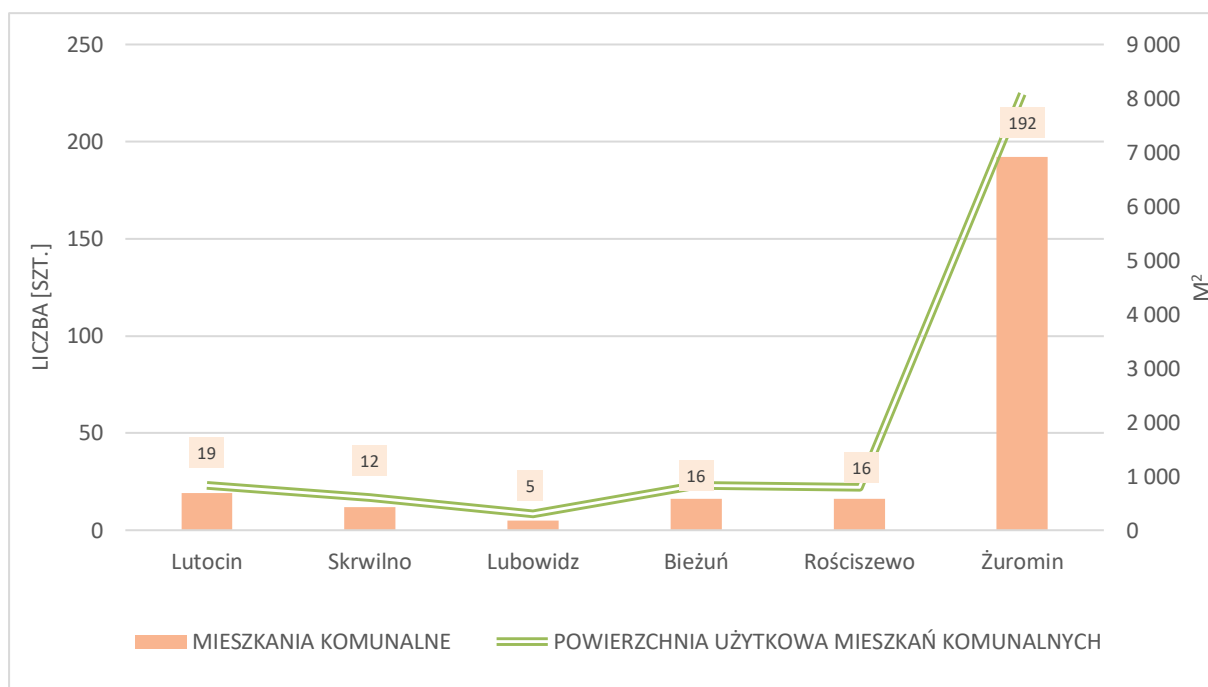
W zestawieniu do gmin ościennych sytuacja kształtuje się korzystnie. Gmina plasuje się bowiem na drugim miejscu ustępując jedynie gminie Żuromin, gdzie znajdują się w sumie 192 mieszkania komunalne, o całkowitej powierzchni wynoszącej 8 086 m². Jednocześnie zaznacza się, iż na obszarze miasta znaczną część zasobów mieszkaniowych stanowią budynki wielorodzinne, przez co wynik ten nie jest reprezentatywny.⁷⁶

Najmniej mieszkań komunalnych znajduje się z kolei w gminie Lubowidz (5).

⁷⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁷⁵ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Lutocinie.

⁷⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r. (brak nowszych danych).

Ryc. 34 Mieszkania komunalne w gminie Lutocin i gminach sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2022 r. oraz dane Urzędu Gminy w Lutocinie.

Mieszkania treningowe lub wspomagane stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. Na terenie gminy Lutocin nie znajdują się żadne mieszkania treningowe i wspomagane.

10.4. WNIOSKI

- ! Obecność placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- ! Niski udział wydatków na ochronę zdrowia.
- ! Ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- ! Funkcjonujące instytucje pomocy społecznej.
- ! Realizacja szeregu działań na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomani oraz wspierania rodziny.
- ! Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach.
- ! Występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców (ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, alkoholizm, niepełna rodzina lub wielodzietność).
- ! Zdecydowanie najwyższy wskaźnik przeciętnej wielkości mieszkań w stosunku do wszystkich gmin sąsiednich.
- ! Brak mieszkań treningowych i wspomaganych.

11 EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Lutocin funkcjonują następujące placówki oświatowe⁷⁷:

- Zespół Szkół w Lutocinie;
 - Samorządowa Szkoła Podstawowa,
 - Przedszkole Samorządowe;
- Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Przeradzu Małym;
- Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Św. Stanisława Kostki w Swojęcinie.

11.2. LICZBA UCZNIÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI

Na przestrzeni ostatnich lat liczba osób uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Lutocin kształtowała się następująco:

Tab. 22 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Lutocin w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE										
Dzieci	93	90	119	98	105	96	78	114	117	108
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI*)										
Uczniowie	293	297	261	307	350	345	345	336	318	296

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

* dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

W gminie Lutocin liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych utrzymuje się na stosunkowo zbliżonym poziomie (brak widocznej tendencji wzrostowej lub spadkowej). Co prawda w 2017 i 2018 roku nastąpił skokowy wzrost liczby uczniów, nie mniej wynikał on bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz początkiem roku szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne⁷⁸ (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

Liczba dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego na przestrzeni ostatniej dekady jest stosunkowo nieregularna i waha się w przedziale od 78 do 119 os.

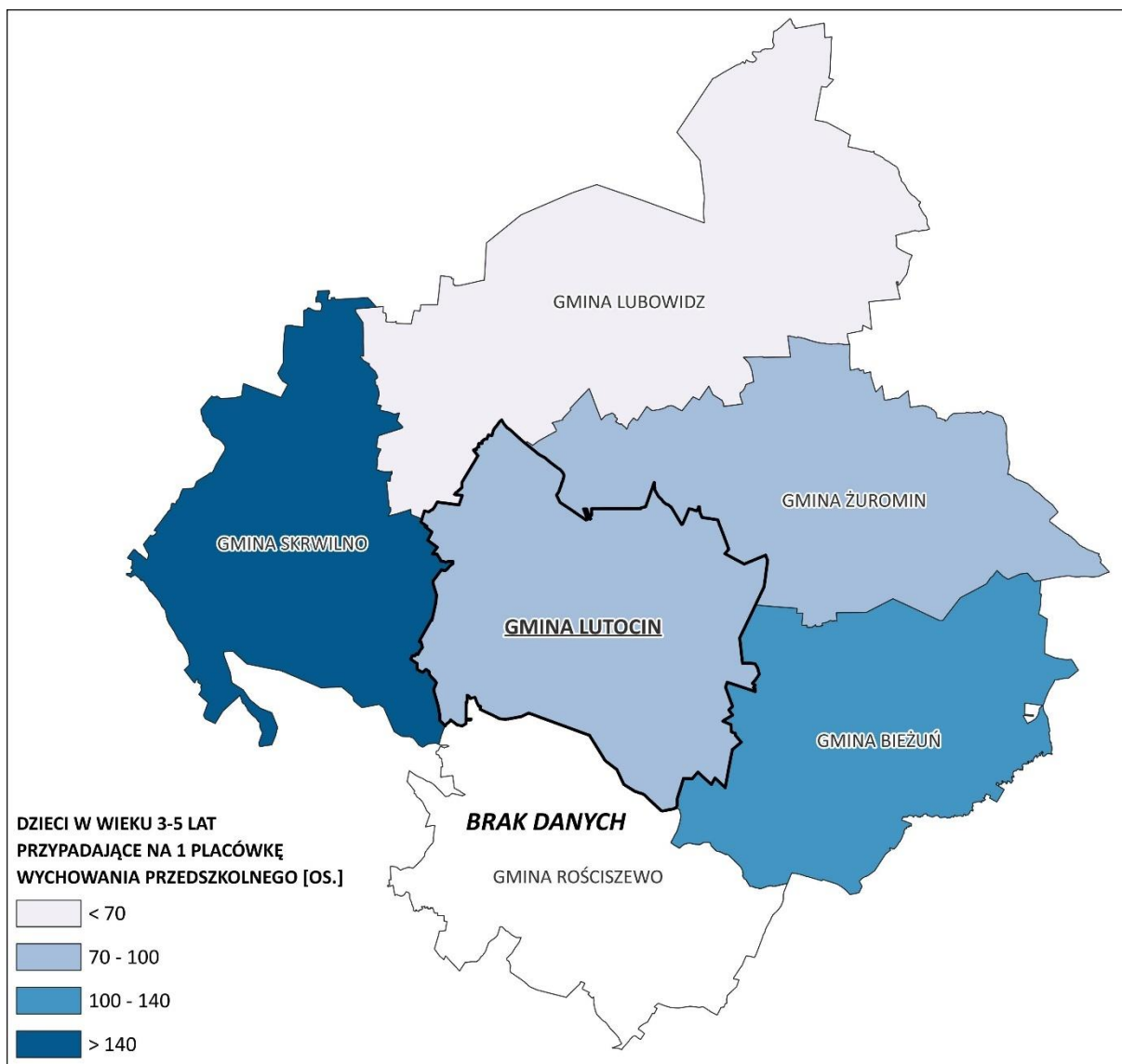
W gminie Lutocin na 1 placówkę wychowania przedszkolnego przypada w przybliżeniu 97 dzieci w wieku 3-5 lat. W zestawieniu do gmin ościennych jest to wynik przeciętny, natomiast przoduje tutaj gmina Lubowidz, gdzie na 1 placówkę przypada 60 dzieci. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gm. Skrwilno, gdzie liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę oświaty wynosi 147 osób.

Jednocześnie wskazuje się, iż dla gminy Rościszewo nie opublikowano danych za 2023 rok.

⁷⁷ Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Lutocin w roku 2023, 2024.

⁷⁸ Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:

- likwidację gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

Ryc. 35 Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego w gminie Lutocin na tle gmin ościennych w 2023 r.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Współczynnik skolaryzacji netto – relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania⁷⁹.

Zgodnie z danymi GUS za 2023 rok stwierdza się, iż współczynniki skolaryzacji w szkołach podstawowych w gminie Lutocin (83,20% brutto; 83,20% netto) są nieznacznie niższe w stosunku do całego powiatu żuromińskiego (88,20% brutto; 87,30% netto).

⁷⁹ Definicje Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Lutocin funkcjonuje obecnie 10 zarejestrowanych stowarzyszeń pozarządowych, co przekładało się na wskaźnik 2,4 organizacji na 1000 mieszkańców. Jest to wynik niższy w stosunku do średniej dla województwa mazowieckiego (3,0 organizacji) oraz kraju (2,7 organizacji).⁸⁰

Na terenie gminy Lutocin funkcjonują następujące organizacje i stowarzyszenia:

- Stowarzyszenia zarejestrowane w KRS:
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Chromakowie;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Jonnem;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Lutocinie;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Przeradzu Małym;
 - Klub sportowy „Spryciarze”;
 - Samodzielny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej;
- Koła Gospodyń Wiejskich (zarejestrowane w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa);
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Przeradzu Wielkim;
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Sroczi” w Serokach;
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Gospodyni Wyjątkowa” w Boguszewcu;
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Lutocinie.

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące Kraju oraz mniejsze jednostki samorządu. Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Lutocin w latach 2015-2024 przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 23 Frekwencja wyborcza w Gminie podczas Wyborów Powszechnych w Polsce w latach 2015-2024

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	34,8	49,0
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	47,7	55,3
2015	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	16,1	50,9
2018	Wybory Samorządowe	52,9	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	33,4	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	51,8	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	55,0	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	63,4	68,2
2023	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	63,7	74,4
2023	Referendum Ogólnokrajowe	51,7	40,9
2024	Wybory Samorządowe	56,9	51,9
2024	Wybory do Parlamentu Europejskiego	24,9	40,7

Materiał źródłowy: <https://wybory.gov.pl/>.

⁸⁰ Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl oraz <https://stat.gov.pl/>

Aktywność obywatelska mieszkańców gminy Lutocin w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2015-2024 jest nieregularna. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż frekwencja w poszczególnych wyborach w Gminie jest zazwyczaj niższa niż średnia ogólnokrajowa. Jedynie podczas Wyborów Samorządowych w 2018 i 2024 roku oraz Referendum Ogólnokrajowym w 2023 r. wskaźnik ten był wyższy niż średnia ogólnokrajowa.⁸¹

11.4. WNIOSKI

- ! Zadowalający poziom dostępności do usług oświatowych na poziomie wczesnoszkolnym.
- ! Brak żłobka lub klubu dziecięcego.
- ! Utrzymująca się liczba dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego.
- ! Utrzymująca się liczba dzieci uczęszczających do placówek oświatowych na przestrzeni ostatnich lat.
- ! W dalszym ciągu mało aktywnie działające organizacje i stowarzyszenia lokalne, o wskaźniku liczebności niższym od średniej krajowej i wojewódzkiej.
- ! Brak placówki ponadpodstawowej.
- ! Zazwyczaj niska w stosunku do średniej krajowej frekwencja wyborcza.

⁸¹ Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

12 FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym a finansami Gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania, gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

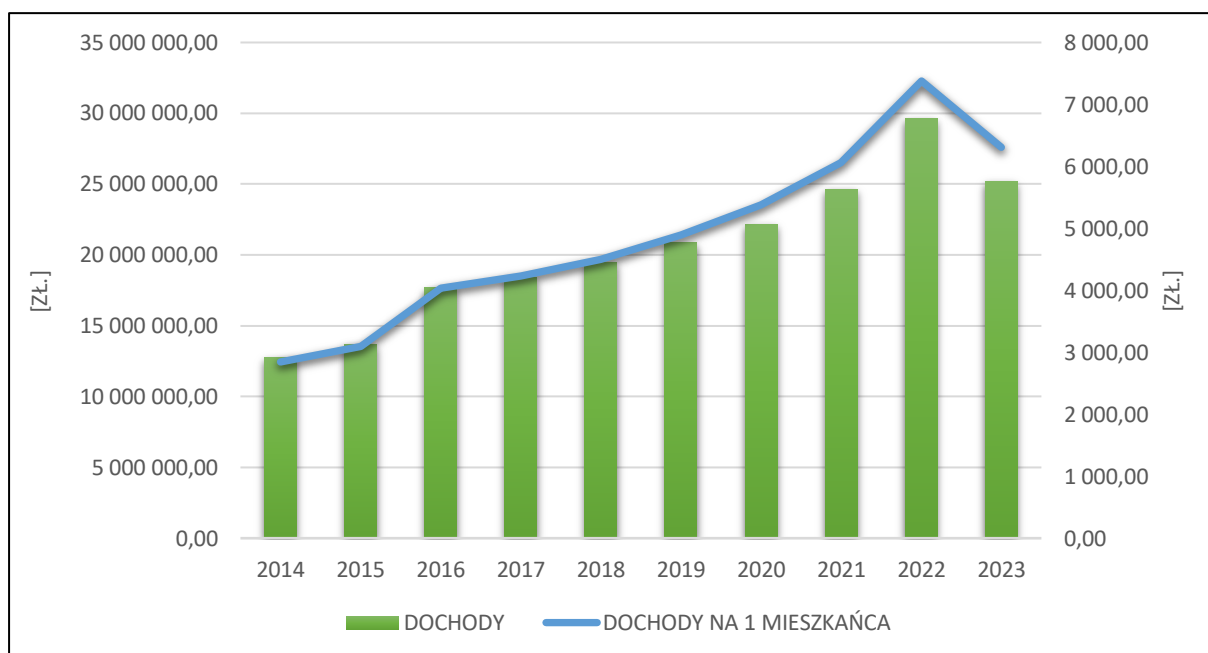
Dochody ogółem gminy Lutocin na przestrzeni analizowanych lat wzrosły ponad dwukrotnie (z ok. 12,8 mln zł w 2014 r. do ok. 25,2 mln zł w 2023 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 2 844 zł/os. w 2014 r. do ok. 6 310 zł/os. w 2023 r.). Warto nadmienić, iż w 2023 roku nastąpił spadek dochodów w stosunku do roku poprzedniego.⁸²

Tab. 24 Dochody ogółem Gminy w latach 2014-2023

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2014	12 765 604,48	2 844,39
2015	13 678 706,41	3 092,63
2016	17 671 630,50	4 033,70
2017	18 388 479,12	4 226,27
2018	19 486 081,12	4 499,21
2019	20 843 810,76	4 897,51
2020	22 178 354,00	5 383,10
2021	24 638 658,98	6 061,17
2022	29 624 638,57	7 378,49
2023	25 170 558,16	6 309,99

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

⁸² Materiał źródłowy: Dane GUS – finanse publiczne: dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu: dochody ogółem oraz dochody na 1 mieszkańca, stan na 31.12.2023 r.

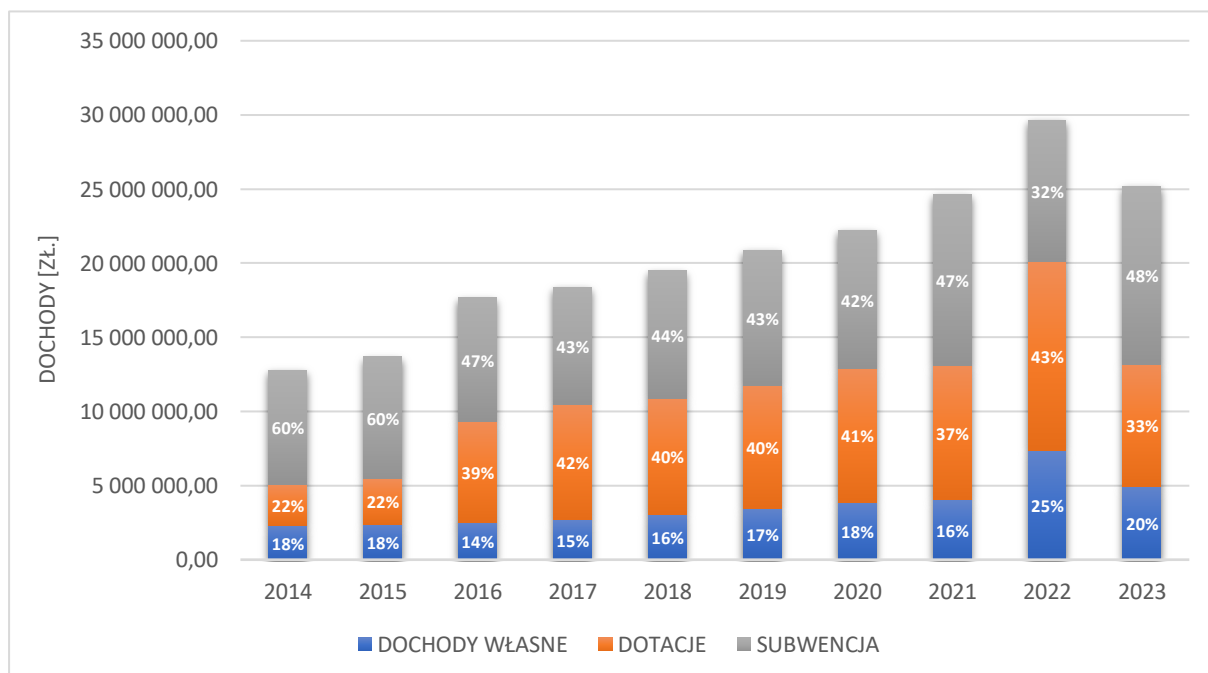

Ryc. 36 Dochody ogółem Gminy w latach 2014-2023 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywczą pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

Strukturę dochodów gminy Lutocin tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2014-2023 całkowita suma dochodów własnych wzrosła ponad dwukrotnie (z ok. 2,3 mln zł w 2014 r. do ok. 4,9 mln zł w 2023 r.). Jednocześnie zaznacza się, iż najszybszy wzrost wśród wszystkich źródeł dochodu w Gminie zanotowały dotacje, których suma na przestrzeni omawianego okresu powiększyła się niemal trzykrotnie (z ok. 2,8 mln zł w 2014 r. do ok. 8,2 mln w 2023 r.).⁸³

Ryc. 37 Struktura dochodów w Gminie w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁸³ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Dochody własne pochodzą ze źródeł finansowania, gdzie swój udział mają m.in.:⁸⁴

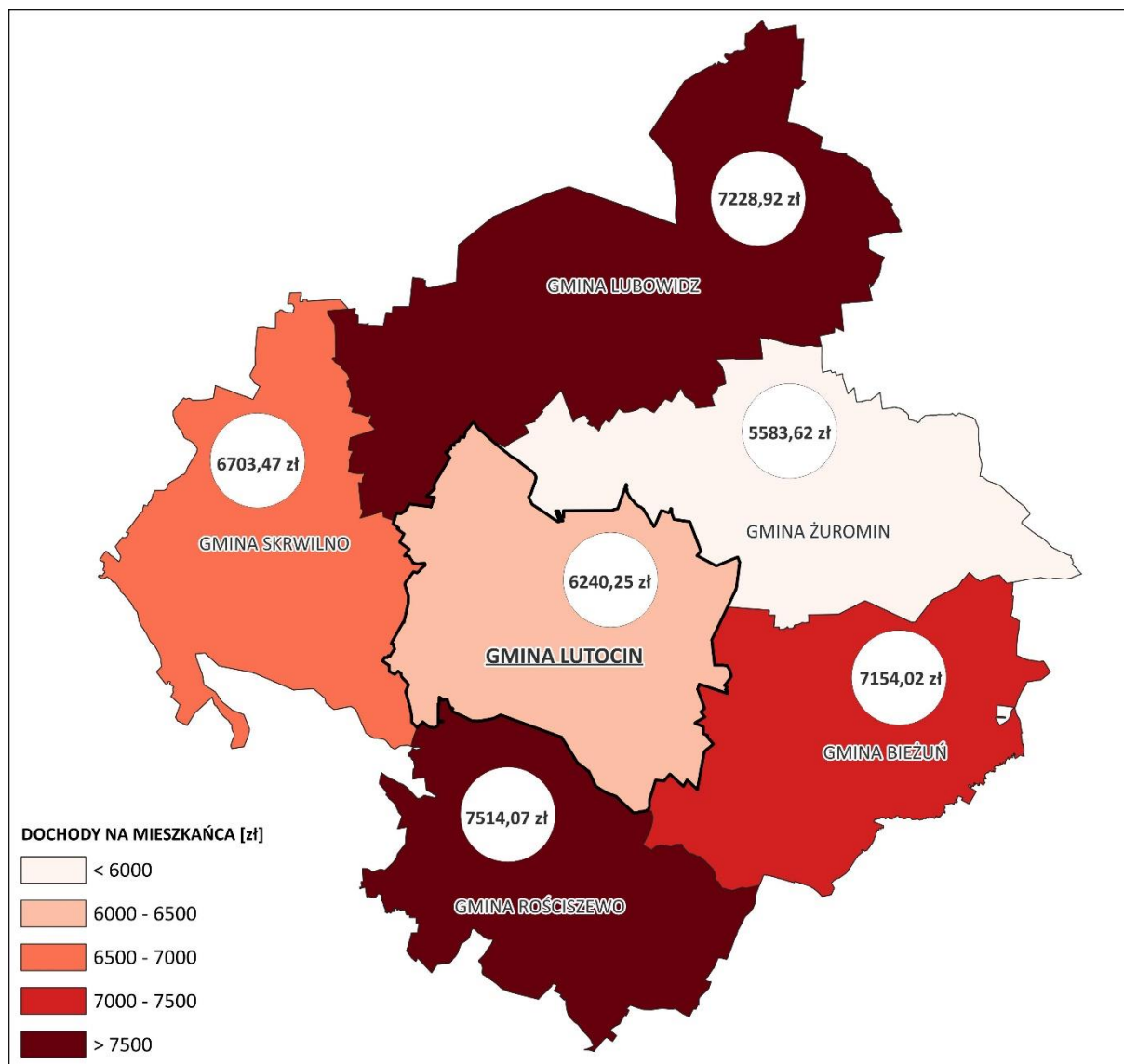
- dochody z tytułu dochodów podatkowych od osób fizycznych (PIT);
- dochody z tytułu dochodów podatkowych, ustalanych na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu wpływu z lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości;
- dochody z tytułu podatku rolnego;
- dochody z majątku;
- dochody z tytułu podatku od środków transportowych;
- dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych;
- dochody z tytułu podatku leśnego;
- dochody z tytułu wpływu z usług.

Subwencja ogólna składa się natomiast z części:

- oświatowej;
- wyrównawczej;
- równoważącej.

Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Lutocin w odniesieniu do gmin sąsiadujących kształtują się następująco:

⁸⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS.

Ryc. 38 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Lutocin i w gminach sąsiednich w 2023 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2023 r. poziom dochodów na mieszkańca w gminie Lutocin był niski na tle większości gmin ościennych. Niższy wynik zanotowano jedynie w gm. Żuromin, natomiast w niniejszym zestawieniu przoduje gmina Rościszewo oraz w dalszej kolejności gmina Lubowidz.

12.2. WYDATKI GMINY

Konsekwencją wzrostu dochodów Gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły niemal dwukrotnie, z poziomu ok. 13,0 mln zł w 2014 r. do ok. 24,9 mln zł w 2023 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 2 896 zł/os. w 2014 r. do ok. 6 240 zł/os. w 2023 r.). Należy nadmienić, iż w 2023 roku nastąpił spadek wydatków w stosunku do roku poprzedzającego.⁸⁵

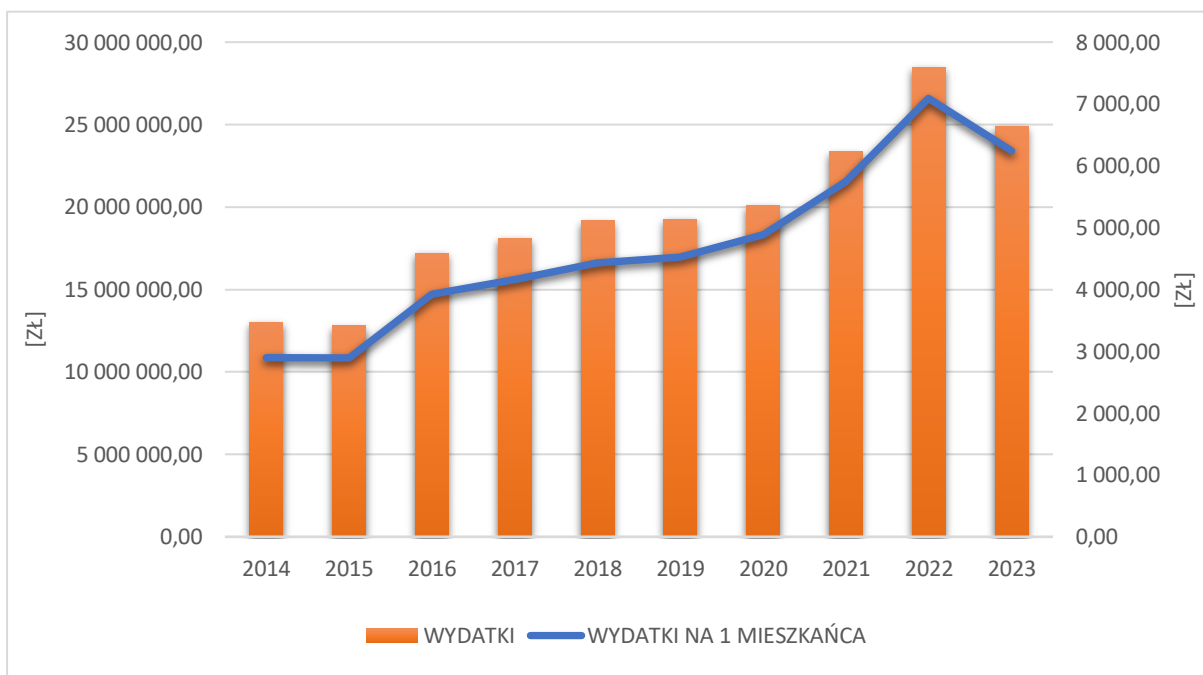
⁸⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Tab. 25 Wydatki ogółem Gminy w latach 2014-2023

ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2014	12 996 708,77	2 895,88
2015	12 795 551,69	2 892,96
2016	17 187 086,17	3 923,10
2017	18 098 171,63	4 159,54
2018	19 166 204,82	4 425,35
2019	19 274 671,37	4 528,82
2020	20 109 685,65	4 880,99
2021	23 361 031,93	5 746,87
2022	28 470 339,41	7 090,99
2023	24 892 371,29	6 240,25

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w Gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.

Ryc. 39 Wydatki ogółem Gminy w latach 2014-2023 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Wydatki budżetów Gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W 2023 r. udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem wynosił 81,6% (ok. 20,3 mln zł), natomiast udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) wynosił 18,4% (ok. 4,6 mln zł).

Realizacja wydatków budżetu Gminy w 2023 r. w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

Tab. 26 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w Gminie w 2023 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	IŁOŚĆ WYDATKÓW [zł.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	1 957 876,94	7,87
Dział 020	Leśnictwo	996,00	< 0,01
Dział 400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	770 010,58	3,09
Dział 600	Transport i łączność	829 918,91	3,33
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	3 069 971,75	12,33
Dział 710	Działalność usługowa	19 403,69	0,08
Dział 720	Informatyka	13 575,00	0,05
Dział 750	Administracja publiczna	2 876 583,30	11,56
Dział 751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	50 760,00	0,2
Dział 752	Obrona narodowa	226,00	< 0,01
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	217 179,85	0,87
Dział 757	Obsługa długu publicznego	52 979,60	0,21
Dział 801	Oświata i wychowanie	9 304 575,58	37,38
Dział 851	Ochrona zdrowia	76 352,16	0,31
Dział 852	Pomoc społeczna	554 438,76	2,23
Dział 853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	638 520,00	2,57
Dział 854	Edukacyjna opieka wychowawcza	181 940,00	0,73
Dział 855	Rodzina	2 223 545,45	8,93
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 317 460,09	5,29
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	150 456,16	0,60
Dział 926	Kultura fizyczna	585 601,47	2,35
Ogółem		24 892 371,29	100%

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Największy udział wydatków Gminy w 2023 r. przypadł na Dział 801 – Oświata i wychowanie (ok. 37,38 %) oraz Dział 700 – Gospodarka mieszkaniowa (ok. 12,33%).

Najmniej środków, stanowiących mniej niż 0,1% łącznych wydatków Gminy, przeznaczono kolejno na: obronę narodową (226 zł), leśnictwo (996 zł), informatykę (ok. 13,6 tys. zł) i działalność usługową (ok. 19,4 tys. zł).

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych Gminy. Ponadto wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność Gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

W latach 2014-2023 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na terenie gminy Lutocin kształtował się następująco:

Tab. 27 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UDZIAŁ %	5,0	3,1	5,7	3,7	6,7	3,4	4,4	11,8	19,1	18,4

Material źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne - wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu - Wydatki z budżetu ogółem, stan na 31.12.2023 r.

Ja wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów Gminy stanowiły źródła zewnętrzne (subwencje i dotacje unijne). Mają one kluczowe znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych. Gmina Lutocin od kilku lat odznacza się stosunkowo wysokim poziomem uzyskiwanych dofinansowań ze środków zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej.

12.4. WNIOSKI

- ! Regularny wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych.
- ! Wysoki poziom uzyskiwanych dofinansowań zewnętrznych (dotacji unijnych i subwencji).
- ! Niski poziom dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w stosunku do większości gmin ościennych.
- ! Regularny wzrost wydatków ogółem.
- ! Znaczne uzależnienie działań proinwestycyjnych od możliwości finansowania zewnętrznego.

WYBRANE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Najważniejsze wykorzystane akty prawne:

- Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 1688).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2024 poz. 609 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2024 poz. 1112).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2024 poz. 324 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1478 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022 poz. 2379).

Najważniejsze dokumenty i publikacje:

- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Raport o stanie Gminy Lutocin w roku 2023, 2024.
- Rejestr Zabytków Mazowieckiego Konserwatora Zabytków.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2026, 2015.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, 2022.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lutocin, 2013.

Najważniejsze witryny internetowe:

- <https://bdl.stat.gov.pl/>
- <https://capap.gugik.gov.pl>
- <https://european-union.europa.eu/>
- <https://ekrs.ms.gov.pl/>
- <https://isok.gov.pl/>
- <https://lutocin.e-mapa.net/>
- <https://gminalutocin.nowybiep.pl/>
- <https://mazowiecka.policja.gov.pl/>
- <https://samorząd.gov.pl/>
- <https://stat.gov.pl/>
- <https://wybory.gov.pl/>
- <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
- <http://www.geoportal.gov.pl/>
- <https://www.gios.gov.pl/pl/>
- <https://www.gov.pl/>
- <https://www.gov.pl/web/gdos>
- <https://www.polskacyfrowa.gov.pl/>
- <https://www.polskawliczbach.pl/>
- <https://zabytek.pl/>